

VILNIAUS JONO BASANAVIČIAUS PROGIMNAZIJA

S. Konarskio g. 27, Vilnius

EKSTREMALIŲJŲ SITUACIJŲ VALDYMO PLANAS

2019 M.

VILNIAUS JONO BASANAVIČIAUS PROGIMNAZIJOS
DIREKTORIUS

ĮSAKYMAS
DĖL EKSTREMALIŲJŲ SITUACIJŲ VALDYMO PLANO TVIRTINIMO

2019 m. rugsėjo 2 d. Nr.V-193
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos 1998 m. gruodžio 15 d. civilinės saugos įstatymo Nr. VIII-971 (2009-12-22 nauja redakcija Nr. XI-635) 16 straipsnio 3 dalies 9 punktu, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie VRM direktoriaus 2014 m. sausio 30 d. įsakymu Nr. 1-37 „Dėl Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie VRM direktoriaus 2010 m. balandžio 19 d. įsakymo Nr. 1-134 „Dėl kriterijų ūkio subjektams ir kitoms įstaigoms, kurių vadovai turi organizuoti ekstremaliųjų situacijų valdymo planų rengimą, derinimą ir tvirtinimą, ir kurių vadovai turi sudaryti ekstremaliųjų situacijų operacijų centrą, patvirtinimo“ pakeitimo, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie VRM direktoriaus 2011 m. vasario 23 d. įsakymo Nr. 1-70 „Dėl ekstremaliųjų situacijų valdymo planų rengimo metodinių rekomendacijų patvirtinimo“ II skyr. 11 punkto reikalavimais:

1. T v i r t i n u Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos (S. Konarskio g. 27, Vilnius) Ekstremaliųjų situacijų valdymo planą (pridedamas).
2. N u s t a t a u, kad šis įsakymas įsigalioja nuo 2019 m. rugsėjo 2 d.
3. P a v e d u direktoriaus pavaduotojai ugdymui Angelei Laurinavičienei organizuoti Ekstremaliųjų situacijų valdymo plano įgyvendinimą, priežiūrą ir taisymo kontrolę.

Direktorė

Jurgita Nemanienė

Susipažinau ir sutinku:

A. Laur
(parašas)
Angelei Laurinavičienei
(vardas, pavardė)
2019 09 02
(data)

PATVIRTINTA
Vilniaus Jono Basanavičiaus
progimnazijos direktoriaus
2019 rugsėjo 2 d.
įsakymu Nr. V-193

**VILNIAUS JONO BASANAVIČIAUS PROGIMNAZIJOS
EKSTREMALIŲJŲ SITUACIJŲ VALDYMO PLANAS**

S. Konarskio g. 27, Vilnius

**2019 m.
Vilnius**

TURINYS

1. PLANO TAISYMO LAPAS	3
2. PLANO KOPIJŲ SKIRSTYMO LAPAS	5
3. BENDROSIOS NUOSTATOS	6
3.1. PLANO TIKSLAI	6
3.2. TRUMPA ĮSTAIGOS CHARAKTERISTIKA	6
3.3. PLANE VARTOJAMOS SĄVOKOS IR SANTRUMPOS	7
4. GRESIANTYS ĮVYKIAI	11
5. PERSPĖJIMO IR INFORMAVIMO APIE GRESIANTĮ AR SUSIDARIUSĮ ĮVYKĮ ORGANIZAVIMAS	12
6. KEITIMOSI INFORMACIJA APIE ĮVYKĮ TVARKA	14
7. ĮSTAIGOS DARBUOTOJŲ IR MOKINIŲ APSAUGA GRESIANT AR SUSIDARIUS ĮVYKIUI	15
7.1 DARBUOTOJŲ IR UGDYTINIŲ EVAKAVIMO ORGANIZAVIMAS	15
7.2. ĮSTAIGOS DARBUOTOJŲ IR MOKINIŲ APSAUGOS NUO JŲ GYVYBEI AR SVEIKATAI PAVOJINGŲ VEIKSNIŲ ORGANIZAVIMO TVARKA. ASMENINĖS APSAUGOS PRIEMONĖS	16
7.3. KOLEKTYVINĖS APSAUGOS STATINIAI IR JŲ PANAUDOJIMO GALIMYBĖS	16
7.4 PIRMOSIOS MEDICININĖS PAGALBOS TEIKIMO DARBUOTOJAMS IR MOKINIAMS, NUKENTĖJUSIEMS ĮVYKIŲ METU, ORGANIZAVIMAS	17
8. GRESIANČIŲ AR ĮVYKUSIŲ ĮVYKIŲ LIKVIDAVIMO IR JŲ PADARINIŲ ŠALINIMO, GELBĖJIMO DARBŲ ORGANIZAVIMAS IR KOORDINAVIMAS	18
8.1. ASMENS, ATSAKINGO UŽ INFORMACIJOS PRIĖMIMĄ IR PERDAVIMĄ, VEIKSMAI, GAVUS INFORMACIJĄ APIE GRESIANTĮ PAVOJŲ AR ĮVYKUSĮ ĮVYKĮ .	18
9. DIDELIO ARBA LABAI DIDELIO PAVOJAUS LIKVIDAVIMAS IR PADARINIŲ ŠALINIMO ORGANIZAVIMAS IR KOORDINAVIMAS	19
9.1. VEIKSMAI KILUS GAISRUI	19
9.2 VEIKSMAI PAVOJINGŲ UŽKREČIAMŲ LIGŲ ATVEJU	19
9.3. VEIKSMAI PASTATŲ GRIŪTIES ATVEJU	20
9.4. VEIKSMAI MAISTO TARŠOS ATVEJU	20
10. SAVIVALDYBĖS EKSTREMALIŲJŲ SITUACIJŲ VALDYMO PLANE NURODYTŲ UŽDUOČIŲ VILNIAUS JONO BASANAVIČIAUS PROGIMNAZIJAI VYKDYMO ORGANIZAVIMAS	21
11. VEIKSMAI ĮSTAIGOS VEIKLOS TĖSTINUMO UŽTIKRINIMUI	22
12. EKSTREMALIŲJŲ SITUACIJŲ VALDYMO PLANO PRIEDAI	24

1. PLANO TAISYMO LAPAS

Planas koreguojamas ir tikslinimas ne rečiau kaip kartą per metus, atsižvelgiant į *Istaigos* civilinės saugos sistemos parengčiai užtikrinti įtaką turinčius veiksnius (įvykus įvykiui, po civilinės saugos pratybų, atsiradus naujiems pavojams, pasikeitus civilinę saugą reglamentuojantiems teisės aktams, pertvarkius ar modernizavus įrenginius ar įvykus kitiems pokyčiams, didinantiems galimų įvykių riziką ir mažinantiems darbuotojų ir mokinių saugumą. Plano taisymo procedūrą atlieka Vilniaus J. Basanavičiaus progimnazijos darbuotojas, atsakingas už civilinę saugą. Visos pataisos registruojamos pateiktoje lentelėje.

Eil.Nr.	Kas pataisyta	Data	Atsakingo asmens pareigos, vardas, pavardė, parašas
1.12	p. Medžiaga turi būti atnaujinta: medicininės liaudies, vienkartinės plastikinės, apsauginiai šepetėliai, dezinfekciniai šluoščiai, baktericidai, vienkartinės kelnės, vienkartiniai chabatai, respiratoriai, vienkartiniai rankšluostai.	2020-03-04	Vidute Ivankova
2.	Pridetas 16 priedas "Informacinis planas - uli del ugnikalnio baltarusiu ir respublikos branduoliniu ir galinis avarijai" ~~Prisak~~ Nr. W-137, 2020 11 03	2020 11 03	Ingrida Laurina- meičiūtė A. Lau-
3	Pateiktas 8 priedas, tikslinimų šilumų gaivimo planas. Darbuotojų veiksmų evaluacija per metus svarbiausia, Mokymų ir lūžų darbuotojų veiksmų šilumų gaivimo planas "Prisak Nr. V-106-1"	2021 09 03	direktoriaus pavaduotoja mokymų Ausra Pakalinski- vi

2. PLANO KOPIJŲ SKIRSTYMO LAPAS

Ekstremaliųjų situacijų valdymo plano (toliau – *Plano*) kopijos, kurios pateiktos suinteresuotoms institucijoms:

Eil. Nr.	Kam pateiktos <i>Plano</i> kopijos	Data	Atsakingo asmens pareigos, vardas, pavardė, parašas
1.	Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Saugaus miesto departamento Civilinės saugos skyriui	2019-09-	ESVP skaitmeninė versija pateikta elektroniniu paštu

3. BENDROSIOS NUOSTATOS

Vilniaus J. Basanavičiaus progimnazija (toliau - Įstaiga), adresu S. Konarskio g. 27, Vilnius Ekstremaliųjų situacijų valdymo planas (toliau – Planas) parengtas vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymu ir kitais teisės aktais reglamentuojančiais civilinę saugą.

3.1. PLANO TIKSLAI

Ekstremaliųjų situacijų valdymo planui keliami šie tikslai:

- planuoti veiksmus ekstremaliosioms situacijoms valdyti, numatyti pareigines funkcijas bei pasiskirstyti atsakomybę ir sukaupti reikiamus materialinius išteklius galimų ekstremaliųjų situacijų padariniams šalinti;
- tinkamai veikti ekstremaliųjų įvykių ir ekstremaliųjų situacijų metu;
- padėti Įstaigos vadovui organizuoti ir koordinuoti ekstremaliųjų įvykių likvidavimą ir jų padarinių šalinimą.

3.2. TRUMPA ĮSTAIGOS CHARAKTERISTIKA

Pavadinimas	Charakteristika	Pastabos
1	2	3
Įstaiga	Vilniaus J. Basanavičiaus progimnazija	
Įstaigos kodas	302523034	
Įstaigos pavaldumas	Vilniaus miesto savivaldybės biudžetinė įstaiga	
Adresas ir kontaktai	S. Konarskio g. 27, 03123 Vilnius, tel./faks.: 8 5 213 1288, el. p. rastine@basanaviciausprogimnazija.vilnius.lm.lt.	
Įstaigos vadovas	Direktorė Jurgita Nemanienė tel. 8 5 213 1288; mob. 8 684 87437	
Darbuotojas atsakingas už civilinę saugą	Direktoriaus avaduotoja ugdymui Angelė Laurinavičienė mob. 8 674 14209	
Veikla	Bendrasis vidurinis ugdymas, EVRK kodas 85 31 00	
Teritorija ir pastatas	Teritorija 12058 m ² ; Mokyklos pastato plotas – 7 858,95 m ²	
Darbuotojų skaičius	135	
Mokinių skaičius	1007	
Įstaigos darbo laikas	Administracija 7.30 - 16.00 val. Progimnazijos veikla 8.00 - 22.00 val.	Įstaigoje poilsio dienos –

Pavadinimas	Charakteristika	Pastabos
1	2	3
	Budinčiojo postas 22.00 – 7:30 val.	šeštadienis ir sekmadienis
Įstaigos apsaugos organizavimas	Dienos ir nakties metu bei įstaigos nedarbo laiku apsaugos posto budėtojas mob. 8 684 81744. Priešgaisrinės ir apsaugos sistemų daviklių signalai suvesti į centroles, esančias budinčiojo poste	
Pavojingos medžiagos	Nenaudojamos ir nelaikomos. Buitinėms reikmėms naudojamos cheminės valymo bei dezinfekavimo priemonės	
Kolektyvinės apsaugos priemonės	Apsaugai bus panaudojamos sporto ir aktų salių, rūbinės, esančios rūsyje, patalpos	
Asmeninės apsaugos priemonės	Nėra	
Pirmoji med. pagalba	10 vnt. pirmos pagalbos rinkinių. Už jų priežiūrą atsakinga visuomenės sveikatos priežiūros specialistė	
Elektros energija	AB „ESO“	
Geriamas vanduo	Miesto tinklais, UAB „Vilniaus vandenys“	
Gamtinės dujos	Nėra	
Patalpų šildymas ir karšto vandens tiekimas	Miesto tinklais, UAB „Vilniaus energija“	
Ryšiai	Pranešimai apie incidentą bus vykdomi fiksuoto ir mobiliojo ryšio telefonais, internetiniu tinklu, siunčiant pasiuntinius, įjungiant gaisrinę signalizaciją.	
Priešgaisrinė sauga	1. Vandens putų gesintuvai 6 kg talpos – 28 vnt. 2. Gesintuvai angliarūgštiniai AG 3,5 kg talpos – 2 vnt. 3. Vidaus gaisrinis vandentiekis su gaisriniais čiaupais. 4. Patalpose yra įrengta gaisro aptikimo ir signalizavimo sistema. 5. Garsinio pranešimo transliavimo sistema	Gesintuvų išdėstymo vietos yra pažymėtos evakuacijos planuose
Statinio techninė priežiūra	UAB „Mano būstas“	

3.3. PLANE VARTOJAMOS SĄVOKOS IR SANTRUMPOS

Plane vartojamos sąvokos apibrėžtos Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatyme ir kituose Lietuvos Respublikos teisės aktuose.

1. **Civilinė sauga** – veikla, apimanti valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų įstaigų, ūkio subjektų ir gyventojų pasirengimą ekstremaliosioms situacijoms, veiksmus joms gresiant ar susidarius, ekstremaliųjų situacijų likvidavimą ir jų padarinių šalinimą.

2. **Civilinės saugos sistemos parengtis** – civilinės saugos sistemos subjektų pasirengimas reaguoti į susidariusią ekstremaliąją situaciją.

3. **Ekstremalioji situacija** – dėl ekstremaliojo įvykio susidariusi padėtis, kuri gali sukelti staigų didelį pavojų gyventojų gyvybei ar sveikatai, turtui, aplinkai arba gyventojų žūtį, sužalojimą ar padaryti kitą žalą.

4. **Ekstremalusis įvykis** – nustatytus kriterijus atitinkantis, pasiekęs ar viršijęs gamtinis, techninis, ekologinis ar socialinis įvykis, kuris kelia pavojų gyventojų gyvybei ar sveikatai, jų socialinėms sąlygoms, turtui ir (ar) aplinkai.

5. **Įvykis** – ekstremalaus įvykio kriterijų neatitinkantis, nepasiekęs gamtinis, techninis, ekologinis ar socialinis įvykis, keliantis pavojų gyventojų gyvybei ar sveikatai, jų socialinėms sąlygoms, turtui ir (ar) aplinkai.

6. **Ekstremalių situacijų komisija** – iš valstybės politikų, valstybės ir (ar) savivaldybių institucijų ir įstaigų valstybės tarnautojų ir (ar) darbuotojų, profesinės karo tarnybos karių sudaroma nuolatinė komisija, koordinuojanti ekstremaliųjų situacijų prevenciją, valdymą, likvidavimą ir padarinių šalinimą.

7. **Ekstremaliojo įvykio kriterijai** – stebėjimais ir skaičiavimais nustatyti arba tarptautinėje praktikoje naudojami fizikiniai, cheminiai, geografiniai, medicininiai, socialiniai ar kiti įvykio mastą, padarinius ar faktą apibūdinantys dydžiai arba aplinkybės (kritinės ribos), kuriuos atitinkantis, pasiekęs ar viršijęs įvykis laikomas ekstremaliuoju.

8. **Ekstremaliosios situacijos židinis** – vieta, kurioje įvyko įvykis ar ekstremalusis įvykis, ir teritorija, apimanti didžiausio pavojaus sritį apie tų įvykių vietą, kurioje gresia įvykio ar ekstremaliojo įvykio veiksnių pavojai ten esančių gyventojų sveikatai ir (ar) gyvybei, turtui ir (ar) aplinkai.

9. **Ekstremaliųjų situacijų operacijų centras** – iš valstybės ir (ar) savivaldybių institucijų ir įstaigų valstybės tarnautojų ir (ar) darbuotojų, ūkio subjektų darbuotojų sudaromas organas, vykdamas ekstremaliųjų situacijų prevenciją, užtikrinantis ekstremaliųjų situacijų komisijos priimtų sprendimų įgyvendinimą, organizuojantis ir koordinuojantis įvykių, ekstremaliųjų įvykių ir ekstremaliųjų situacijų likvidavimą, padarinių šalinimą, gyventojų ir turto gelbėjimą.

10. **Ekstremaliosios situacijos operacijų vadovas** – civilinės saugos sistemos subjekto valstybės tarnautojas, darbuotojas ar valstybės politikas, paskirtas vadovauti visoms civilinės saugos sistemos pajėgoms, dalyvaujančioms likviduojant ekstremalųjį įvykį ar ekstremaliąją situaciją ir šalinant jų padarinius ekstremaliosios situacijos židinyje.

11. **Ekstremaliųjų situacijų prevencija** – kryptingai vykdoma pasirengimo ekstremaliosioms situacijoms priemonių visuma, kad būtų išvengta ekstremaliųjų situacijų arba mažėtų jų galimybė, o susidarius ekstremaliajai situacijai būtų kuo mažiau pakenkta gyventojams, valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų įstaigų ir ūkio subjektų veiklai, turtui ir aplinkai.

12. **Ekstremaliųjų situacijų valdymo planas** – dokumentas, kuriuo reglamentuojamas materialinių ir žmogiškųjų išteklių sutelkimas ir valdymas gresiant ar susidarius ekstremaliosioms situacijoms.

13. **Gelbėjimo darbai** – veiksmai, kuriais įvykių, ekstremaliųjų įvykių ar ekstremaliųjų situacijų metu siekiama išgelbėti gyventojų gyvybes, sveikatą ir turtą, suteikti jiems pirmąją pagalbą ir (ar) nugabenti juos į sveikatos priežiūros įstaigas, taip pat apsaugoti aplinką.

14. **Gelbėjimo darbų vadovas** – civilinės saugos sistemos pajėgų valstybės tarnautojas ar darbuotojas, iki operacijų vadovo paskyrimo ekstremaliosios situacijos židinyje vadovaujantis gelbėjimo, paieškos ir neatidėliotiniams darbams, taip pat įvykio, ekstremalaus įvykio likvidavimo ir jų padarinių šalinimo darbams.

15. **Gyventojas** – fizinis asmuo, esantis Lietuvos Respublikos teritorijoje.

16. **Gyventojų evakavimas** – dėl gresiančios ar susidariusios ekstremalios situacijos organizuotas gyventojų perkėlimas iš teritorijų, kuriose pavojinga gyventi ir dirbti, į kitas teritorijas, laikinai suteikiant jiems gyvenamąsias patalpas.

17. **Kolektyvinės apsaugos statinys** – statinys ar patalpa, kurią ekstremaliųjų situacijų ar karo metu galima pritaikyti gyventojams apsaugoti nuo atsiradusių gyvybei ar sveikatai pavojingų veiksnių.

18. **Neatidėliotini darbai** – veiksmai, užtikrinantys gelbėjimo, paieškos darbų vykdymą, turto išsaugojimą, sanitarinį švarinimą ir būtiniausių gyvenimo sąlygų atkūrimą įvykių, ekstremaliųjų įvykių ar ekstremaliųjų situacijų metu.

19. **Materialiniai ištekliai** – nekilnojamasis turtas, transporto priemonės, statybinės medžiagos ir kiti ištekliai, kurie teisės aktų nustatyta tvarka gali būti panaudoti gresiančioms ar susidariusioms ekstremaliosioms situacijoms likviduoti ir jų padariniams šalinti, valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų įstaigų, ūkio subjektų veiklai palaikyti ir atkurti.

20. **Pavojingoji medžiaga** – cheminė medžiaga arba cheminis mišinys, nurodyti Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintame pavojingųjų medžiagų ir mišinių sąrašė arba atitinkantys Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytus kriterijus; pavojingosios medžiagos gali būti žaliavos, produktai, šalutiniai produktai, liekanos ar tarpiniai produktai.

21. **Perspėjimo sistema** – visuma organizacinių ir techninių priemonių, kuriomis perspėjami gyventojai, valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, kitos įstaigos ir ūkio subjektai apie gresiančią ar susidariusią ekstremaliąją situaciją ir išplatinama valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų turima arba joms skirta informacija, kuri leistų imtis priemonių, siekiant išvengti galimos žalos arba ją sušvelninti.

22. **Ūkio subjektas** – Lietuvos Respublikoje įregistruotas ir gamybinę, komercinę, finansinę ar kitokią ūkinę veiklą vykdančias juridinis asmuo, užsienio juridinio asmens filialas ar atstovybė.

23. **Dezinfekcija** – patogeninių mikroorganizmų pašalinimas iš aplinkos nuo daiktų, konstrukcijų, įrengimų, transporto priemonių, kitų paviršių ir jų sunaikinimas naudojant specialius metodus bei priemone

Santrumpos:

BPC - Bendrasis pagalbos centras;

PK - Policijos komisariatas;

ESK - Ekstremaliųjų situacijų komisija;

PGT - Priešgaisrinė gelbėjimo tarnyba;

PAGD - Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas;

CS - Civilinė sauga;

NVSC – Nacionalinis visuomenės sveikatos centras;

GPIS – Gyventojų perspėjimo ir informavimo sistema.

4. GRESIANTYS ĮVYKIAI

Atlikus Įstaigos Galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizę (*1 priedas*), nustatyti keturi galimi pavojai, kurių rizikos lygis yra **didelis ar labai didelis**:

Galimi pavojai	Bendras rizikos vertinimas	
	balai	lygis
Pavojingos užkrečiamosios ligos	32	labai didelis
Gaisras	28	didelis
Maisto tarša	28	didelis
Pastato griuvimas	26	didelis

Įstaigos darbuotojų veiksmai labai didelio ir didelio lygio rizikos pavojų atvejais aprašyti Plano 9.1 – 9.4 poskyriuose. Darbuotojų veiksmai evakuacijos metu nurodyti *8 priede* pateiktoje tvarkoje.

5. PERSPĖJIMO IR INFORMAVIMO APIE GRESIANTĮ AR SUSIDARIUSĮ ĮVYKĮ ORGANIZAVIMAS

Progimnazijoje gresiant ar susidarius įvykiui, ekstremaliajam įvykiui ar ekstremaliajai situacijai, perspėjimo ir informavimo veiksmų vykdymą organizuoja progimnazijos **raštinės vedėja**.

Išgirdusi per veikiančią garsinę gyventojų perspėjimo sistemą (sirenos) arba veikiančių civilinės saugos sistemos pajėgų automobilių sirenas ir garsiakalbius perduodamą balsu skelbiamą civilinės saugos signalą „Dėmesio visiems“ (informacija apie įvykį) arba, gavusi informaciją apie gresiantį ar susidariusį įvykį ir rekomenduojamus veiksmus per respublikinę televiziją, radiją, trumpųjų perspėjimo pranešimų, perduodamų naudojant viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjų tinklų infrastruktūros sistemas, vietinius transliuotojus ar iš Vilniaus savivaldybės administracijos, **raštinės vedėja**, atsakinga už perspėjimą ir informavimą, nedelsdama visomis turimomis ryšio priemonėmis: telefono aparatais (laidiniais ir/ar mobiliaisiais) arba žodžiu apie tai perspėja:

1. **Progimnazijos direktorių** atsakingą už gelbėjimo darbų organizavimą, o jam nesant, jį pavaduojantį asmenį.
2. **Budintį posto darbuotoją** atsakingą už aliarmo signalo paskelbimą.
3. **Darbuotoją atsakingą už civilinę saugą.**

Įvykio, ekstremaliojo įvykio ar ekstremaliosios situacijos progimnazijos patalpose ar teritorijoje atveju **pirmas jį pastebėjęs darbuotojas** nedelsdamas apie tai visomis turimomis ryšio priemonėmis ar žodžiu praneša:

1. **BPC skubiosios pagalbos tarnybų tel. 112.**
2. **Budėtojų posto darbuotojui.**
3. **Raštinės vedėjai.**

Progimnazijos budėtojas, gavęs nurodymus ir informaciją apie įvykusi įvykį ir rekomenduojamus veiksmus, vykdo darbuotojų, mokinių ir lankytojų perspėjimą apie skelbiamą evakavimą, įjungdamas gaisrinę signalizaciją ir elektrinį skambutį arba žodžiu. Dėl techninių kliūčių neveikiant perspėjimo sistemai, poste budintis darbuotojas organizuoja pedagogų, dirbančių klasėse su mokiniais perspėjimą, siunčiant pasiuntinius – gimnazijos ūkio techninį personalą ir pedagoginį personalą, kuris įvykio metu nedirba klasėse su mokiniais.

Kaip vyksta perspėjimas ir informacijos perdavimo procesas *progimnazijoje*, gresiant ar susidarius įvykiui, ekstremaliajam įvykiui ar ekstremaliajai situacijai, schematiškai pavaizduota **9 priede** pateiktoje **Perspėjimo ir informavimo apie įvykį** *schemoje*.

Po progimnazijos darbo valandų, įvykį pastebėję budintys posto darbuotojai apie tai nedelsiant praneša **BPC skubiosios pagalbos tarnybų tel. 112, progimnazijos direktoriui**.

Siekiant supaprastinti ir paspartinti pranešimo apie susidariusias ekstremaliasias situacijas perdavimą, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2015 m. rugpjūčio 27 d. įsakymu Nr. 1-244 „Dėl civilinės saugos signalų ir jų panaudojimo tvarkos aprašų patvirtinimo“ yra patvirtinti 8 civilinės saugos signalai (pateikti **12 priede**). **Darbuotojas atsakingas už civilinę saugą** privalo organizuoti civilinės saugos mokymus, kad visi *progimnazijos* darbuotojai gerai žinotų signalus ir mokėtų veikti, išgirdus atitinkamą signalą.

Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2010 m. gruodžio 8 d. įsakymu Nr. 1-341 „Dėl civilinės saugos rekomendacijų, kaip padėti gyventojams, valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, kitoms įstaigoms ir ūkio subjektams gręsiant ar susidarius ekstremaliajai situacijai išvengti ar patirti kuo mažiau žalos, patvirtinimo“ patvirtintos civilinės saugos rekomendacijos (pateiktos **13 priede**). Gręsiant ar susidarius atitinkamam ekstremaliajam įvykiui arba ekstremaliajai situacijai, visus *progimnazijoje* esančius žmones su rekomendacijomis privalo supažindinti **darbuotojas atsakingas už civilinę saugą**, kuris turimomis ryšio priemonėmis perduoda patikslintą reikiamą civilinės saugos rekomendaciją per **raštinės vedėją, atsakingą už perspėjimą ir informavimą**.

6. KEITIMOSI INFORMACIJA APIE ĮVYKĮ TVARKA

Kai įvykis atitinka, pasiekia ar viršija nustatytus ekstremaliųjų įvykių kriterijus pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 10 14 nutarimą Nr. 1063 "Dėl ekstremaliųjų įvykių kriterijų sąrašo patvirtinimo", Progimnazijos direktorius, o jam nesant, jį pavaduojantis asmuo, duoda nurodymą **raštinės vedėjai** apie tai pranešti:

- **BPC skubiosios pagalbos tarnybų tel. 112.**
- **Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Saugaus miesto departamento Civilinės saugos skyriui, Švietimo, kultūros ir sporto departamento Bendrojo ugdymo skyriui.**
- **specialiosioms tarnyboms ir valstybės priežiūros institucijoms.**

Keitimosi informacija apie įvykį schema pateikta **10 priede**. Institucijų kontaktai nurodyti **2 priede**.

Atsakingų darbuotojų pasitarimai bus organizuojami direktoriaus kabinete. Jei šioje vietoje dirbti būtų pavojinga, pasitarimams nurodoma kita saugi vieta. Jeigu progimnazijos patalpose dirbti neįmanoma, ekstremaliosios situacijos likvidavimo štabas organizuojamas S. Konarskio g. 35 *Lietuvos geologijos tarnybos prie AM* patalpose.

7. ĮSTAIGOS DARBUOTOJŲ IR MOKINIŲ APSAUGA GRESIANT AR SUSIDARIUS ĮVYKIUI

7.1 DARBUOTOJŲ IR UGDYTINIŲ EVAKAVIMO ORGANIZAVIMAS

Gresiant ar susidarius įvykiui, sprendimą evakuotis priima Progimnazijos direktorius, o jam nesant, jį pavaduojantis asmuo. Sprendimą evakuotis gali priimti ir gelbėjimo darbų vadovas.

Evakavimas organizuojamas vadovaujantis Gyventojų evakavimo organizavimo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu 2010-10-20 Nr.1502.

Žmonių evakavimas organizuojamas:

1. Pastatų griūties atveju.
2. Vykstant gaisrams *Įstaigoje* ir už jos ribų.
3. Teroro akto *Įstaigoje* ar šalia jos atveju.
4. Pavojingo radinio *Įstaigoje* ar šalia jos atveju.
5. Gresiant ar susidarius kitoms ekstremaliosioms situacijoms.

Pagrindinė evakuacijos užduotis – nukreipti gimnazijos darbuotojus bei mokinius į nurodytas evakuotų žmonių surinkimo vietas (teritorija prie pagrindinio įėjimo į progimnazijos pastatą) (**4 priedas**).

Įvykio metu su mokiniais dirbantys mokytojai yra atsakingi už mokinių evakavimą iš pastato. Tvarką evakuacijos metu prižiūri mokytojai, kurie, paskelbus evakuaciją, nedirbo su mokiniais. Evakuacija iš patalpų vykdoma pagal iš anksto numatytus maršrutus, parengtas evakuacijos schemas (pateikta **5 priede**). Visi darbuotojai turi būti supažindinti su evakuacijos planais, žinoti evakavimo maršrutus. Gimnazijos darbuotojų ir mokinių evakavimo maršrutai iš progimnazijos teritorijos pateikti **6 priede**.

Po administracijos darbo valandų atsakingi už žmonių ir materialinių vertybių evakavimą yra dirbantys budėtojai.

Apsaugos posto darbuotojai ir ūkio techniniai darbuotojai patikrina patalpas ir įsitikina, kad visi žmonės saugiai evakuoti iš patalpų, jei tai nekelia pavojaus jų sveikatai ar gyvybei.

Susirinkimo vietoje mokinius sutikrinę pamokas vedę mokytojai, informaciją pateikia direktoriaus pavaduotojai ugdymui ir sekretorėi. Ugdymo proceso nevykdę mokytojai ir kiti darbuotojai užsiregistruoja pas direktoriaus pavaduotoją ugdymui, atsakingą už registraciją

Esant nepalankioms meteorologinėms sąlygoms (smarkus lietus, pūga, stiprus šaltis), direktorius nurodo pavaduotojams organizuoti mokinių evakavimą į *Vilniaus J. Vienožinskio dailės mokyklos* patalpas (adresu S. Konarskio g. 1437/2, Vilnius, tel. 8 5 2332550), *Vilniaus chorinio dainavimo mokyklos „Liepaitės“* patalpas (adresu P. Skorinos g. 14, Vilnius, tel. 8 5 265 2269), *Vilniaus*

lopšelio-darželio „Beržynėlis“ patalpas (adresu Beržyno g. 7a, Vilnius, tel. 8 5 233 5462), Lietuvos geologijos tarnybos prie AM patalpas (adresu S. Konarskio g. 35, Vilnius, tel. 8 5 233 2889) . Mokinių evakavimo į kitas patalpas susitarimai su patalpų naudotojais pateikti **7 priede**.

Gaisro atveju darbuotojai vadovaujasi Vilniaus J. Basanavičiaus progimnazijos darbuotojų veiksmų kilus gaisrui planu (**8 priedas**). Gaisro gesinimą vykdo darbuotojai, apmokyti naudotis pirminėmis gaisro gesinimo priemonėmis.

Paskelbus ekstremaliąją situaciją Vilniaus mieste, tolesnę žmonių evakavimo tvarką, evakavimo punktus bei tarpinius gyventojų evakavimo punktus nustato Vilniaus m. savivaldybės administracija.

7.2. ĮSTAIGOS DARBUOTOJŲ IR MOKINIŲ APSAUGOS NUO JŲ GYVYBEI AR SVEIKATAI PAVOJINGŲ VEIKSNIŲ ORGANIZAVIMO TVARKA. ASMENINĖS APSAUGOS PRIEMONĖS

Ekstremaliųjų įvykių *Istaigoje* atvejais apsisaugojimui nuo pavojingų ar statybinių medžiagų degimo produktų bei kietųjų dalelių taršos turi būti inaudojamos asmeninės apsaugos priemonės. Įstaigoje veido kaukių nėra.

Neturint asmeninių apsaugos priemonių, kvėpavimo takų apsaugai būtinas parankinių priemonių: šalikų, skarelių, rūbų ar medžiagos skiaučių panaudojimas. Rekomendacija, kaip, esant reikalui, pasigaminti savadarbes asmenines apsaugos priemones yra pateikta **15 priede**.

7.3. KOLEKTYVINĖS APSAUGOS STATINIAI IR JŲ PANAUDOJIMO GALIMYBĖS

Kolektyvinės apsaugos statiniai žymimi specialiuoju ženklu.

Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos pastatas yra pažymėtas kolektyvinės apsaugos statinio ženklu, kadangi Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2016 m. spalio 28 d. įsakymu Nr. 30-2464 „Vilniaus miesto savivaldybei priklausančių statinių ir patalpų, skirtų kolektyvinei gyventojų apsaugai, sąrašas“ progimnazija yra įtraukta į šį sąrašą.

Kolektyvinei apsaugai naudojamų Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos patalpų duomenys:

Eil. nr.	Objekto pavadinimas	Adresas	Patalpos paskirtis	Patalpos plotas (m ²)	Patalpoje telpančių žmonių skaičius
136.	Vilniaus J. Basanavičiaus progimnazija	S. Konarskio g. 27	Sporto salė, aktų salė, kabinetai	455 268 2264	303 179 1509

Esant reikalui, nurodytos mokyklos patalpos savivaldybės nurodymu būtų panaudotos kolektyvinei gyventojų apsaugai.

Esant poreikiui mokyklos reikmėms galima panaudoti mokyklos rūbinės patalpas, o taip pat ir I aukšto patalpas, sandariai uždarant langus ir duris.

7.4 PIRMOSIOS MEDICININĖS PAGALBOS TEIKIMO DARBUOTOJAMS IR MOKINIAMS, NUKENTĖJUSIEMS ĮVYKIŲ METU, ORGANIZAVIMAS

Įstaigos darbuotojams keliami reikalavimai, kad kasdieniniame darbo režime būtų pasirengę suteikti pirmąją medicininę pagalbą nukentėjusiems žmonėms. Visi įstaigos pedagoginiai darbuotojai yra išklause Pirmosios pagalbos mokymo kursus. Gimnazijoje yra pirmos pagalbos rinkiniai. Už jų priežiūrą atsakinga visuomenės sveikatos priežiūros specialistė.

Esant reikalui, neatidėliotinai kreipiamasi pagalbos į greitosios medicininės pagalbos stotį tel. 112.

8. GRESIANČIŲ AR ĮVYKUSIŲ ĮVYKIŲ LIKVIDAVIMO IR JŲ PADARINIŲ ŠALINIMO, GELBĖJIMO DARBŲ ORGANIZAVIMAS IR KOORDINAVIMAS

Gresiančių ar įvykusių įvykių likvidavimo ir jų padarinių šalinimo, gelbėjimo darbų organizavimui ir koordinavimui vadovauja Įstaigos direktorius, o jam nesant – jį pavaduojantis asmuo.

Progimnazijos materialiniai ištekliai, kurie gali būti panaudoti gelbėjimo, paieškos ir neatidėliotiniems darbams atlikti, įvykiams likviduoti ir jų padariniams šalinti, nurodyti progimnazijos materialinių išteklių žinyne (*3 priedas*). Progimnazijos materialiniai ištekliai, kuriuos būtų galima panaudoti gresiančių ar susidariusių ekstremaliųjų situacijų atvejais, yra riboti.

8.1. ASMENS, ATSAKINGO UŽ INFORMACIJOS PRIĖMIMĄ IR PERDAVIMĄ, VEIKSMAI, GAVUS INFORMACIJĄ APIE GRESIANTĮ PAVOJŲ AR ĮVYKUSĮ ĮVYKĮ

Už informacijos priėmimą ir perdavimą atsakinga **raštinės vedėja**.

Gavus informaciją apie įvykį, **raštinės vedėja** nedelsiant informuoja gimnazijos direktorių. Direktoriaus nurodymu **raštinės vedėja** informaciją apie įvykį perduoda BPC 112, Vilniaus miesto savivaldybės administracijai (Saugaus miesto departamento Civilinės saugos skyriui), progimnazijos darbuotojams (darbuotojai informuojami tiesiogiai, telefonu ar internetiniu tinklu).

Siekiant supaprastinti ir paspartinti pranešimo apie susidariusias ekstremalias situacijas perdavimą, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie VRM direktoriaus 2010 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 1 – 191 patvirtinti civilinės saugos signalai. Visų Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos darbuotojų pareiga – gerai juos žinoti ir mokėti veikti išgirdus atitinkamą signalą. Civilinės saugos signalai pateikti *12 priede*.

9. DIDELIO ARBA LABAI DIDELIO PAVOJAUS LIKVIDAVIMAS IR PADARINIŲ ŠALINIMO ORGANIZAVIMAS IR KOORDINAVIMAS.

Atlikus Objekto galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizę (*1 priedas*), nustatyti keturi galimi pavojai, kurių rizikos lygis yra *didelis ar labai didelis*.

Galimų pavojų, kurių valdymas toliau aprašomas Įstaigos Ekstremaliųjų situacijų valdymo plane, sąrašas:

- gaisrai,
- pavojingos užkrečiamosios ligos,
- pastato griuvimas,
- maisto tarša.

9.1. VEIKSMAI KILUS GAISRUI

Atsakingų darbuotojų veiksmai:

1. Apie įvykį pranešti **Bendrajam pagalbos centrui, tel. 112, Vilniaus savivaldybės administracijos Saugaus miesto departamento Civilinės saugos skyriaus specialistui** (kontaktai 2 priede) (atsakinga raštinės vedėja).
2. Perspėti darbuotojus, mokinius įjungiant gaisrinę signalizaciją ir skambučių (atsakingas budėtojas)
3. Skubiai iš pastato, teritorijos evakuoti žmones bei materialines vertybes (atsakingi už viešosios tvarkos palaikymą ir žmonių evakavimą darbuotojai – direktoriaus pavaduotojai ir mokytojai).
4. Pradėti pirminius gaisro gesinimo darbus (atsakingas už priešgaisrinę saugą).
5. Sužeistiesiems suteikti pirmąją pagalbą, iškviešti medikus (atsakingas sveikatos priežiūros specialistas).

9.2. VEIKSMAI PAVOJINGŲ UŽKREČIAMŲ LIGŲ ATVEJU

Atsakingų darbuotojų veiksmai:

1. Apie įvykį pranešti **Bendrajam pagalbos centrui, tel. 112 ir Vilniaus savivaldybės administracijos Saugaus miesto departamento Civilinės saugos skyriui, Švietimo, kultūros ir sporto departamento Bendrojo ugdymo skyriui, Nacionalinio visuomenės sveikatos centro Vilniaus departamentui** (kontaktai 2 priede) (atsakinga raštinės vedėja).
2. Perspėti darbuotojus, mokinius, mokinių tėvus ir globėjus (atsakinga raštinės vedėja, klasių auklėtojai).

3. Gavus visuomenės sveikatos priežiūros įstaigų specialistų ar *Įstaigos* steigėjo nurodymus, nutraukti veiklą, atlikti patalpų dezinfekciją (atsakingas *Įstaigos vadovas*, jo paskirti ūkio techniniai darbuotojai).

9.3. VEIKSMAI PASTATŲ GRIŪTIES ATVEJU

Atsakingų darbuotojų veiksmai:

1. Apie įvykį pranešti **Bendrajam pagalbos centrui, tel. 112 ir Vilniaus savivaldybės administracijos Saugaus miesto departamento Civilinės saugos skyriaus specialistui**, (kontaktai 2 priede) (atsakinga raštinės vedėja).
2. Perspėti darbuotojus, mokinius (atsakinga raštinės vedėja, klasių mokytojai vykdantys ugdymo procesą, budėtojas).
3. Prireikus išjungti elektros įrenginius, elektros energijos tiekimą, šildymo, vandens, tiekimo sistemas (budėtojas).
4. Skubiai iš patalpų, teritorijos evakuoti žmones (darbuotojai atsakingi už viešosios tvarkos palaikymą ir žmonių evakavimą – direktoriaus pavaduotojai ir klasių mokytojai).
5. Sužeistiesiems suteikti pirmąją pagalbą (atsakingas sveikatos priežiūros specialistas).

9.4. VEIKSMAI MAISTO TARŠOS ATVEJU

Atsakingų darbuotojų veiksmai:

1. Apie įvykį pranešti **Bendrajam pagalbos centrui, tel. 112 ir Vilniaus savivaldybės administracijos Saugaus miesto departamento Civilinės saugos skyriui, Švietimo, kultūros ir sporto departamento Bendrojo ugdymo skyriui, Vilniaus valstybinei maisto ir veterinarijos tarnybai** (kontaktai 2 priede) (atsakinga raštinės vedėja).
2. Perspėti darbuotojus (atsakinga raštinės vedėja).
3. Perspėti mokinius ir jų tėvus ar globėjus (atsakingi klasių auklėtojai).
4. Gavus visuomenės sveikatos priežiūros įstaigų specialistų ar *Įstaigos* steigėjo nurodymus, nutraukti veiklą, organizuoti nustatyto maisto taršos šaltinio likvidavimą ir patalpų dezinfekciją (atsakingas *Įstaigos vadovas*).

10. SAVIVALDYBĖS EKSTREMALIŲJŲ SITUACIJŲ VALDYMO PLANE NURODYTŲ UŽDUOČIŲ VILNIAUS JONO BASANAVIČIAUS PROGIMNAZIJAI VYKDYMO ORGANIZAVIMAS

Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos yra įtraukta į Vilniaus miesto savivaldybės kolektyvinės apsaugos statinių sąrašą. Ekstremalių situacijų atveju gimnazijos patalpos bus pritaikomos darbuotojų, mokinių, aplinkinių gyvenamųjų namų gyventojų apsaugai. Už patalpų parengimą ekstremaliųjų situacijų atvejais yra atsakingas *Įstaigos vadovas* ar jo įgaliotas asmuo.

Patalpos žmonių apsaugai turi būti tinkamai parengtos darbo metu ne ilgiau kaip per 2 valandas, o nedarbo metu – per 4 valandas.

Paruoštose patalpose daiktų, mokymo priemonių ir kitų įrengimų leidžiama palikti užimant ne daugiau kaip 20 proc. patalpų tūrio. Statinių ar patalpų paruošimas kolektyvinei gyventojų apsaugai pradedamas gavus pranešimą iš Savivaldybės Gyventojų evakavimo ir priėmimo komisijos apie kolektyvinės apsaugos statinio patalpų panaudojimą evakuotiems gyventojams priimti, kuriame nurodomas reikalingų paruošti patalpų plotas. Kolektyvinės apsaugos statinyje vienam gyventojui skiriama apie 3,5 m² gyvenamosios patalpos grindų ploto. Gulimai vietai numatoma ne mažiau kaip 1,8 m² grindų ploto.

Pagal planuojamų apgyvendinti kolektyvinės apsaugos statinyje gyventojų skaičių, *Įstaigos vadovas* nustato reikalingą aptarnaujančio personalo skaičių. Maitinimas bus organizuojamas kolektyvinės apsaugos statinyje esančioje valgykloje.

Įstaigos vadovas ar jo įgalioti asmenys privalo užtikrinti:

- kad nebūtų užkrauti įėjimo (išėjimo) keliai į patalpas;
- kad patalpos būtų sausos. Temperatūrą žiemos metu palaikyti atsižvelgiant į patalpų naudojimo paskirtį įprastomis sąlygomis. Šaltuoju metų laiku skaičiuojama temperatūra patalpoje turi būti ne žemesnė negu +15 °C;
- kad patalpos būtų aprūpintos pirminėmis gaisro gesinimo priemonėmis, kurių kiekiai numatyti priešgaisrinės saugos normatyviniuose dokumentuose, atsižvelgiant į pastato naudojimo paskirtį;
- kad pastate esančių tualetų sanitariniai mazgai (klozetai, vandens kriauklės) būtų paruošti naudoti pagal paskirtį;
- kad patalpos būtų tinkamai apšviestos, taip pat tvarkingi šviečiantys užrašai virš įėjimų į šias patalpas ir išėjimų;
- kad patalpų vidaus apšvietimas atitiktų normas, nurodytas pastato statybos techniniame reglamente.

Patalpų paruošimo kolektyvinei gyventojų apsaugai klausimai derinami su Vilniaus savivaldybės administracijos direktoriumi ar jo paskirtu asmeniu.

11. VEIKSMAI ĮSTAIGOS VEIKLOS TĖSTINUMO UŽTIKRINIMUI

Progimnazijos veikla gresiančios ar susidariusios ekstremaliosios situacijos, įvykio metu yra stabdoma. Veiklos atnaujinimas galimas tik likvidavus ekstremaliosios situacijos padarinius ir užtikrinus progimnazijos darbuotojų, mokinių, progimnazijos patalpose ir teritorijoje esančių žmonių saugumą.

Sprendimą apie veiklos atnaujinimo galimybę priima progimnazijos vadovybė, gavusi kompetentingų institucijų patvirtinimą, kad veiklos atnaujinimas nekelia pavojaus progimnazijos darbuotojams, progimnazijos patalpose ir teritorijoje esantiems žmonėms ir aplinkai.

AVARIJOS PASEKMIŲ LIKVIDAVIMO DARBAI

Baigus avarijos likvidavimo darbus, ir, atsižvelgiant į poveikio mastus, vykdomi avarijos pasekmių (įrenginių ir konstrukcijų atstatymo, sunaudotų avarijų likvidavimo priemonių papildymo ir pan.) likvidavimo darbai.

SANITARINIO ŠVARINIMO ORGANIZAVIMAS

Avarijos likvidavimo metu žmonėms, kurie vykdė gelbėjimo darbus, gali būti atliekamas sanitarinis švarinimas (taršos pašalinimas nuo kūno) *Įstaigos* patalpose.

Sanitarinis švarinimas atliekamas asmeniškai ir savarankiškai kiekvieno asmens, dalyvavusio gelbėjimo darbuose, o avarijos metu nukentėjusių žmonių sanitarinį švarinimą organizuoja ir vykdo sveikatos priežiūros įstaigos, į kurias bus nugabenti nukentėjusieji (atsižvelgiant į sveikatos stovį ir reikiamos medicininės pagalbos būtinumą).

APLINKOS ATSTATYMO PRIEMONĖS

Priklausomai nuo įvykusios avarijos pobūdžio parenkamos reikalingos aplinkos atstatymo priemonės, kurių tinkamumą ir tikslingumą apsprendžia *Įstaigos vadovas*, konsultuodamasis su atitinkamos srities specialistais.

VEIKLOS ATNAUJINIMAS

Pasibaigus avarinei situacijai, *Įstaigos* veiklos atnaujinimui *Įstaigos vadovas*, konsultuodamasis su kompetentingais atitinkamos srities specialistais, nusprendžia dėl būtinybės:

1. Pakeisti arba atstatyti pažeistus įrenginius, vamzdynus, armatūrą ir suremontuoti deformuotas pastato konstrukcijas.

2. Pagal STR 1.07.03:2017 „Statinių techninės ir naudojimo priežiūros tvarka. Naujų nekilnojamojo turto kadastro objektų formavimo tvarka“ 39.2. *punktą*: neeilinės apžiūros, kurios atliekamos po stichinių nelaimių (gaisrų, liūčių, uraganų, sproгимų ir pan.) statinio ar atskirų jo konstrukcijų griūties ir kitų reiškinų, sukėlusių pavojingas konstrukcijų deformacijas, taip pat keičiantis

statinio naudotojui ar prižiūrėtojui, *Objekto* statinių prižiūrėtojas kreipiasi į kompetentingą įmonę dėl neeilinės apžiūros atlikimo.

3. Atstatyti pažeistus elektros, ryšių ir komunalinius tinklus.
4. Pranešti (ir parodyti) atitinkamoms valstybinės priežiūros institucijoms apie avarijos pasekmių atstatymą.
5. Gauti valstybinės priežiūros institucijų leidimą atnaujinti *Įstaigos* veiklą.
6. Informuoti kitas suinteresuotas valstybinės priežiūros institucijas apie veiklos atnaujinimą.

12. EKSTREMALIŲJŲ SITUACIJŲ VALDYMO PLANO PRIEDAI

- 1 priedas. Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizė
- 2 priedas. Vilniaus miesto savivaldybės administracijos, ESK, ESOC, civilinės saugos sistemos pajėgų ir valstybinės priežiūros bei kitų institucijų kontaktai
- 3 priedas. Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos materialinių išteklių žinynas
- 4 priedas. Žmonių evakavimo Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos teritorijoje planas
- 5 priedas. Evakavimo iš patalpų planai
- 6 priedas. Evakavimo iš Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos teritorijos maršrutai
- 7 priedas. Susitarimai dėl evakuojamų mokinių priėmimo
- 8 priedas. Veiksmų kilus gaisrui planas. Darbuotojų veiksmų evakuacijos metu tvarka
- 9 priedas. Perspėjimo apie įvykį schema
- 10 priedas. Keitimosi informacija apie įvykį schema
- 11 priedas. Įsakymai įsakymai civilinės saugos organizavimo klausimais
- 12 priedas. Civilinės saugos signalai
- 13 priedas. Civilinės saugos rekomendacijos
- 14 priedas. Vilniaus miesto visuomenės sveikatos centro specialistų rekomendacijos pavojingų užkrečiamų ligų atvejais
- 15 priedas. Kaip pasigaminti savadarbes asmenines apsaugos priemonės

1 PRIEDAS

**VILNIAUS J. BASANAVIČIAUS PROGIMNAZIJOS
GALIMŲ PAVOJŲ IR EKSTREMALIŲJŲ SITUACIJŲ RIZIKOS ANALIZĖ**

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1.1. GALIMŲ PAVOJŲ IR EKSTREMALIŲJŲ SITUACIJŲ RIZIKOS ANALIZĖS RENGIMO PRIEŽASTYS, TIKSLAS IR PASKIRTIS

Galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizė parengta siekiant detalizuoti ūkio subjekto, kaip atitinkančio Kriterijus ūkio subjektams ir kitoms įstaigoms, kurių vadovai turi organizuoti ekstremaliųjų situacijų valdymo planų rengimą, derinimą ir tvirtinimą, atliekamų galimų pavojų nustatymo, ekstremaliųjų situacijų rizikos vertinimo, ekstremaliųjų situacijų rizikos lygio ir jos priimtimumo nustatymo tvarką.

Galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizės tikslas – nustatyti galimus pavojus, įvertinti ekstremaliųjų situacijų rizikos lygį ir numatyti rizikos valdymo priemones: sumažinti galimų pavojų kilimo tikimybę, galimus padarinius ir pagerinti didelės rizikos ekstremaliųjų įvykių ir ekstremaliųjų situacijų valdymo galimybes.

Galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizė atliekama šiais etapais:

1. nustatomi galimi pavojai;
2. atliekamas rizikos vertinimas;
3. numatomas rizikos lygis ir jos priimtimumas.

Vilniaus J. Basanavičiaus progimnazija gali taikyti praktikoje naudojamus kiekybinius ir kokybinius rizikos vertinimo metodus ir kriterijus.

Duomenys, gauti atlikus Galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizę, naudojami rengiant *Įstaigos*:

1. Ekstremaliųjų situacijų prevencijos priemonių planą;
2. Ekstremaliųjų situacijų valdymo planą.

1.2. RIZIKOS ANALIZĖS ATLIKIMO METODAS

Rengiant galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizę vadovautasi Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2011-06-02 įsakymu Nr. 1-189 „Dėl galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizės atlikimo rekomendacijų patvirtinimo“ ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015-10-14 nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-03-09 nutarimo Nr. 241 „Dėl ekstremalių įvykių kriterijų sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo“ ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011-11-11 įsakymo Nr. D1-870 „Dėl stichinių, katastrofinių meteorologinių reiškinių rodiklių patvirtinimo“ reikalavimais.

2. GALIMŲ PAVOJŲ NUSTATYMAS

2.1. GALIMŲ PAVOJŲ SĄRAŠAS

Galimų pavojų sąrašas nustatomas remiantis moksliniais, statistiniais, istoriniais duomenimis, specialistų ir ekspertų vertinimais, Lietuvos ir kitų šalių patirtimi, analizuojamos aplinkos apžiūra, įvykių modeliavimu, taip pat Ekstremalių įvykių kriterijais, patvirtintais Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015-10-14 nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-03-09 nutarimo Nr. 241 „Dėl ekstremalių įvykių kriterijų sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo“ ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011-11-11 įsakymo Nr. D1-870 „Dėl stichinių, katastrofinių meteorologinių reiškinių rodiklių patvirtinimo“ reikalavimais.

Galimas pavojus suprantamas kaip galimų įvykių, ekstremaliųjų įvykių, ekstremaliųjų situacijų keliama grėsmė gyventojų gyvybei ar sveikatai, turtui ir (arba) aplinkai.

Pirmiausia nustatomi visi galimi gamtiniai ir žmogaus veiklos sukelti (gamtiniai, techniniai, ekologiniai ir socialiniai) pavojai, kurie gali kilti dėl:

1. Geografinės padėties.
2. Įstaigoje atliekamų technologinių procesų ar gedimų.
3. Darbuotojų klaidų (žmogiškasis veiksnys).
4. Pastato projektavimo, konstrukcijų ar įrenginių (fizinis veiksnys).

Toliau nustatomi pavojai, kurie gali kilti už *Įstaigos* ribų, galinčių turėti padarinių (poveikį) žmonių gyvybei ar sveikatai, turtui, aplinkai, *Įstaigos* veiklos tęstinumui ir sukelti savivaldybės lygio ekstremaliąją situaciją.

Nustatyti galimi pavojai surašomi į *1 lentelę*, nurodoma jų padarinių (poveikio) zona, galimas išplitimas, esant galimybei, pateikiamos jų kilimo priežastys (kodėl ir kaip jie gali kilti) ir pradedamos pildyti *8 lentelės 1 ir 2 skiltys*.

2.2. NUSTATYTŲ GALIMŲ PAVOJŲ APIBŪDINIMAS

1 lentelė. Nustatytų galimų pavojų apibūdinimas

Eil. Nr.	Nustatytas galimas pavojus	Nustatyto galimo pavojaus padarinių (poveikio) zona ir galimas pavojaus išplitimas (nurodyti konkrečias ūkio subjekto, kitos įstaigos teritorijos vietas)	Galimo pavojaus kilimo priežastys
I. GALIMI GAMTINIAI PAVOJAI			
1.	Stichiniai meteorologiniai reiškiniai		
1.1.	Labai smarkus lietus	Sustabdomas žmonių judėjimas objekto teritorijoje, išplintant dalyje Vilniaus	Gamtinės kilmės
1.2.	Labai smarki pūga	Sustabdomas žmonių judėjimas objekto teritorijoje, išplintant dalyje Vilniaus	Gamtinės kilmės
1.3.	Labai smarkus snygis	Sustabdomas žmonių judėjimas objekto teritorijoje, išplintant dalyje Vilniaus	Gamtinės kilmės
1.4.	Labai smarkus speigas	Sustabdomas žmonių judėjimas objekto teritorijoje, išplintant dalyje Vilniaus	Gamtinės kilmės
2.	Katastrofinis meteorologinis reiškinys		
2.1.	Uraganas	Objekto teritorijoje esančio pastato ir statinių konstrukciniai pažeidimai, išplintant Vilniuje	Gamtinės kilmės
3.	Pavojingos užkrečiamosios ligos	Susirgus daugeliui darbuotojų ir mokinių, sutriktų Įstaigos veikla, galimas išplitimas Vilniuje	Gamtinės kilmės, žmogiškasis faktorius
2. ŽMOGAUS VEIKLOS SUKELTI PAVOJAI			
4.	Įvykiai transportuojant pavojingą krovinį (už Įstaigos ribų)	Transportuojant pavojingas chemines medžiagas šalia objekto esančiose gatvėse, įvykus krovinio transporto avarijai, išsiliejusios pavojingos medžiagos ir pavojingų žmogaus sveikatai garai pasiektų Įstaigos teritoriją, galimi darbuotojų, mokinių ir lankytojų sveikatos sutrikimai, išplintant dalyje Vilniaus	Žmogaus veikla; Techniniai gedimai
5.	Kelių transporto avarijos (už Įstaigos ribų)	Avarijos šalia Įstaigos teritorijos atveju gali nukentėti darbuotojai bei mokiniai, galima nedidelė žala pačiam objektui, galimas laikinas Įstaigos veiklos apribojimas arba nutraukimas	Žmogaus veikla, Techniniai gedimai
6.	Pastatų griuvimas	Visiškai ar stipriai sugriautas Įstaigos pastatas dėl sprogo ar kitų priežasčių, kai jo atstatyti neįmanoma arba iš esmės reikia pradėti naują statybą ir panaudoti likusią nepažeistą konstrukciją ir įrangą. Sustabdoma objekto veikla.	Žmogaus veikla, Techniniai gedimai

Eil. Nr.	Nustatytas galimas pavojus	Nustatyto galimo pavojaus padarinių (poveikio) zona ir galimas pavojaus išplitimas (nurodyti konkrečias ūkio subjekto, kitos įstaigos teritorijos vietas)	Galimo pavojaus kilimo priežastys
7.	Elektros energijos tiekimo sutrikimai ir (ar) gedimai	Nutrauktas elektros energijos tiekimas objektui, sustabdytas žmonių maitinimas, nutrauktas patalpų apšvietimas. Dalinai sutrinka Įstaigos veikla.	Žmogaus veikla; Techniniai gedimai
8.	Šilumos energijos tiekimo sutrikimai ir (ar) gedimai	Nutrauktas šilumos energijos tiekimas Įstaigai šaltuoju metų laiku. Sutrinka Įstaigos veikla.	Žmogaus veikla; Techniniai gedimai
9.	Vandens tiekimo sutrikimai	Nutrauktas geriamojo vandens tiekimas objektui. Sutrinka objekto veikla.	Žmogaus veikla ; Techniniai gedimai
10.	Gaisras objekte	Gaisro atveju Įstaigos pastate ir teritorijoje galimas veiklos sustabdymas, darbuotojų ir mokinių apsinuodijimas kenksmingais degimo produktais, išplintant gaisrui Įstaigos pastatuose ar aplinkinėje gretimoje teritorijoje.	Žmogaus veikla; Techniniai gedimai
11.	Maisto tarša	Susirgus daugeliui darbuotojų ir mokinių, sutriktų Įstaigos darbas, galimas išplitimas Vilniuje.	Žmogaus veikla
12.	Pavojingas radinys	Pavojingo radinio atveju galimas Įstaigos veiklos sustabdymas, žmonių sveikatos sutrikimai.	Žmogaus veikla

3. RIZIKOS VERTINIMAS

3.1. GALIMŲ PAVOJŲ TIKIMYBĖS ĮVERTINIMAS

2 lentelė. Galimo pavojaus tikimybės (T) įvertinimo kriterijai

Galimo pavojaus tikimybės (T) įvertinimas	Galimo pavojaus tikimybės lygis	
Gali įvykti dažniau negu kartą per metus	labai didelė tikimybė	5
Gali įvykti kartą per 1–10 metų	didelė tikimybė	4
Gali įvykti kartą per 10–50 metų	vidutinė tikimybė	3
Gali įvykti kartą per 50–100 metų	maža tikimybė	2
Gali įvykti rečiau negu kartą per 100 metų	labai maža tikimybė	1

3 lentelė. Galimų pavojų padariniai (poveikis) gyventojų gyvybei ir sveikatai

Nustatytas galimas pavojus	Galinių nukentėti gyventojų skaičius (žuvusiųjų ir (ar) sužeistųjų, ir (ar) evakuotinių gyventojų)	Vertinimo balai
Labai smarkus lietus	Žuvusiųjų, sužeistųjų nėra ir (ar) gyventojų evakuoti nereikia	1
Labai smarki pūga	Žuvusiųjų, sužeistųjų nėra ir (ar) gyventojų evakuoti nereikia	1
Labai smarkus snygis	Žuvusiųjų, sužeistųjų nėra ir (ar) gyventojų evakuoti nereikia	1
Labai smarkus speigas	Žuvusiųjų, sužeistųjų nėra ir (ar) gyventojų evakuoti nereikia	1
Uraganas	Sužaloti 1–5 gyventojai ir (ar) iki 50 gyventojų evakuota	2
Pavojingos užkrečiamosios ligos	Žuvo ne daugiau kaip 5 gyventojai ir (ar) sužalota nuo 5 iki 10 gyventojų, ir (ar) nuo 50 iki 100 gyventojų evakuota	3
Įvykiai transportuojant pavojingą krovinį (už <i>Istaigos</i> ribų)	Sužaloti 1–5 gyventojai ir (ar) iki 50 gyventojų evakuota	2
Kelių transporto avarijos (už <i>Istaigos</i> ribų)	Žuvusiųjų, sužeistųjų nėra ir (ar) gyventojų evakuoti nereikia	1
Pastatų griuvimas	Žuvo daugiau nei 20 gyventojų ir (ar) sužalota daugiau nei 50 gyventojų, ir (ar) daugiau kaip 200 gyventojų evakuota	5
Elektros energijos tiekimo sutrikimai ir (ar) gedimai	Žuvusiųjų, sužeistųjų nėra ir (ar) gyventojų evakuoti nereikia	1
Šilumos energijos tiekimo sutrikimai ir (ar) gedimai	Sužaloti 1–5 gyventojai ir (ar) iki 50 gyventojų evakuota	2

Nustatytas galimas pavojus	Galinių nukentėti gyventojų skaičius (žuvusiųjų ir (ar) sužeistųjų, ir (ar) evakuotinių gyventojų)	Vertinimo balai
Vandens tiekimo sutrikimas	Žuvusiųjų, sužeistųjų nėra ir (ar) gyventojų evakuoti nereikia	1
Gaisras objekte	Žuvo daugiau nei 20 gyventojų ir (ar) sužalota daugiau nei 50 gyventojų, ir (ar) daugiau kaip 200 gyventojų evakuota	5
Maisto tarša	Žuvo ne daugiau kaip 5 gyventojai ir (ar) sužalota nuo 5 iki 10 gyventojų, ir (ar) nuo 50 iki 100 gyventojų evakuota	3
Pavojingas radinys	Žuvusiųjų, sužeistųjų nėra ir (ar) gyventojų evakuoti nereikia	1

4 lentelė. Galimų pavojų padariniai (poveikis) turtui

Nustatytas galimas pavojus	Galimi padariniai (poveikis) turtui	Numatomi nuostoliai	Vertinimo balai
Labai smarkus lietus	Pastatų, komunikacijų pažeidimas, sunaikinimas	Mažiau nei 5 proc. turto vertės	1
Labai smarki pūga	Komunikacijų pažeidimas, sunaikinimas	Mažiau nei 5 proc. turto vertės	1
Labai smarkus snygis	Komunikacijų pažeidimas	Mažiau nei 5 proc. turto vertės	1
Labai smarkus speigas	Komunikacijų pažeidimas	Mažiau nei 5 proc. turto vertės	1
Uraganas	Pastatų, komunikacijų pažeidimas, sunaikinimas	5-10 proc. turto vertės	2
Pavojingos užkrečiamosios ligos	-	Mažiau nei 5 proc. turto vertės	1
Įvykiai transportuojant pavojingą krovinį (už <i>Istaigos</i> ribų)	Žmonių sveikatos sutrikimas, ugdymo proceso sutrikdymas	Mažiau nei 5 proc. turto vertės	1
Kelių transporto avarijos (už <i>Istaigos</i> ribų)	-	Mažiau nei 5 proc. turto vertės	1
Pastatų griuvimas	Pastatų, komunikacijų pažeidimas, sunaikinimas	30-40 proc. turto vertės	4
Elektros energijos tiekimo sutrikimai ir (ar) gedimai	Galimas įrangos sugadinimas	Mažiau nei 5 proc. turto vertės	1
Šilumos energijos tiekimo sutrikimai ir (ar) gedimai	Galimas šildymo sistemos sugadinimas	Mažiau nei 5 proc. turto vertės	1
Vandens tiekimo sutrikimas	-	Mažiau nei 5 proc. turto vertės	1
Gaisras objekte	Pastatų, komunikacijų pažeidimas, turto sunaikinimas	30-40 proc. turto vertės	4
Maisto tarša	-	Mažiau nei 5 proc. turto vertės	1

Nustatytas galimas pavojus	Galimi padariniai (poveikis) turtui	Numatomi nuostoliai	Vertinimo balai
Pavojingas radinys	Pastatų, komunikacijų pažeidimas, turto sunaikinimas	Mažiau nei 5 proc. turto vertės	1

5 lentelė. Galimų pavojų padariniai (poveikis) aplinkai

Nustatytas galimas pavojus	Galima oro tarša	Galima paviršinio ir (ar) požeminio vandens tarša	Galima grunto tarša	Galimi padariniai (poveikis) gamtinei aplinkai	Numatomi nuostoliai	Vertinimo balas
Labai smarkus lietus	Nėra	Nėra	Nėra	Nėra	Mažiau nei 5 proc. turto vertės	1
Labai smarki pūga	Nėra	Nėra	Nėra	Nėra	Mažiau nei 5 proc. turto vertės	1
Labai smarkus snygis	Nėra	Nėra	Nėra	Nėra	Mažiau nei 5 proc. turto vertės	1
Labai smarkus speigas	Nėra	Nėra	Nėra	Nėra	Mažiau nei 5 proc. turto vertės	1
Uraganas	Nėra	Nėra	Nėra	Yra	Mažiau nei 5 proc. turto vertės	1
Pavojingos užkrečiamosios ligos	Nėra	Nėra	Nėra	Nėra	Mažiau nei 5 proc. turto vertės	1
Įvykiai transportuojant pavojingą krovinį (už <i>Istaigos</i> ribų)	Yra	Yra	Yra	Yra	Mažiau nei 5 proc. turto vertės	1
Kelių transporto avarijos (už <i>Istaigos</i> ribų)	Taip	Yra	Yra	Yra	Mažiau nei 5 proc. turto vertės	1
Pastatų griuvimas	Nėra	Nėra	Nėra	Yra	5-10 proc. turto vertės	2
Elektros energijos tiekimo sutrikimai ir (ar) gedimai	Nėra	Nėra	Nėra	Nėra	Mažiau nei 5 proc. turto vertės	1
Šilumos energijos tiekimo sutrikimai ir (ar) gedimai	Nėra	Nėra	Nėra	Nėra	Mažiau nei 5 proc. turto vertės	1
Vandens tiekimo sutrikimas	Nėra	Nėra	Nėra	Nėra	Mažiau nei 5 proc. turto vertės	1
Gaisras objekte	Yra	Yra	Yra	Yra	5-10 proc. turto vertės	2
Maisto tarša	Nėra	Nėra	Nėra	Nėra	Mažiau nei 5 proc. turto vertės	1

Nustatytas galimas pavojus	Galima oro tarša	Galima paviršinio ir (ar) požeminio vandens tarša	Galima grunto tarša	Galimi padariniai (poveikis) gamtinei aplinkai	Numatomi nuostoliai	Vertinimo balas
Pavojingas radinys	Nėra	Nėra	Nėra	Yra	Mažiau nei 5 proc. turto vertės	1

6 lentelė. Galimų pavojų padariniai (poveikis) veiklos tęstinumui

Nustatytas galimas pavojus	Galimi padariniai (poveikis) veiklos tęstinumui	Galimų padarinių (poveikio) trukmė (valandomis arba paromis)	Vertinimo balas
Labai smarkus lietus	Yra	Iki 6 val.	1
Labai smarki pūga	Yra	Iki 6 val.	1
Labai smarkus snygis	Yra	Iki 6 val.	1
Labai smarkus speigas	Yra	Iki 6 val.	1
Uraganas	Yra	Nuo 6 iki 24 val.	2
Pavojingos užkrečiamosios ligos	Yra	Nuo 3 iki 30 parų	4
Įvykiai transportuojant pavojingą krovinį (už <i>Istaigos</i> ribų)	Yra	Iki 6 val.	1
Kelių transporto avarijos (už <i>Istaigos</i> ribų)	Yra	Iki 6 val.	1
Pastatų griuvimas	Yra	Nuo 3 iki 30 parų	4
Elektros energijos tiekimo sutrikimai ir (ar) gedimai	Yra	Iki 6 val.	1
Šilumos energijos tiekimo sutrikimai ir (ar) gedimai	Yra	Nuo 6 iki 24 val.	2
Vandens tiekimo sutrikimas	Yra	Iki 6 val.	1
Gaisras objekte	Yra	>30 parų	5
Maisto tarša	Yra	Nuo 1 iki 3 parų	3
Pavojingas radinys	Yra	Nuo 6 iki 24 val.	2

3.2. GALIMŲ PAVOJŲ PADARINIŲ NUSTATYMAS

7 lentelė. Galimų padarinių (poveikio) (P) įvertinimo kriterijai

Galimų padarinių (poveikio) gyventojų gyvybei ir sveikatai (P1) įvertinimas	Galimų padarinių (poveikio) lygis	Vertinimo balai
Žuvusiųjų, sužeistųjų nėra ir (ar) gyventojų evakuoti nereikia	nereikšmingas	1
Sužaloti 1–5 gyventojai ir (ar) iki 50 gyventojų evakuota	ribotas	2
Žuvo ne daugiau kaip 5 gyventojai ir (ar) sužalota nuo 5 iki 10 gyventojų, ir (ar) nuo 50 iki 100 gyventojų evakuota	didelis	3
Žuvo ne daugiau kaip 20 gyventojų ir (ar) nuo 10 iki 50 gyventojų sunkiai sužalota, ir (ar) nuo 100 iki 200 gyventojų evakuota	labai didelis	4
Žuvo daugiau nei 20 gyventojų ir (ar) sužalota daugiau nei 50 gyventojų, ir (ar) daugiau kaip 200 gyventojų evakuota	katastrofinis	5
Galimų padarinių (poveikio) turtui ir aplinkai (P2) įvertinimas	Galimų padarinių (poveikio) lygis	Vertinimo balai
Ūkio subjektams, kitoms įstaigoms – mažiau nei 5 proc. turto vertės	nereikšmingas	1
Ūkio subjektams, kitoms įstaigoms – nuo 5 iki 10 proc. turto vertės	ribotas	2
Ūkio subjektams, kitoms įstaigoms – nuo 10 iki 30 proc. turto vertės	didelis	3
Ūkio subjektams, kitoms įstaigoms – nuo 30 iki 40 proc. turto vertės	labai didelis	4
Ūkio subjektams, kitoms įstaigoms – daugiau kaip 40 proc. turto vertės	katastrofinis	5
Galimų padarinių (poveikio) veiklos tęstinumui (P3) įvertinimas	Galimų padarinių (poveikio) lygis	Vertinimo balai
Kai veikla sutrikdoma iki 6 valandų	nereikšmingas	1
Kai veikla sutrikdoma nuo 6 iki 24 valandų	ribotas	2
Kai veikla sutrikdoma nuo 1 iki 3 parų	didelis	3
Kai veikla sutrikdoma nuo 3 iki 30 parų	labai didelis	4
Kai veikla sutrikdoma daugiau kaip 30 parų	katastrofinis	5

3.3. GALIMŲ PAVOJŲ RIZIKOS VERTINIMAS

8 lentelė. Galimų pavojų rizikos įvertinimas

Eil. Nr.	Galimas pavojus	Galimo pavojaus tikimybės įvertinimas (T) balais	Galimų padarinių (P) įvertinimas balais			Rizikos lygio (R) nustatymas			Bendras rizikos lygis (R) R=RI+R2+R3
			Galimi padariniai (poveikis) gyventojų gyvybei ir sveikatai (P1)	Galimi padariniai (poveikis) turtui ir aplinkai (P2)	Galimi padariniai (poveikis) veiklos tęstinumui (P3)	Galimo pavojaus rizikos lygis (R1) R1=T×P1	Galimo pavojaus rizikos lygis (R2) R2=T×P2	Galimo pavojaus rizikos lygis (R3) R3=T×P3	
1.	Labai smarkus lietus	4	1	1	1	4 priimtinas	4 priimtinas	4 priimtinas	12 priimtinas
2.	Labai smarki pūga	4	1	1	1	4 priimtinas	4 priimtinas	4 priimtinas	12 priimtinas
3.	Labai smarkus snygis	4	1	1	1	4 priimtinas	4 priimtinas	4 priimtinas	12 priimtinas
4.	Labai smarkus speigas	4	1	1	1	4 priimtinas	4 priimtinas	4 priimtinas	12 priimtinas
5.	Uraganas	3	2	2	2	6 vidutinis	6 vidutinis	6 vidutinis	18 vidutinis
6.	Pavojingos užkrečiamosios ligos	4	3	1	4	12 didelis	4 priimtinas	16 labai didelis	32 labai didelis
7.	Įvykiai transportuojant pavojingą krovinį (už įstaigos ribų)	3	2	1	1	6 vidutinis	3 priimtinas	3 priimtinas	12 vidutinis

Eil. Nr.	Galimas pavojus	Galimo pavojaus tikimybės įvertinimas (T) balais	Galimų padarinių (P) įvertinimas balais			Rizikos lygio (R) nustatymas			Bendras rizikos lygis (R) $R=R1+R2+R3$
			Galimi padariniai (poveikis) gyventojų gyvybei ir sveikatai (P1)	Galimi padariniai (poveikis) turtui ir aplinkai (P2)	Galimi padariniai (poveikis) veiklos tęstinumui (P3)	Galimo pavojaus rizikos lygis (R1) $R1=T \times P1$	Galimo pavojaus rizikos turtui ir aplinkai lygis (R2) $R2=T \times P2$	Galimo pavojaus rizikos veiklos tęstinumui lygis (R3) $R3=T \times P3$	
8.	Kelių transporto avarijos (už <i>Istaigos</i> ribų)	4	1	1	1	4	4	4	12 priimtinas
9.	Pastatų griuvimai	2	5	4	4	10	8	8	26 didelis
10.	Elektros energijos tiekimo sutrikimai ir (ar) gedimai	4	1	1	1	4	4	4	12 priimtinas
11.	Šilumos energijos tiekimo sutrikimai ir (ar) gedimai	3	2	1	2	6	3	6	15 vidutinis
12.	Vandens tiekimo sutrikimas	3	1	1	1	3	3	3	9 priimtinas
13.	Gaisras objekte	2	5	4	5	10	8	10	28 didelis
14.	Maisto tarša	4	3	1	3	12	4	12	28 didelis
15.	Pavojingas radinys	3	1	1	2	3	3	6	12 vidutinis

4. RIZIKOS LYGIO IR JOS PRIIMTINUMO NUSTATYMAS

4.1. RIZIKOS LYGIO (R) NUSTATYMAS

9 lentelė. Rizikos lygio (R) nustatymas

<i>Galimo pavojaus tikimybė</i>	5	vidutinis	didelis	labai didelis	labai didelis	labai didelis	 <p>žalia – priimtina rizika geltona – vidutinė rizika oranžinė – didelė rizika raudona – labai didelė rizika</p>
	4	priimtinas	vidutinis	didelis	labai didelis	labai didelis	
	3	priimtinas	vidutinis	didelis	didelis	labai didelis	
	2	priimtinas	vidutinis	vidutinis	didelis	didelis	
	1	priimtinas	priimtinas	priimtinas	vidutinis	didelis	
		<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	
		<i>Galimi padariniai (poveikis)</i>					

4.2. ĪSTAIGOS GALIMŪ PAVOJŪ SĀRAŠAS PRIORITETO TVARKA PAGAL JŪ RIZIKOS LYGI

10 lentelē. Galimū pavoju sarakšas prioriteto tvarka pagal ju rīzīkos lygi ir tīkīmībē.

Eil. Nr.	Galīmi pavojai	Rīzīkos lygis, balais
Pavojai, kurie sukēlia didelīus padarīnīus (poveīkī) ir yra didelēs tīkīmībēs		
1.	Pavojīngos ūzkrečīamosīos līgos	32 labai didelī
Pavojai, kurie sukēlia didelīus padarīnīus (poveīkī)		
1.	Gaisras	28 didelī
2.	Maīsto tarša	28 didelī
3.	Pastato grīuvīmas	26 didelī
Pavojai, kurie yra didelēs tīkīmībēs		
1.	Labai smarkus lietus	12 priīmtīnas
2.	Labai smarkī pūga	12 priīmtīnas
3.	Labai smarkus snygis	12 priīmtīnas
4.	Labai smarkus speīgas	12 priīmtīnas
5.	Kelīu transporto avarījos (už <i>īstaīgos</i> rību)	12 priīmtīnas
6.	Elektros energījos tīkīmīo sutrīkīmai ir (ar) gedīmai	12 priīmtīnas
Visī kīti pavojai bendro rīzīkos lygīo mažējīmo tvarka		
1.	Uraganas	18 vidutīnis
2.	Šīlumos energījos tīkīmīo sutrīkīmai ir (ar) gedīmai	15 vidutīnis
3.	Pavojīngas radīnys	12 vidutīnis
4.	Įvykīai transportuojant pavojīngā krovīnī (už <i>īstaīgos</i> rību)	12 vidutīnis
5.	Gerīamojo vandens tīkīmīo nutraukīmas	9 priīmtīnas

4.3 GALIMI PAVOJAI, KURIEMS NUMATOMOS RIZIKOS MAŽINIMO PRIEMONĖS OBJEKTO EKSTREMALIŲJŲ SITUACIJŲ PREVENCIJOS PRIEMONIŲ PLANE

11 lentelė. Galimų pavojų, kurioms numatomos rizikos mažinimo priemonės objekto Ekstremaliųjų situacijų prevencijos priemonių plane, sąrašas

Galimi pavojai	Bendros rizikos vertinimas	
	balai	lygis
Pavojingos užkrečiamosios ligos	32	labai didelis
Gaisras	28	didelis
Maisto tarša	28	didelis
Pastato griuvimas	26	didelis
Uraganas	18	vidutinis
Šilumos energijos tiekimo sutrikimai ir (ar) gedimai	15	vidutinis
Pavojingas radinys	12	vidutinis
Įvykiai transportuojant pavojingą krovinį (už <i>Istaigos</i> ribų)	12	vidutinis

4.4. GALIMI PAVOJAI, KURIŲ VALDYMAS APRAŠOMAS OBJEKTO EKSTREMALIŲJŲ SITUACIJŲ VALDYMO PLANE

12 lentelė. Galimų pavojų, kurių valdymas aprašomas objekto Ekstremaliųjų situacijų valdymo plane sąrašas

Galimi pavojai	Bendros rizikos vertinimas	
	balai	lygis
Pavojingos užkrečiamosios ligos	32	labai didelis
Gaisras	28	didelis
Maisto tarša	28	didelis
Pastato griuvimas	26	didelis

5. IŠVADA

Atlikus *Vilniaus J. Basanavičiaus progimnazijos Galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizę* ir pagal *8 lentelę* (Galimų pavojų rizikos įvertinimas) bei *9 lentelę* (Rizikos lygio nustatymas) nustatius keturis galimus pavojus, kurių rizikos lygis (R) yra *labai didelis* ir *didelis* (*12 lentelė*), rizikos valdymui ir mažinimui būtina parengti Ekstremaliųjų situacijų valdymo planą.

2 PRIEDAS

VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJOS, ESK, ESOC, CIVILINĖS SAUGOS SISTEMOS PAJĖGŲ IR VALSTYBINĖS PRIEŽIŪROS BEI KITŲ INSTITUCIJŲ KONTAKTAI

**VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJOS, ESK, ESOC, CIVILINĖS
 SAUGOS SISTEMOS PAJĖGŲ IR VALSTYBINĖS PRIEŽIŪROS BEI KITŲ INSTITUCIJŲ
 KONTAKTAI**

Eil. nr.	Organizacijos pavadinimas	Telefonai
1.	Bendrasis pagalbos centras, Skubiosios pagalbos tarnybos (policija, priešgaisrinės gelbėjimo pajėgos, greitosios medicinos pagalbos tarnyba, aplinkos apsaugos pajėgos)	112
2.	Vilniaus priešgaisrinė gelbėjimo valdyba	112; (8 5) 271 7532; el. p. vilnius.pgv@vpgt.lt
3.	Vilniaus apskrities vyriausiasis policijos komisariatas	112; 8 700 60000; el.p. vilniausvpk.ovs@policija.lt
4.	VšĮ Greitosios medicinos pagalbos stotis	112; (8 5) 210 2580; el.p. administracija@vgmps.lt
5.	Nacionalinis visuomenės sveikatos centras prie SAM, Vilniaus departamentas	(8 5) 264 9676; faks. (8 5) 264 9664; el. p. vilnius@nvsc.lt
6.	Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centras	(8 5) 230125; faks. (8 5) 276 6968
7.	LR SAM Ekstremalių sveikatai situacijų centro Apsinuodijimų kontrolės ir informacijos biuras	(8 5) 236 2052 (visą parą)
8.	Vilniaus valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba	(8 5) 249 1700; faks. (8 5) 248 2662; el. p. vilnius@vmvt.lt
9.	Radiacinės saugos centras	(8 5) 236 1936; el.p. rsc@rsc.lt
10.	ESO, AB	1852 (elektra); 1804 (dujos)
11.	UAB Vilniaus vandenys	1889; 8 800 10880; el. p. info@vv.lt
12.	UAB Vilniaus energija	(8 5) 266 7199; 1899; el. p. info@vilniausenergija.lt
13.	Aplinkos apsaugos departamento Vilniaus valdyba Vilniaus aplinkos apsaugos inspekcija	8 612 44 853
14.	Valstybinės darbo inspekcijos Vilniaus skyrius	(8 5) 210 4721; el. p. vilnius@vdi.lt
15.	Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktorius, ESK pirmininkas	(8 5) 211 2616
16.	Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojas, ESOC koordinatorius	(8 5) 211 2614
17.	Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Saugaus miesto departamento Civilinės saugos skyriaus specialistas	8 612 15092 (visą parą)
18.	Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Švietimo, kultūros ir sporto departamento Bendrojo ugdymo skyrius	(8 5) 211 2425

3 PRIEDAS
VILNIAUS JONO BASANAVIČIAUS PROGIMNAZIJOS MATERIALINIŲ IŠTEKLIŲ
ŽINYNAS

VILNIAUS JONO BASANAVIČIAUS PROGIMNAZIJOS MATERIALINIŲ IŠTEKLIŲ ŽINYNAS

Eil. Nr.	Priemonė	Kiekis, vnt.	Techniniai duomenys	Valdytojas	Kontaktiniai duomenys
1.	Pirmosios medicinos pagalbos vaistinė	10	Pilnos komplektacijos	Vilniaus J. Basanavičiaus progimnazija	Violeta Ivanskaja tel. 8 651 96072, ivanskajavioleta@gmail.com
2.	Gesintuvai angliarūgštiniai	2	3,5 kg talpos	Vilniaus J. Basanavičiaus progimnazija	8 5 2131288
3.	Gesintuvai vandens putų	28	6 kg talpos	Vilniaus J. Basanavičiaus progimnazija	8 5 2131288

4 PRIEDAS
ŽMONIŲ EVAKAVIMO VILNIAUS JONO BASANAVIČIAUS PROGIMNAZIJOS
TERITORIJOJE PLANAS

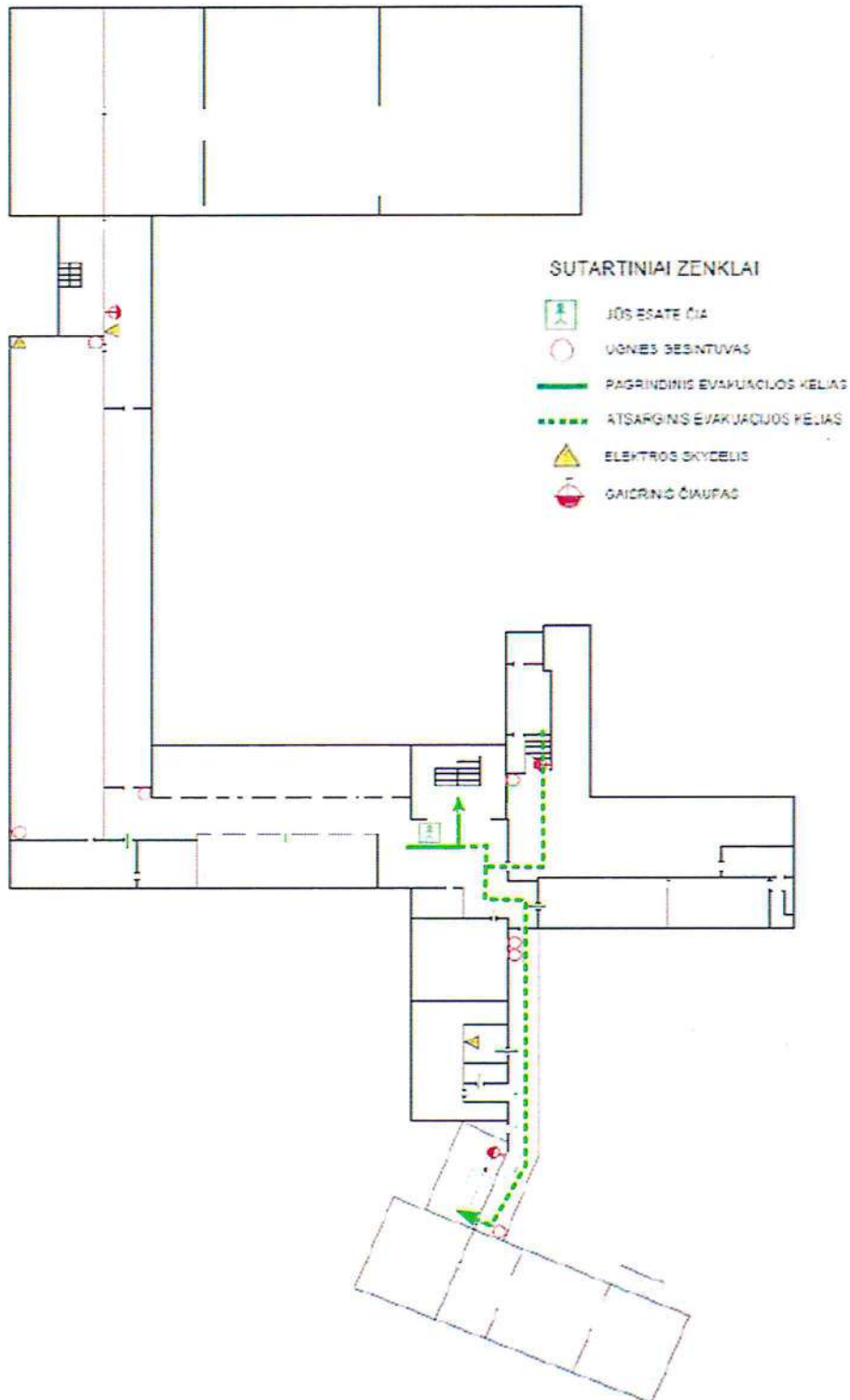
ŽMONIŲ EVAKAVIMO VILNIAUS JONO BASANAČIAUS PROGIMNAZIJOS TERITORIJOJE PLANAS

5 PRIEDAS
EVAKAVIMO IŠ PATALPŲ PLANAI

EVAKAVIMO IŠ PATALPŲ PLANAI

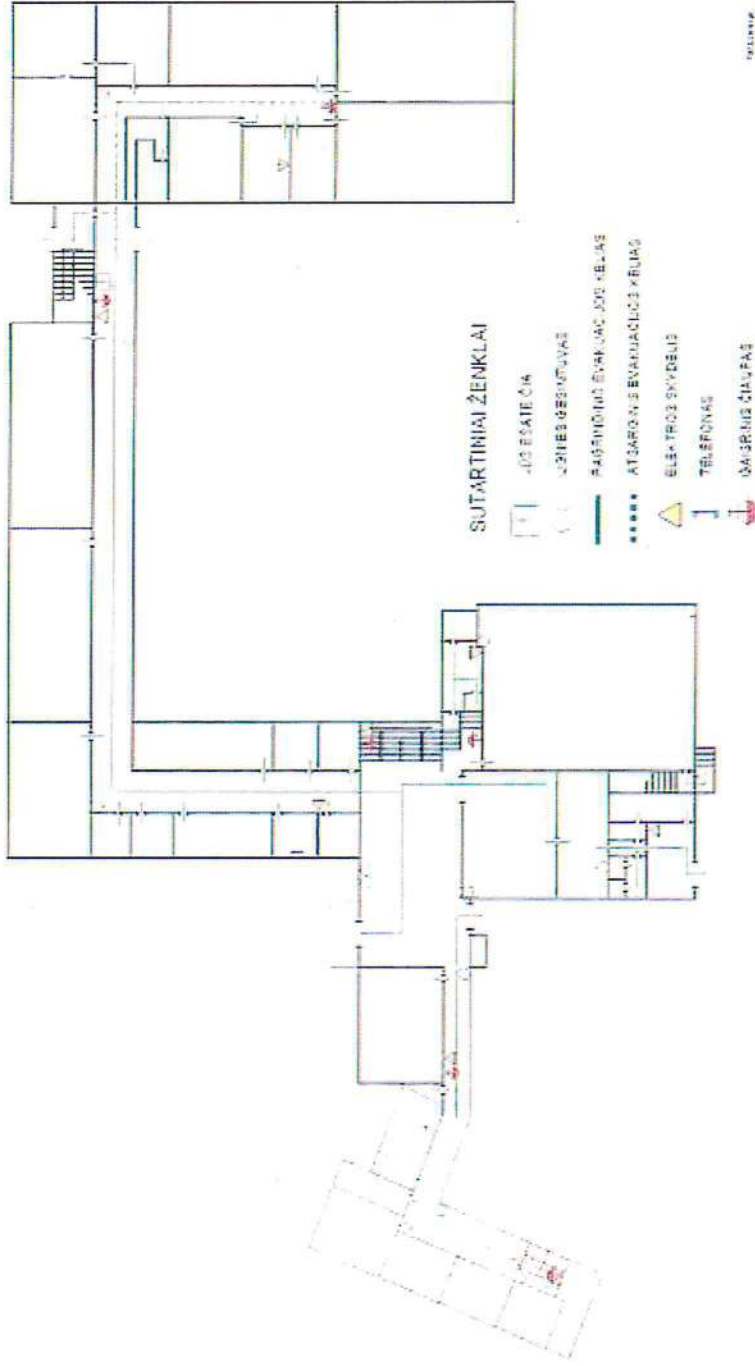
Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos rūsių evakavimo planas

Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos pirmo aukšto evakavimo planas

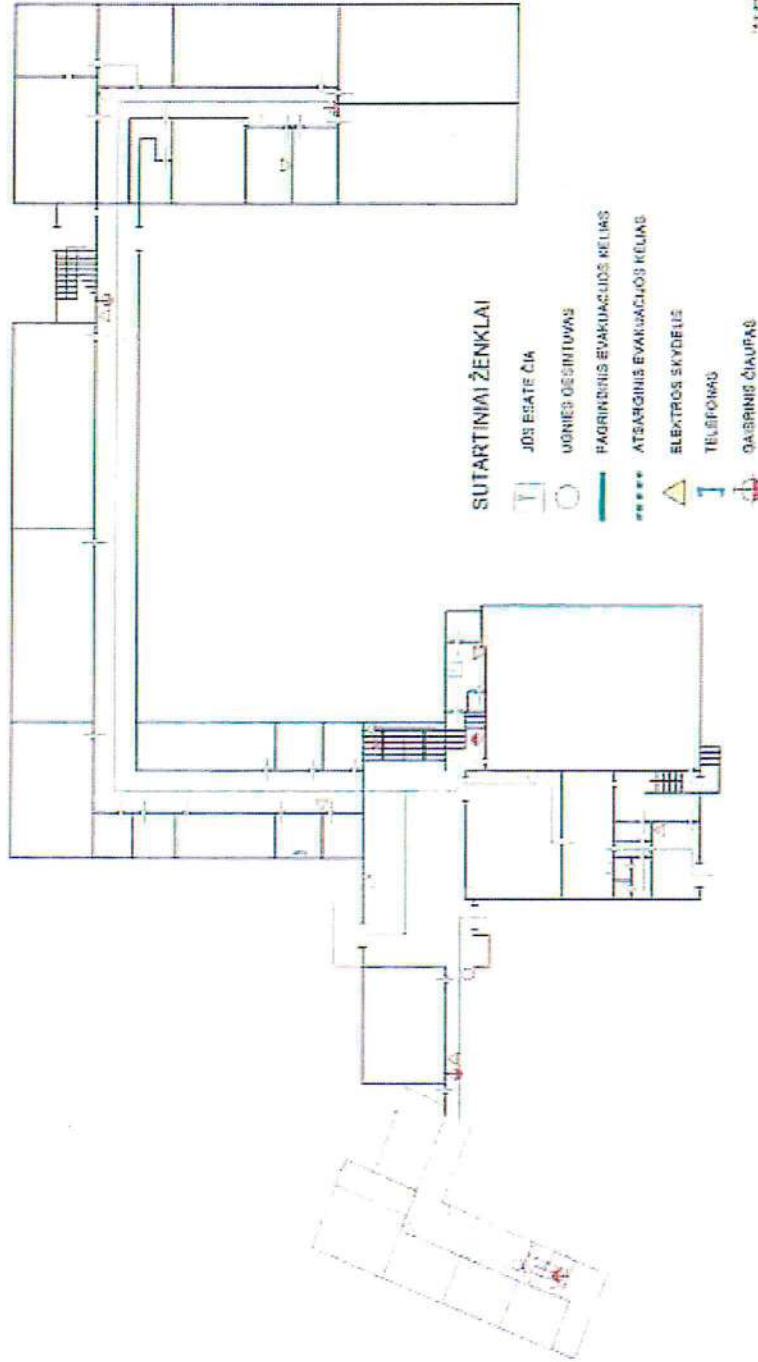
Tvirtina
Dėstytojas
A. A. JUKA

UAB "LITISS"
K. A. JUKA
TEL. 8 5 261 11 11

Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos pirmo aukšto evakavimo planas

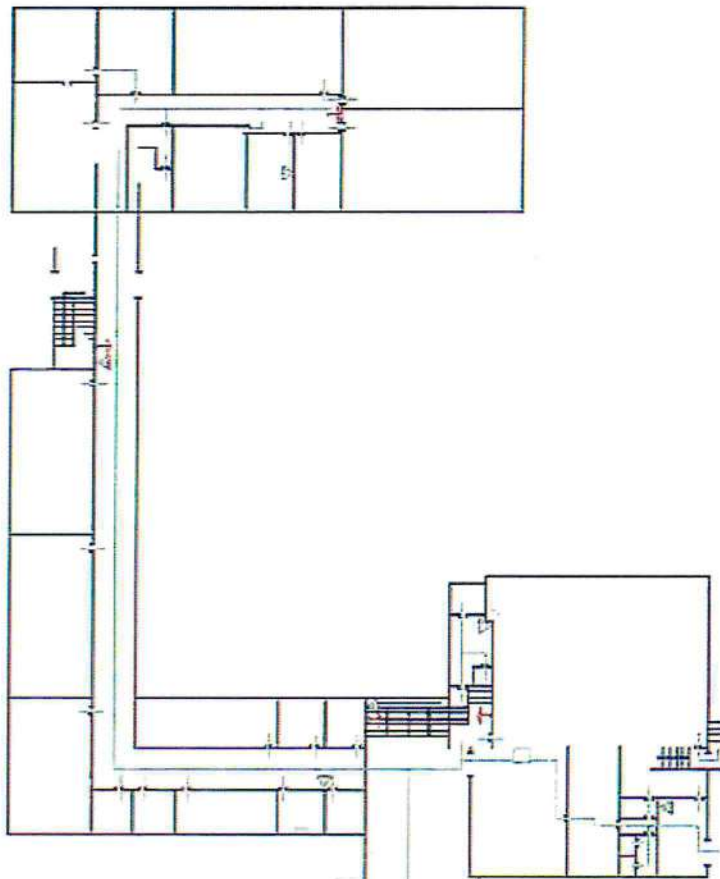
TAUTINIS
2008208
0423 0107 2 8

UAB "KONKRETA"
VILNIO
A. J. VERNIO
K. M. STANKEVIČIAUS

Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos pirmo aukšto evakavimo planas

1:1000
Dėkui
2014 m. 10 mėn.

DETARTINIAI ŽENKLAI

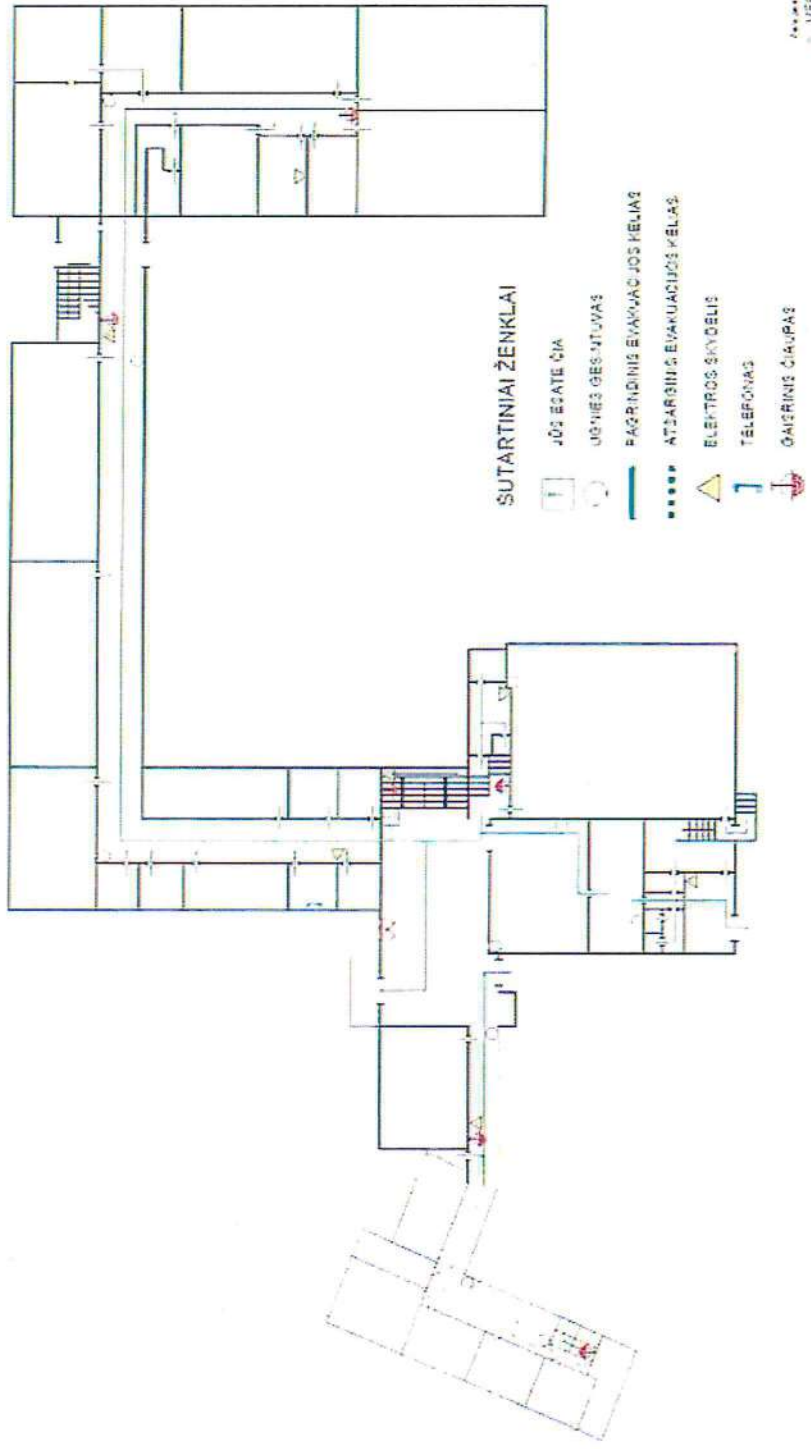
- DURYS
- DURYS SU SINTYVA
- PRADINIŲ EVAKAVIMO KELIAS
- ALTERNATIUS EVAKAVIMO KELIAS
- ELEKTROS PRIEMONĖS
- TELEFONAS
- GAŠTINIS DAUŽAS

1:1000
Dėkui
2014 m. 10 mėn.

Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos pirmo aukšto evakavimo planas

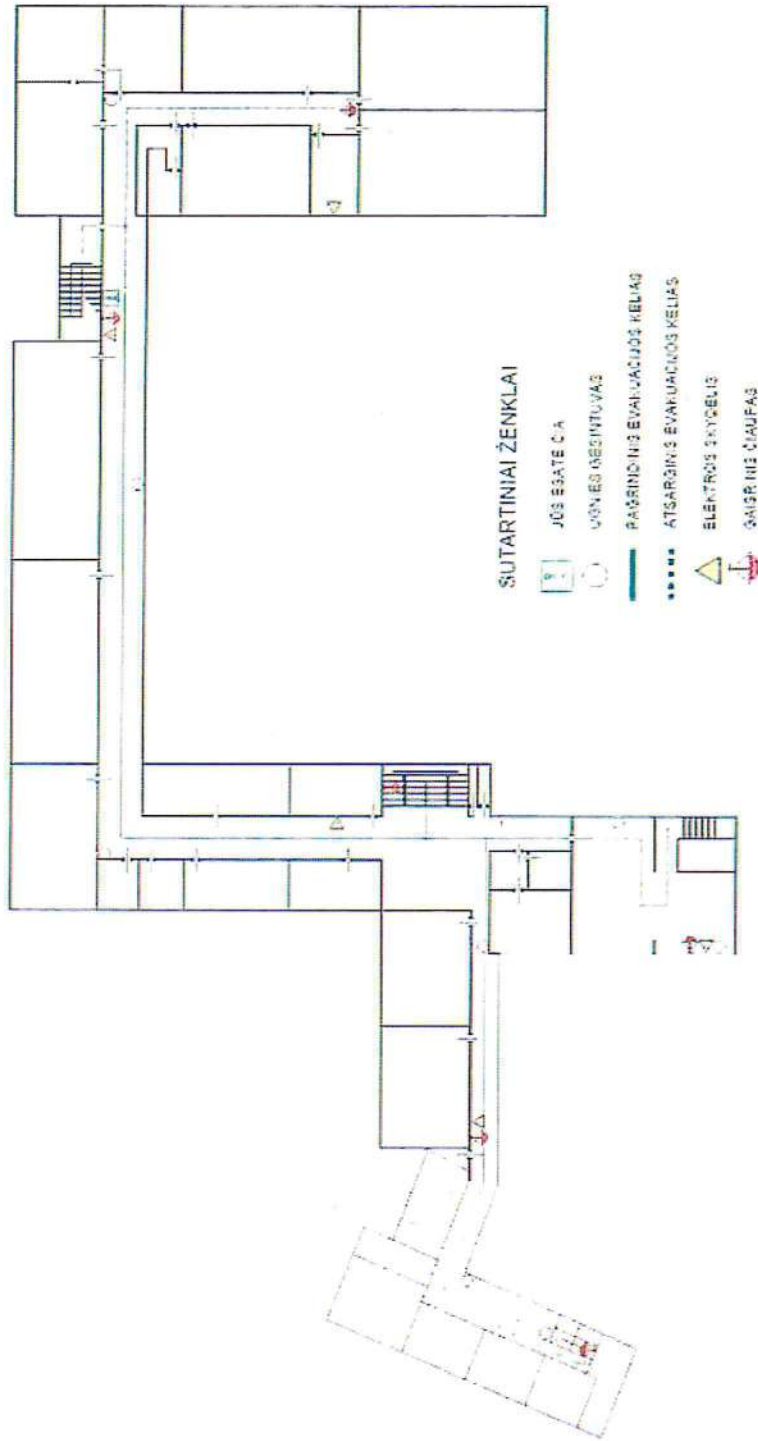
TYRIMO
DOKUMENTAS

Projekto autorius
UAB "VERSILO"
A. J. KULIŠKIS
www.versilo.lt

Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos antro aukšto evakavimo planas

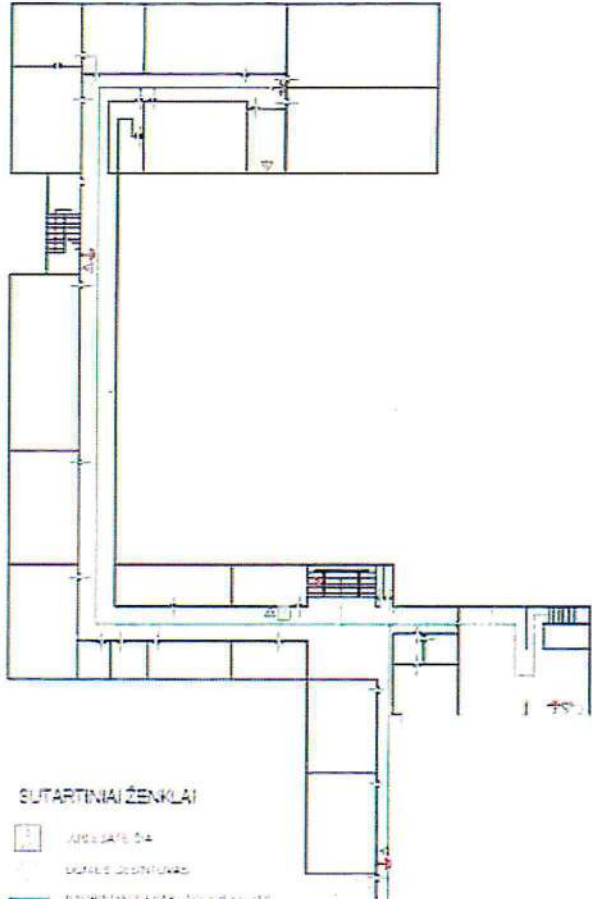
Tvirtiną
Direktorius
Jugoslavina

Projektas
VEIKSLO
A. K. ALIŠKAS
2014.05.01

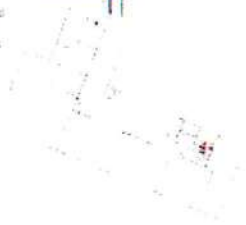
Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos antro aukšto evakavimo planas

Tvirtina
Inžinierius
A. J. ...

SUTARTINIAI ŽENKLAI

- LAIKINIS DĖRĖS
- DUKTILIS ŽENKLININKAS
- PRADINIŲ EVAKAVIMO KELIAI
- ATSAKALPIMO EVAKAVIMO KELIAI
- ELEKTRINIS ŠVIETULYS
- ŽEMINIS DALYNAS

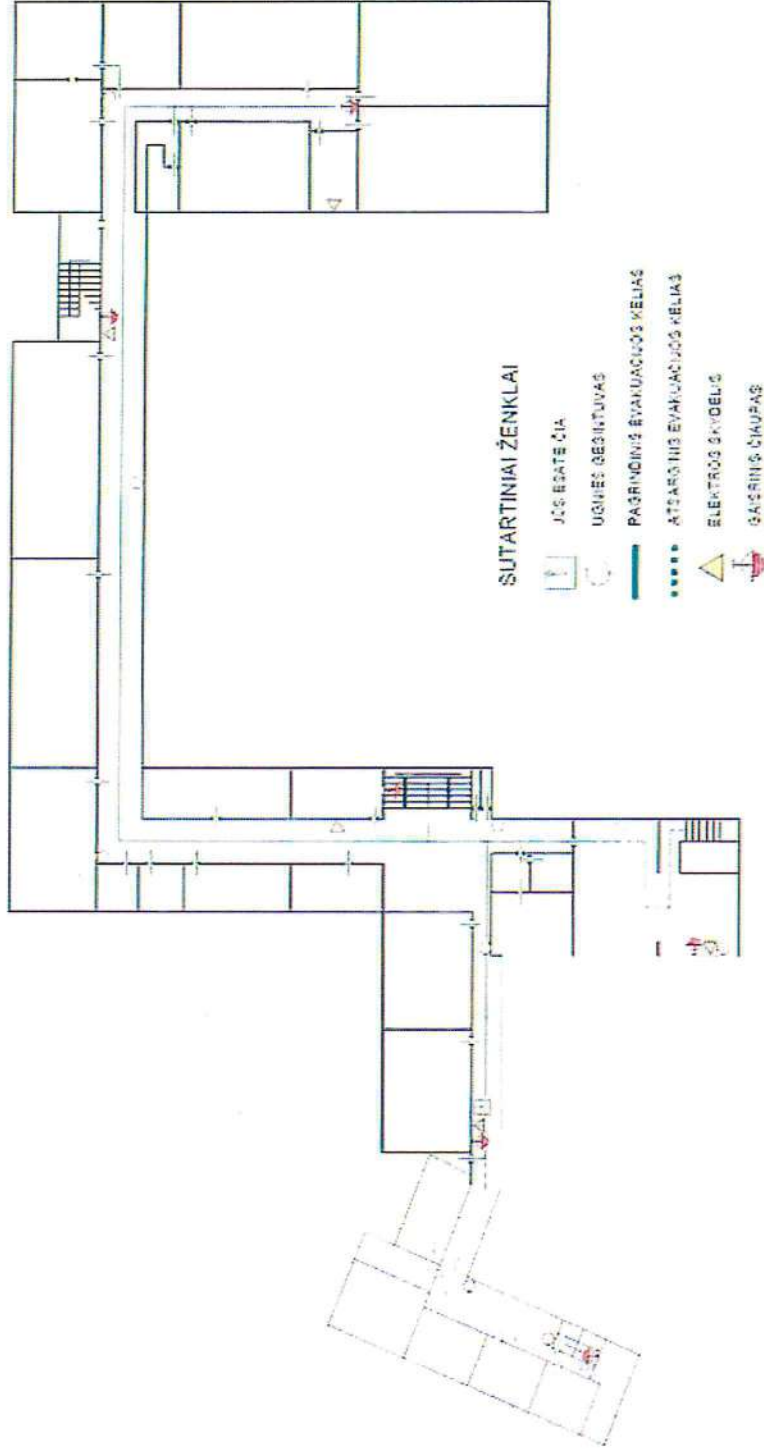

Tvirtina
Inžinierius
A. J. ...

Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos antro aukšto evakavimo planas

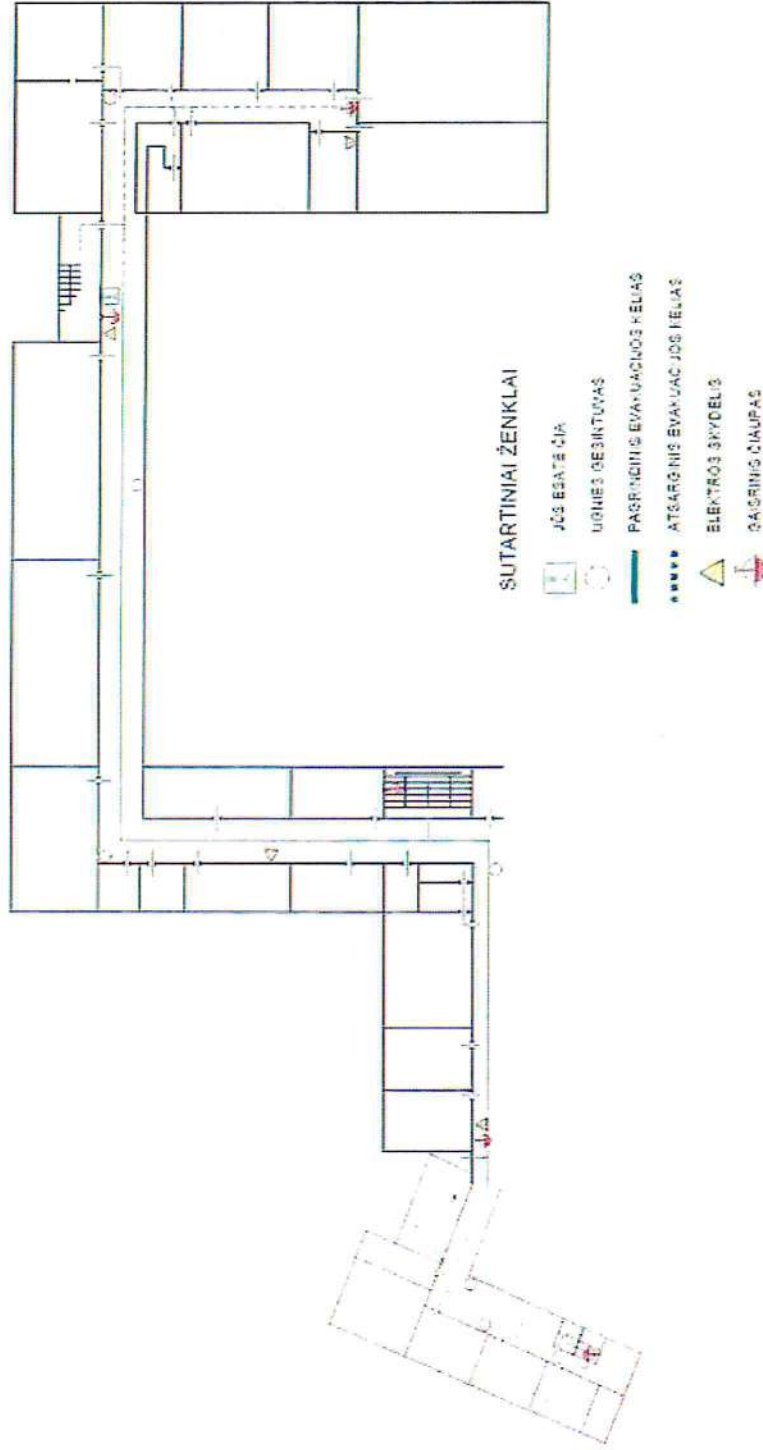
Tyrimo
Darbo
Rezultatai

DAUGIAU
DĖKŲ
VĖRSLO
K. A. ŽALGIRIS
ARCHITECTS

Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos trečio aukšto evakavimo planas

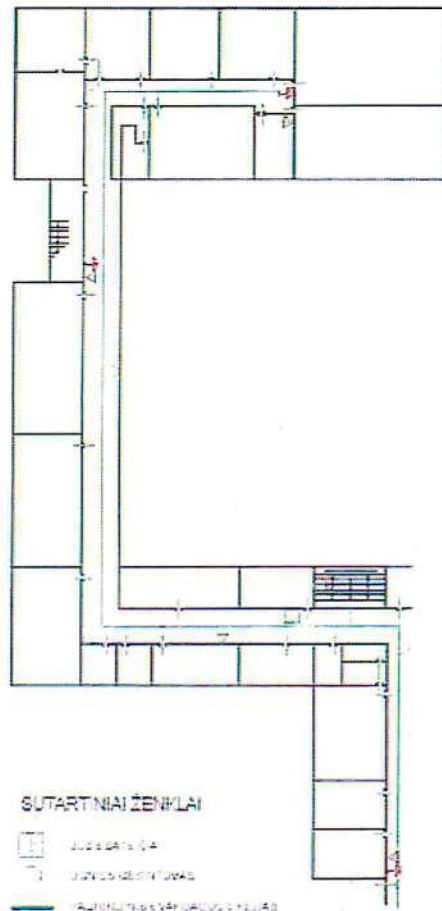
Techninė
Drauzė
arbitrinė

Projektas
A. VERNIS
A. J. VILKINIS
2024.09.05

Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos trečio aukšto evakavimo planas

Projektas
Draugas
1998/01/01

SUTARTINIAI ŽENKLAI

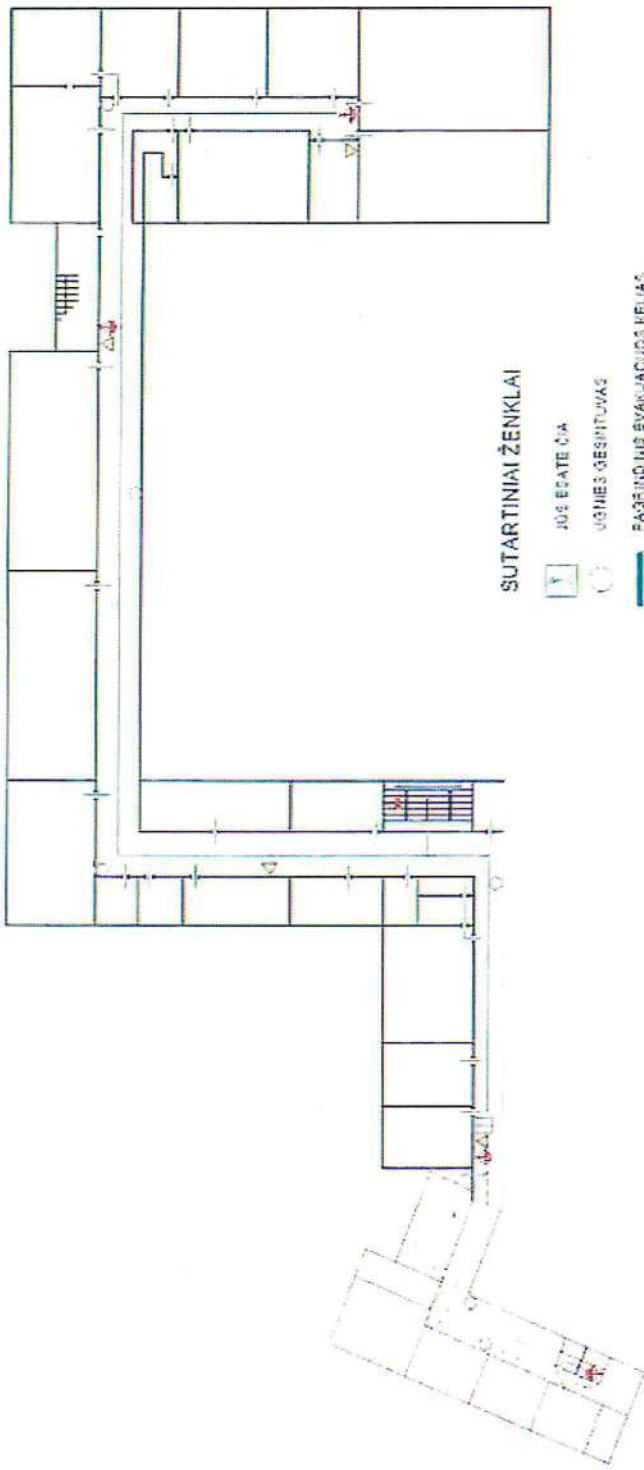
- ŽUJUSIŲ ŪJ
- ŽUJUSIŲ ŪJUS
- ŽUJUSIŲ ŪJUS
- ŽUJUSIŲ ŪJUS
- ŽUJUSIŲ ŪJUS
- ŽUJUSIŲ ŪJUS

Projektas
Draugas
1998/01/01

Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos trečio aukšto evakavimo planas

Tvirtina
Darys
Inginis Jankauskas

Projektas
VILNIAUS
JONAS BASANAVIČIUS
PROGIMNAZIJA

6 PRIEDAS
EVAKAVIMO IŠ VILNIAUS JONO BASANAVIČIAUS PROGIMNAZIJOS TERITORIJOS
MARŠRUTAI

EVAKAVIMO Į VILNIAUS CHORINIO DAINAVIMO MOKYKLĄ “LIEPAITĖS” (P. SKORINOS G. 14) MARŠRUTAS

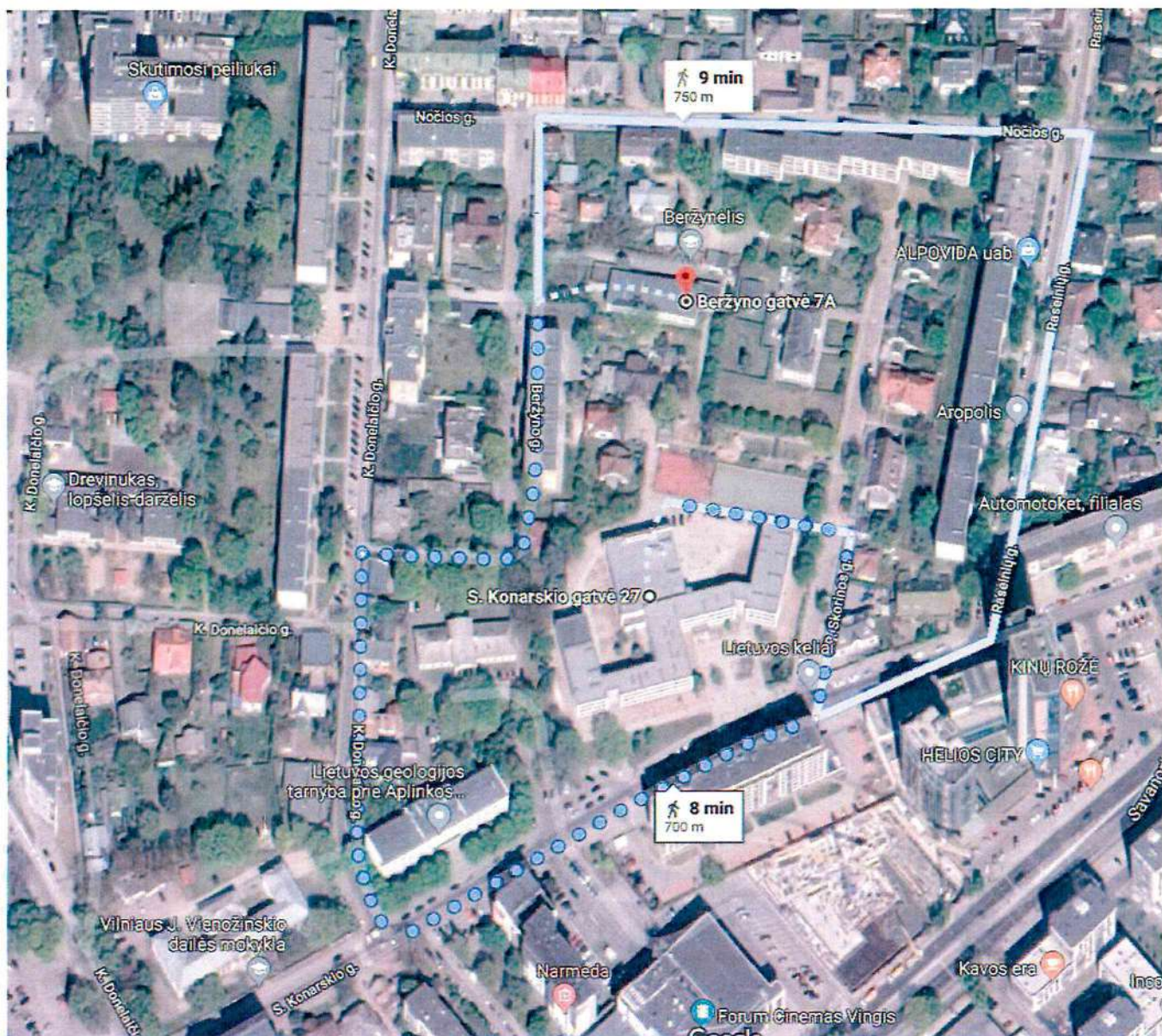

EVAKAVIMO Į LIETUVOS GEOLOGIJOS TARNYBOS PRIE AM PATALPAS (S. KONARSKIO G. 35) MARŠRUTAS

EVAKAVIMO Į VILNIAUS LOPŠELĮ - DARŽELĮ "BERŽYNĖLIS" (BERŽYNO G. 7A) MARŠRUTAS

7 PRIEDAS

SUSITARIMAI DĖL EVAKUOJAMŲ MOKINIŲ PRIĖMIMO

**SUSITARIMAS
DĖL EVAKUOJAMŲ VAIKŲ PRIĖMIMO**

2022-10-12 Nr. SD-238

Vilnius

Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazija (toliau – Progimnazija), esanti Konarskio 27, Vilnius, atstovaujama direktorės Jurgitos Nemanienės ir Vilniaus lopšelis-darželis „Pagrandukas“ (toliau – Mokykla), esantis Beržyno g. 7A, Vilnius, atstovaujama direktorės Vidės Kisielienės, susitarė:

1. Įvykus nelaimingam atsitikimui Progimnazijoje ir esant nepalankioms oro sąlygoms, da evakuojamų pradinį klasių mokinių priima savo patalpose Mokykla.
2. Įvykus nelaimingam atsitikimui Mokykloje ir esant nepalankioms oro sąlygom evakuojamus mokinius ir darbuotojus priima savo patalpose Progimnazija.
3. Progimnazija ir Mokykla įsipareigoja laikytis tos įstaigos vidaus tvarkos taisyklių, kuri patalpose evakuacijos metu yra primami.
4. Visi ginčai, kylantys tarp šalių, turi būti sprendžiami geranoriškai, derybų keliu. Šalin nesutarus, ginčas sprendžiamas Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.
5. Susitarimas surašytas dviem egzemplioriais, po vieną kiekvienai šaliai.

Progimnazija:

Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazija
Konarskio g. 27, LT-03123 Vilnius
Tel. (8 5) 213 1288, +370684 84783
El. p.: rastine@basanaviciausprogimnazija.vilnius.lm.lt

Direktorė
Jurgita Nemanienė

(parašas)

Mokykla:

Vilniaus lopšelis – darželis „Pagrandukas“
Beržyno g. 7A, LT-03102 Vilnius
Tel. (8 5) 2335728, +37067226273
El. p.: rastine@pagrandukas.vilnius.lm.lt

Direktorė
Vidė Kisielienė

(parašas)

**SUSITARIMAS
DĖL EVAKUOJAMŲ VAIKŲ PRIĖMIMO**

2022-10-11 Nr. SD-236

Vilnius

Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazija (toliau – Progimnazija), esanti Konarskio g. 27, Vilnius, atstovaujama direktorės Jurgitos Nemanienės ir Vilniaus chorinio dainavimo mokykla „Liepaitės“ (toliau – Mokykla), esanti P. Skorinos g. 14, Vilnius atstovaujama direktorės Editos Jaraminienės, susitarė:

1. Įvykus nelaimingam atsitikimui Progimnazijoje ir esant nepalankioms oro sąlygoms, dalį evakuojamų pradinėjų klasių mokinių priima savo patalpose Mokykla.

2. Įvykus nelaimingam atsitikimui Mokykloje ir esant nepalankioms oro sąlygoms, evakuojamus mokinius ir darbuotojus priima savo patalpose Progimnazija.

3. Progimnazija ir Mokykla įsipareigoja laikytis tos įstaigos vidaus tvarkos taisyklių, kurios patalpose evakuacijos metu yra priimami.

4. Visi ginčai, kylantys tarp šalių, turi būti sprendžiami geranoriškai, derybų keliu. Šalims nesusitarus, ginčas sprendžiamas Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.

5. Susitarimas surašytas dviem egzemplioriais, po vieną kiekvienai šaliai.

Progimnazija:

Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazija
Konarskio g. 27, LT-03123 Vilnius
Tel. (8 5) 213 1288
El. p.: rastine@basanaviciausprogimnazija.vilnius.lm.lt

Mokykla:

Vilniaus chorinio dainavimo m-kla „Liepaitės“
P. Skorinos g. 14, LT-03123 Vilnius
Tel. (8 5) 215 1568
El. p.: rastine@liepaites.vilnius.lm.lt

I
J

(parasas)

SUSITARIMAS
DĖL EVAKUOJAMŲ VAIKŲ PRIĖMIMO

2022-10-13 Nr. SD-240

Vilnius

Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazija (toliau – Progimnazija), esanti Konarskio g. 27, Vilnius, atstovaujama direktorės Jurgitos Nemanienės ir Lietuvos geologijos tarnyba prie Aplinkos ministerijos (toliau – Geologijos tarnyba), esanti Konarskio g. 35, Vilnius, atstovaujama direktoriaus Giedriaus Giparo, susitarė:

1. Įvykus nelaimingam atsitikimui **Progimnazijoje** ir esant nepalankioms oro sąlygoms, dalį evakuojamų 5-8 klasių mokinių priima savo patalpose **Geologijos tarnyba**.
2. Įvykus nelaimingam atsitikimui **Geologijos tarnyboje** ir esant nepalankioms oro sąlygoms, evakuojamus darbuotojus priima savo patalpose **Progimnazija**.
3. **Progimnazija** ir **Geologijos tarnyba** įsipareigoja laikytis tos įstaigos vidaus tvarkos taisyklių, kurios patalpose evakuacijos metu yra priimami.
4. Visi ginčai, kylantys tarp šalių, turi būti sprendžiami geranoriškai, derybų keliu. Šalims nesusitarus, ginčas sprendžiamas Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.
5. Susitarimas surašytas dviem egzemplioriais, po vieną kiekvienai šaliai.

Progimnazija:

Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazija
Konarskio g. 27, LT-03123 Vilnius
Tel. (8 5) 213 1288, +370684 84783
El. p.: jastine@basanaviciausprogimnazija.vilnius.lm.lt

(parašas)

Geologijos tarnyba:

Lietuvos geologijos tarnyba prie Aplinkos ministerijos
S. Konarskio g. 35, LT-03123 Vilnius
Tel. (8 5) 233 2889
El. p.: lgt@lgt.lt

(parašas)

**SUSITARIMAS
DĖL EVAKUOJAMŲ VAIKŲ PRIĖMIMO**

2022-10-18 Nr. SD-246

Vilnius

Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazija (toliau – Progimnazija), esanti Konarskio g. 27, Vilnius, atstovaujama direktorės Jurgitos Nemanienės ir **Vilniaus universiteto Chemijos ir Geomokslų fakultetas** (toliau – Universiteto fakultetas), esantis Naugarduko g. 24, Vilnius, atstovaujama Universiteto fakulteto dekanu Aivaru Kareiva bei **Geomokslų institutas** (toliau – Geomokslų institutas), esantis M. K. Čiurlionio g. 21/27, Vilnius, atstovaujama direktoriaus Petro Šinkūno, susitarė:

1. Įvykus nelaimingam atsitikimu. **Progimnazijoje** ir esant nepalankioms oro sąlygoms, dalį evakuojamų 5-8 klasių mokinių priima savo patalpose **Geomokslų institutas**.
2. Įvykus nelaimingam atsitikimui **Geomokslų institute** ir esant nepalankioms oro sąlygoms, evakuojamus studentus ir darbuotojus priima savo patalpose **Progimnazija**.
3. Progimnazija ir Geomokslų institutas įsipareigoja laikytis tos įstaigos vidaus tvarkos taisyklių, kurios patalpose evakuacijos metu yra priimami.
4. Visi ginčai, kylantys tarp šalių, turi būti sprendžiami geranoriškai, derybų keliu. Šalims nesusitarus, ginčas sprendžiamas Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.
5. Susitarimas surašytas dviem egzemplioriais, po vieną kiekvienai šaliai.

Progimnazija:

Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazija
Konarskio g. 27, LT-03123 Vilnius
Tel. (8 5) 213 1288
El. p.: rastine@basanaviciausprogimnazija.vilnius.lm.lt

Direktore
Jurgita Nemanienė

(parašas)

Geomokslų institutas:

Vilniaus Geomokslų institutas
M. K. Čiurlionio g. 21/27. LT-03101 Vilnius
Tel. (8 5) 239 8202
El. p.: info@chgfvu.lt

Direktorius
Petras Šinkūnas

(parašas)

Naugarduko g. 24, LT-03225 Vilnius
Tel. (8 5) 219 3105
El. p.: info@chgfvu.lt

Vilniaus universiteto
Chemijos ir geomokslų fakulteto dekanas
Aivaras Kareiva

(parašas)

8 PRIEDAS

VEIKSMŲ KILUS GAISRUI PLANAS.

DARBUOTOJŲ VEIKSMŲ EVAKUACIJOS METU TVARKA

**VILNIAUS JONO BASANAVIČIAUS PROGIMNAZIJOS
DIREKTORIUS**

**ĮSAKYMAS
DĖL MOKYTOJŲ IR KITŲ DARBUOTOJŲ VEIKSMŲ KILUS GAISRUI ALGORITMŲ
TVIRTINIMO**

2023 m. rugsėjo 1 d. Nr.V-147
Vilnius

Vadovaudamasi Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos 2019 m. rugsėjo 2 d. įsakymu Nr.V-193 „Dėl ekstremaliųjų situacijų valdymo plano tvirtinimo“ ir 2017 m. lapkričio 23 d. įsakymu Nr. V-172 patvirtintu Veiksmų kilus gaisrui planu:

1. T v i r t i n u Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos (toliau – Progimnazija):
  - 1.1. Budėtojo arba kito jį vaduojančio darbuotojo veiksmų kilus gaisrui algoritmą (1 priedas);
  - 1.2. Mokytojų ir kitų darbuotojų veiksmų kilus gaisrui evakuacijos algoritmą (2 priedas);
  - 1.3. Mokinių veiksmų kilus gaisrui evakuacijos algoritmą (3 priedas);
  - 1.4. Techninių darbuotojų patalpų tikrinimo veiksmus (4 priedas);
  - 1.5. Susibūrimo vietos žemėlapi su klasės susibūrimo vieta (5 priedas);
  - 1.6. Evakavimo vietas, esant nepalankioms meteorologinėms sąlygoms (6 priedas).
2. Į p a r e i g o j u:
  - 2.1. Loretą Augūniene, direktoriaus pavaduotoją ūkiui, mokslo metų pradžioje ir kas pusmetį supažindinti su priešgaisrine sauga ir veiksmais, kilus gaisrui.
  - 2.2. Barbarą Bogdanovič, socialinę pedagogę ir bibliotekininkę Kristiną Šlekytę, 1-4 klasių susibūrimo vietoje (5 priedas) registruoti 1-4 klasių mokinius ir mokytojus;
  - 2.3. Jūratę Ablačinskaitę, socialinę pedagogę ir bibliotekininkę Aistę Janušauskienę, 5-8 klasių susibūrimo vietoje (5 priedas) registruoti 5-8 klasių mokinius, mokytojus ir kitus Progimnazijos darbuotojus;
  - 2.4. Jurgitai Zenevičiūtei, direktoriaus pavaduotojai ugdymui ir direktoriaus pavaduotojai ugdymui Ritai Šatkauskicnei, koordinuoti veiksmus susibūrimo vietoje - 5-8 klasių, o Ingai Šepetienei, direktoriaus pavaduotojai ugdymui ir direktorci Jurgitai Nemanienei - 1-4 klasių evakavimo pusėje su ruporais, ir artimiausio informacinio susirinkimo metu pristatyti bendruomeni vykusių evakuacijos pratybų rezultatus, tobulintinus aspektus.
  - 2.5. Loretą Augūnicę, direktoriaus pavaduotoją ūkiui, ir Stasį Kasiliauską, IT specialistą, įkelti šį įsakymą ir jo priedus INTRANETĄ.

2.6. Violetą Ivanską, visuomenės sveikatos specialistę, evakuacijos metu prie centrinių mokyklos įėjimo durų įkurti pirmosios pagalbos teikimo punktą.

2.7. Klasių auklėtojus supažindinti savo auklėtinius su priešgaisrine sauga ir evakuaciniais veiksmais kilus gaisrui (du kartus mokslo metų I ir II pusmečių pradžioje), o Violetą Ivanską, visuomenės sveikatos specialistę, su pirmosios medicininės pagalbos veiksmais. Po įvykusių evakuacijos pratybų rezultatus bei tobulinimo aspektus aptarti klasių valandėlių metu;

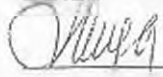
3. P a v e d u direktoriaus pavaduotojui ūkiui Loretai Augūnienei, atsakingai už darbuotojų priešgaisrinę ir civilinę saugą, šio įsakymo vykdymo priežiūrą.

4. P r i p a ž j s t u netekusiu galios Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos direktoriaus 2023 m. balandžio 4 d. įsakymą Nr. V- 8 „Dėl mokytojų ir kitų darbuotojų veiksmų kilus gaisrui algoritmų tvirtinimo“.

Direktorė

urgita Nemanienė

Susipažinau ir sutinku:
Direktoriaus pavaduotoja ūkiui reikalams:

Loreta Augūnienė
2023-09-01

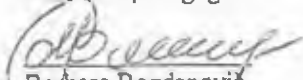
Susipažinau ir sutinku:

Jurgita Nemanienė
2023-09-01

Susipažinau ir sutinku:
IT specialistas

2023-09-01

Susipažinau ir sutinku:
Socialinė pedagogė

Barbara Bogdanovič
2023-09-01

Susipažinau ir sutinku:
Direktoriaus pavaduotoja ugdymui

Jurgita Nemanienė
2023-09-01

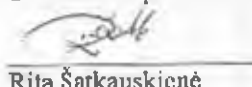
Susipažinau ir sutinku:
Visuomenės sveikatos specialistė

Violeta Ivanskaja
2023-09-01

Susipažinau ir sutinku:
Bibliotekininkė

Kristina Šlekytė
2023-09-01

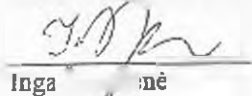
Susipažinau ir sutinku:
Direktoriaus pavaduotoja ugdymui

Rita Šatkauskienė
2023-09-01

Susipažinau ir sutinku:
Bibliotekininkė

Aistė Janušauskienė
2023-09-01

Susipažinau ir sutinku:
Direktoriaus pavaduotoja ugdymui

Inga
2023-09-01

PATVIRTINTA

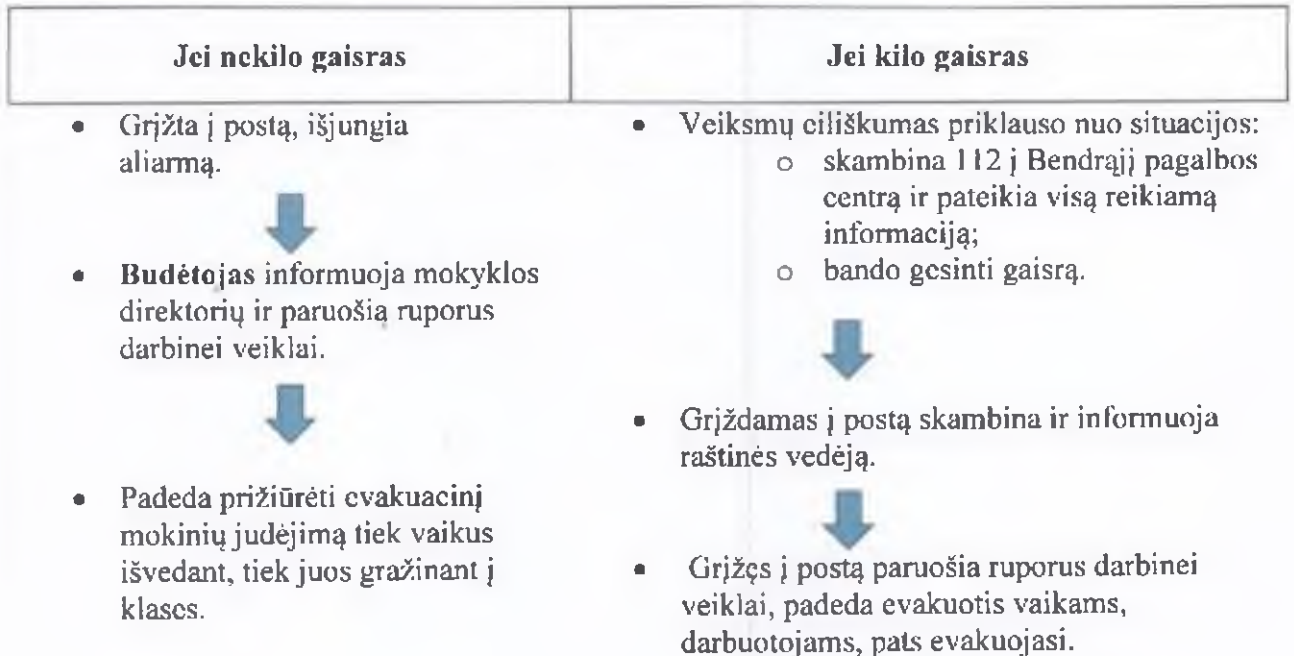
Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos
direktoriaus 2023 m. rugsėjo 1 d.

įsakymu Nr. V-147

1 priedas

**VILNIAUS JONO BASANAVIČIAUS PROGIMNAIJOS BUDĖTOJO
(JAM NESANT - KITŲ TECHNINIO PERSONALO DARBUOTOJŲ) VEIKSMŲ
ALGORITMAS KILUS GAISRUI**

Suskambus priešgaisrinio įspėjimo signalui, budėtojas skydelyje pasižiūri, kur gaisro židinys. Tuo metu nestabdomi visi mokiniai ir darbuotojai evakuojasi, o budėtojas patikrina, ar nurodytoje vietoje tikrai kilo gaisras.

VILNIAUS JONO BASANAVIČIAUS PROGIMNAZIJOS MOKYTOJŲ IR KITŲ DARBUOTOJŲ VEIKSMŲ KILUS GAISRUI

Evakuacijos algoritmas

Mokytojai, kurie turi pamoką; VDM specialistai po pamokų:

- Išgirdę gaisrinę sireną ar žodį „Gaisras“, jei nesuveikė gaisrinė sirena, nutraukia ugdymo procesą, prašo mokinių nepanikuoti ir juos suskaičiuoja **klasėje**: užsirašo ant lapelio (pvz. 5b-30) ir pasiima kaukių dėžutę.
- Uždaro langus.
- Paruošia mokinius evakuacijai (sustato po du).
- **Pažiūri į koridorių ir įvertina galimybes evakuotis**, ir tik tada išeina iš klasės, neužrakina durų, paima kėdę, kurią visiems išėjus, pastato šalia klasės durų.
- **Eina per artimiausią evakuacinį išėjimą (aplenkiant gaisro židinį)**. Jei yra dūmų, stengiasi eiti pasilenkus ar šliaužti, o jei lipama laiptais, laikytis turėklų). Jei evakuacinės durys uždarytos, išdaužia/išlaužia raudonos dėžutės, kurioje laikomas raktas, apsauginį stiklą, atrakina duris.
- Ateina į susibūrimo vietą lauke ir išrikiuoja mokinius klasei paskirtoje vietoje (4 priedas).
- Suskaičiuoja evakuotus mokinius ir informuoja įgaliotą asmenį(-is) (apsirengusį(-ius) signaline liemene), nurodydamas mokinių skaičių.
- Su mokiniais laukia leidimo sugrįžti į patalpą. Jei evakuacija užsitęsia, administracijai pranešus, eina į kitus priskirtus pastatus, esančius šalia mokyklos (5 priedas). Klasės auklėtojas ar dalyko mokytojas informuoja mokinių tėvus apie susidariusią situaciją.

Mokytojai ir kiti darbuotojai, kurie neturi pamokos (pamokų metu) arba po pamokų

- Išgirdę garsinį signalą nutraukia darbą, uždaro langus.
- Išeina iš klasės ar kitos patalpos, neužrakina durų, o paskutinis išėjęs, pastato kėdę šalia klasės ar patalpos durų.
- Jei yra galimybė, padeda evakuoti mokinius, esančius artimiausioje aplinkoje.
- Išeina į lauką ir susibūrimo vietoje (**kieme S. Konarskio pusėje**) užsiregistruoja pas įgaliotą asmenį, apsirengusį signaline liemene.
- Padeda užtikrinti mokinių saugumą susibūrimo vietoje lauke. Eina prie klasės, prie kurios nėra dalyko mokytojo, suskaičiuoja mokinius, informuoja įgaliotą asmenį (apsirengusį signaline liemene) apie mokinių skaičių.

**PRASIDĖJUS EVAKUACIJAI
TURĖTI RYŠIO PRIEMONĘ SU
SAVIMI!**

Mokytojai ir kiti darbuotojai pertraukos metu

- Išgirdę garsinį signalą iš karto eina į lauką per artimiausią išėjimą, aplenkiant gaisro židinį. Eidamas ragina visus sutiktus mokinius evakuotis į savo klasei priskirtą vietą.
- Mokiniai eina į klasei paskirtą vietą susibūrimo vietoje lauke, o mokytojai eina prie tos klasės, kurioje vedė dalyko pamoką ir suskaičiuoja mokinius.
- Mokytoja(as) informuoja įgaliotą asmenį (apsirengusį signaline liemene) apie mokinių skaičių.
- Su mokiniais laukia leidimo grįžti į patalpą. Jei evakuacija užsitęsia, administracijai pranešus, eina į kitus priskirtus pastatus, esančius šalia mokyklos (5 priedas). Klasės auklėtojas ar dalyko mokytojas informuoja mokinių tėvus apie susidariusią situaciją.

SVARBU:

- Pirmasis darbuotojas, pamatęs gaisrą, tačiau gaisriniam aliarmui nesuveikus, paspaudžia artimiausią mechaninį aliarmo įjungimo mygtuką.
- Veiksmų eiliškumas priklauso nuo situacijos:
  - skambina 112 į Bendrąjį pagalbos centrą ir pateikia visą reikiamą informaciją;
  - bando gesinti gaisrą.
  - evakuoja vaikus ir pats evakuojasi.

VILNIAUS JONO BASANAVIČIAUS PROGIMNAZIJOS MOKINIŲ VEIKSMŲ KILUS GAISRUI

Evakuacijos algoritmas

**Mokiniai, kurie yra pamokoje,
neformalaus ugdymo užsiėmime
arba VDM grupėje:**

- Išgirdę gaisrinę sireną ar žodį „Gaisras“, jei nesuveikė gaisrinė sirena, klauso mokytojo nurodymų (sustoja klasėje po du, laukia kol mokytojas juos suskaičiuoja).
- Mokytojui leidus išeina iš kabineto ir išsirikiuoja koridoriuje.
- *Eina paskui mokytoją per artimiausią evakuacinį išėjimą (aplenkiant gaisro židinį).*
- Jei yra dūmų, stengiasi eiti pasilenkus ar šliaužti, o jei lipama laiptais, laikytis turėklų).
- Ateina į susibūrimo vietą lauke ir išsirikiuoja klasei paskirtoje vietoje (4 priedas).
- Laukia kol mokytojas suskaičiuoja evakuotus mokinius.
- Su mokytoju laukia leidimo sugrįžti į patalpą.
- Mokytojui leidus, grįždami į mokyklą klauso mokytojų nurodymų, laikosi atstumo tarp klasių, stengiasi nesudaryti grūsties.

**Mokiniai pertraukos metu arba
po pamokų**

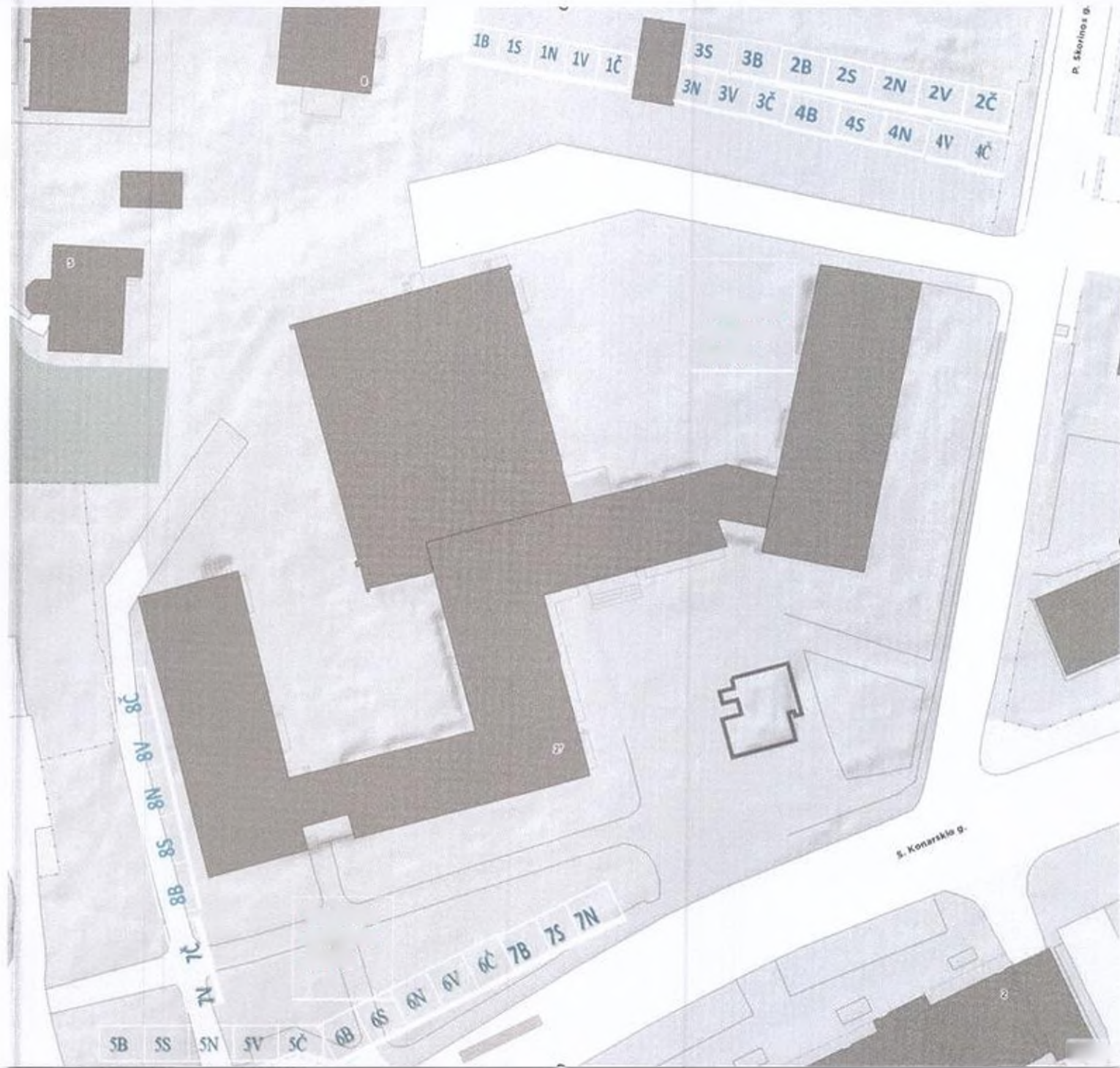
- Išgirdę garsinį signalą iš karto eina į lauką per artimiausią išėjimą, aplenkiant gaisro židinį.
- Mokiniai eina į paskirtą savo klasės susibūrimo vietą lauke ir laukia mokytojo, kuris prieš tai jiems vedė pamoką, arba kito mokyklos darbuotojo (mokytojas suskaičiuoja mokinius).
- Su mokytoju laukia leidimo grįžti į patalpą.
- Mokytojui leidus, grįždami į mokyklą klauso mokytojų nurodymų, laikosi atstumo tarp klasių, stengiasi nesudaryti grūsties.

PATVIRTINTA
Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos
direktoriaus 2023 m. rugsėjo 1 d.
įsakymu Nr. V-147
4 priedas

VILNIAUS JONO BASANAVIČIAUS PROGIMNAZIJOS DARBUOTOJŲ PATALPŲ TIKRINIMO VEIKSMAI

1. Pastatų priežiūros darbininkas Sergejus Jodka ir rūbininkė Jelena Mitrikenė **užsidėję kvėpavimo kaukes** tikrina patalpas, uždaro langus koridoriuose ir padeda evakuotis iš pastato žmonėms esantiems rūsyje, valgykloje, sporto salėje, persirengimo kambariuose, toliau tikrina ir padeda evakuotis mokiniams ir darbuotojams pradinių klasių korpuso I, II, III aukštuose, taip pat šių aukštų tualetuose.
  2. Pastatų priežiūros darbininkas Viktoras Klivitenko **užsidėjęs kvėpavimo kaukę** tikrina patalpas, uždaro langus koridoriuose ir padeda evakuotis iš pastato žmonėms, esantiems cokoliniame aukšte (rūsyje), šokių studijoje ir pradinukų sporto salėje, toliau tikrina ir padeda evakuotis mokiniams ir darbuotojams vyresnių klasių korpuso I, II, III aukštuose, taip pat šių aukštų tualetuose.
  3. Direktoriaus pavaduotoja ūkiui Loreta Augūnicė **užsidėjusi kvėpavimo kaukę** tikrina patalpas, uždaro langus koridoriuose ir padeda evakuotis iš pastato žmonėms, esantiems mokytojų kambaryje, 214 kab., aktų salėje, tualetuose prie aktų salės, ir leidžiasi į rūšį, jei nėra darbe pastatų priežiūros darbininko Viktorą Klivitenko bei atsako už bendrą tvarkos valdymą ir patalpų tikrinimą.
  4. IT specialistas Stasys Kasiliauskas prižiūri I aukšto foje priešgaisrinės sistemos valdymo pultą.
-

PATVIRTINTA
Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos
direktoriaus 2023 m. rugsėjo 1 d.
įsakymu Nr. V-147
6 priedas

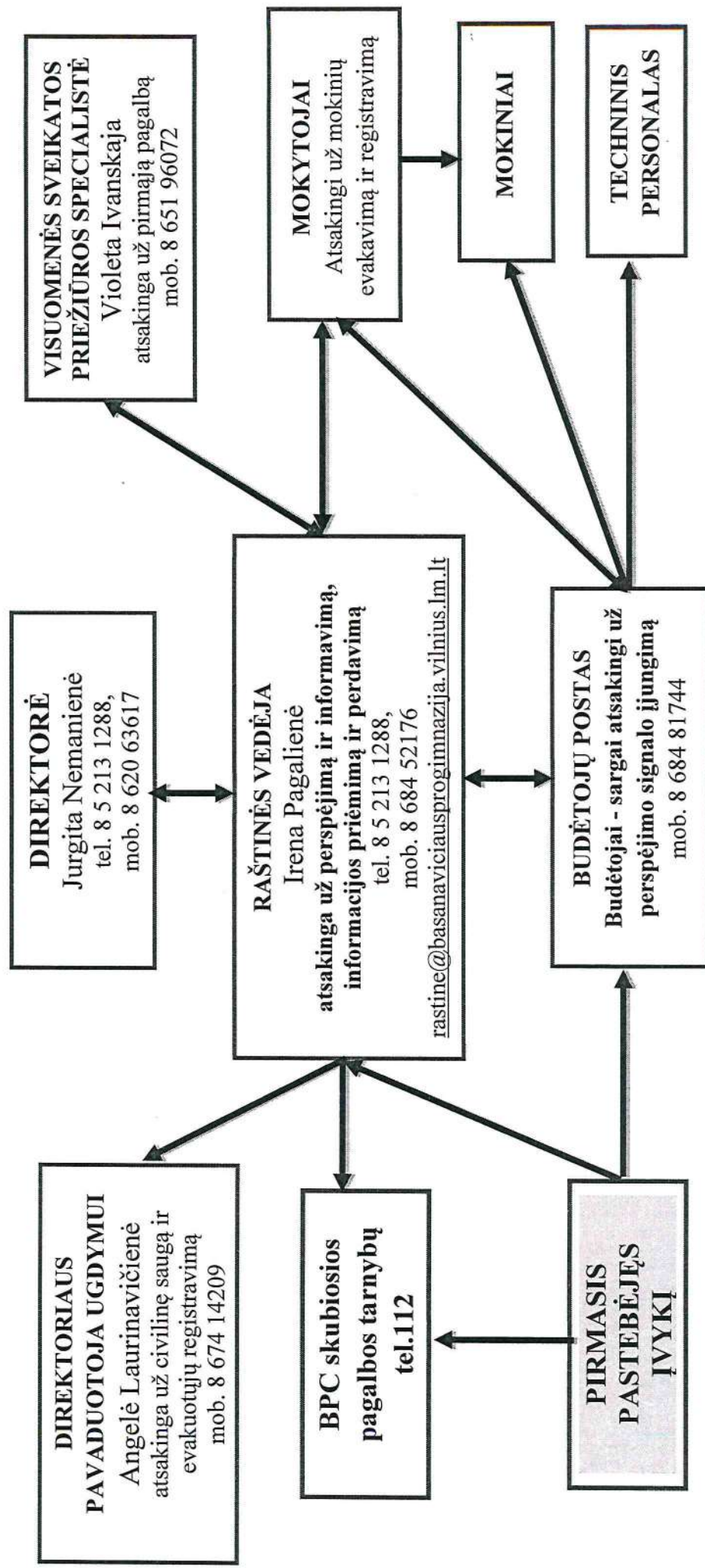
**EVAKAVIMO VIETOS, ESANT NEPALANKIOMS METEOROLOGINĖMS
SĄLYGOMS**

Vieta, kur evakuojami mokiniai	Klasė
Vilniaus chorinio dainavimo mokykla „Liepaitės“ A. Skorinos g. 14, Vilnius (8 5) 2151568	1-os klasės 2-os klasės
Vilniaus lopšelis-darželis „Pagrandukas“ Beržyno g. 7A, Vilnius +370 5 233 5462	3-ios klasės 4-os klasės
Lietuvos geologijos tarnybos patalpos S. Konarskio g. 35, Vilnius +370 5 233 2889	5-os klasės 6-os klasės
VU, Geomokslų institutas, Chemijos ir Geomokslų fakultetas M. K. Čiurlionio g. 21/27, Vilnius +370 679 69014	7-os klasės 8-os klasės

9 PRIEDAS
PERSPĖJIMO APIE ĮVYKĮ SCHEMA

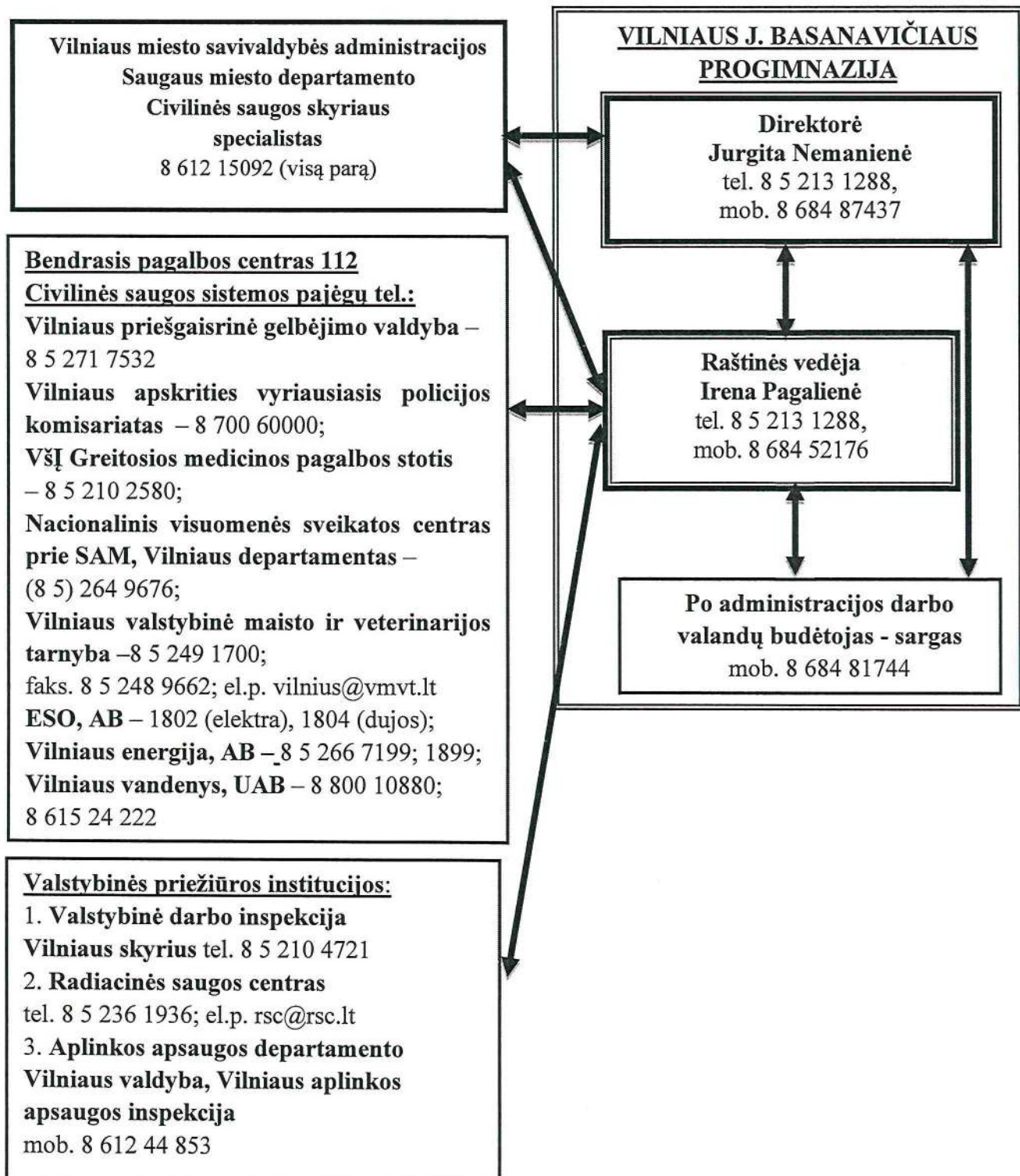

PERSPĖJIMO APIE ĮVYKĮ VILNIAUS J. BASANAVIČIAUS PROGIMNAZIJOJE SCHEMA

10 PRIEDAS
KEITIMOSI INFORMACIJA APIE ĮVYKĮ SCHEMA

**KEITIMOSI INFORMACIJA APIE ĮVYKĮ VILNIAUS J. BASANAVIČIAUS
PROGIMNAZIJOJE SCHEMA**

11 PRIEDAS

ĮSAKYMAI CIVILINĖS SAUGOS ORGANIZAVIMO KLAUSIMAIS

**VILNIAUS JONO BASANAVIČIAUS PROGIMNAZIJOS
DIREKTORIUS**

**ĮSAKYMAS
DĖL VILNIAUS JONO BASANAVIČIAUS PROGIMNAZIJOS DARBUOTOJO
ATSAKINGO UŽ CIVILINĖS SAUGOS ORGANIZAVIMĄ PASKYRIMO**

2023 m. rugsėjo 1 d. Nr.V-154-1

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymo 1998 m. gruodžio 15 d. Nr. VIII - 971 (nauja įstatymo redakcija 2009 12 22 Nr. XI-635) 16 straipsnio 1 dalies reikalavimais:

1. S k i r i u direktoriaus pavaduotoją ūkio reikalams Loretą Augūnienę atsakingą už civilinės saugos organizavimą Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijoje, adresu S. Konarskio g. 27, Vilnius.

Direktorė

Jurgita Nemanienė

Susipažinau ir sutinku:

(parašas)

Loreta Augūnienė

(vardas, pavardė)

2023 09 01

(data)

VILNIAUS JONO BASANAVIČIAUS PROGIMNAZIJOS
DIREKTORIUS

ĮSAKYMAS
DĖL VILNIAUS JONO BASANAVIČIAUS PROGIMNAZIJOS DARBUOTOJO
ATSAKINGO UŽ CIVILINĖS SAUGOS ORGANIZAVIMĄ PASKYRIMO

2019 m. rugpjūčio 28 d. Nr.V-183-A

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymo 1998 m. gruodžio 15 d. Nr. VIII - 971 (nauja įstatymo redakcija 2009 12 22 Nr. XI-635) 16 straipsnio 1 dalies reikalavimais:

1. S k i r i u direktoriaus pavaduotoją ugdymui Angelę Laurinavičienę atsakinga už civilinės saugos organizavimą Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijoje, adresu S. Konarskio g. 27, Vilnius.

2. N u r o d a u direktoriaus pavaduotojai ugdymui Angelei Laurinavičienei organizuoti darbuotojų civilinės saugos mokymus vadovaujantis patvirtintu Darbuotojų civilinės saugos mokymo tvarkos aprašu ir metiniu Darbuotojų civilinės saugos mokymų planu.

Direktorė

Jurgita Nemanienė

Susipažinau ir sutinku:

A. Laur

(parašas)

Angeli Laurinavičiūtė

(vardas, pavardė)

11.10.2019

(data)

VILNIAUS JONO BASANAVIČIAUS PROGIMNAZIJOS
DIREKTORIUS

ĮSAKYMAS
DĖL VILNIAUS JONO BASANAVIČIAUS PROGIMNAZIJOS DARBUOTOJŲ
ATSAKINGŲ UŽ PIRMINIŲ GELBĖJIMO DARBŲ
ORGANIZAVIMĄ EKSTREMALIOSIOS SITUACIJOS ATVEJU
SĄRAŠO SUDARYMO IR TVIRTINIMO

2019 m. rugpjūčio 28 d. Nr. V-183-B
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymo 1998 m. gruodžio 15 d. Nr. VIII - 971 (nauja įstatymo redakcija 2009 12 22 Nr. XI-635) 16 straipsnio 1 ir 3 dalių reikalavimais:

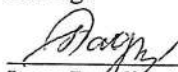
t v i r t i n u Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos darbuotojų atsakingų už pirminių gelbėjimo darbų organizavimą ekstremaliosios situacijos atveju sąrašą:

1. Direktorė Jurgita Nemanienė atsakinga už aliarmo paskelbimą ir pirminių gelbėjimo darbų organizavimą.
2. Raštinės vedėja Irena Pagalienė atsakinga už perspėjimą ir informavimą, informacijos priėmimą ir perdavimą. Nakties metu atsakingi budėtojai – sargai.
3. Direktoriaus pavaduotoja ugdymui Angelė Laurinavičienė atsakinga už civilinę saugą.
4. Budėtojas Arvydas Stonkus atsakingas už gaisrinę saugą, už perspėjimo signalo įjungimą. Nakties metu atsakingi budėtojai – sargai.
5. Ūkio techniniai darbuotojai Sergejus Jodka, Saulius Šakočius ir Viktor Klivitenko atsakingi už atsarginių išėjimų atrakinimą ir visų patalpų patikrinimą pabaigus evakuaciją iš progimnazijos pastato.
6. Mokytojai, vykdantys ugdymo procesą klasėse, atsakingi už mokinių evakavimą ir registravimą susirinkimo vietoje, informacijos perdavimą raštinės vedėjai.
7. Mokytojai, nevykdantys ugdymo proceso, atsakingi už viešosios tvarkos palaikymą.
8. Visuomenės sveikatos priežiūros specialistė Violeta Ivanskaja atsakinga už pirmąją pagalbą.
9. Direktoriaus pavaduotoja ugdymui Angelė Laurinavičienė ir sekretorė Rita Krinickaitė atsakingos už informacijos apie evakuotus mokinius ir darbuotojus surinkimą.

Direktorė

Jurgita Nemanienė

Parengė

Irena Pagalienė
2019-08-28

VILNIAUS JONO BASANAVIČIAUS PROGIMNAZIJOS
DIREKTORIUS

ĮSAKYMAS
DĖL INFORMACIJOS APIE EKSTREMALIĄJĄ SITUACIJĄ VILNIAUS JONO
BASANAVIČIAUS PROGIMNAZIJOJE PATEIKIMO

2019 m. rugpjūčio 28 d. Nr.183-C
Vilnius

Vadovaudamasi 1998 m. gruodžio 15 d. Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymo Nr. VIII - 971 (nauja įstatymo redakcija 2009 12 22 Nr. XI-635) 16 straipsnio 3 dalies ir Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie VRM direktoriaus 2011 m. vasario 23 d. įsakymo Nr. 1-70 „Dėl ekstremaliųjų situacijų valdymo planų rengimo metodinių rekomendacijų patvirtinimo“ (2016 m. sausio 14 d. įsakymo Nr.1-11 redakcija), reikalavimais:

1. T v i r t i n u:

1.1. Perspėjimo apie įvykį schemą (pridedama).

1.2. Keitimosi informacija apie įvykį schemą (pridedama).

2. S k i r i u raštinės vedėją Ireną Pagalienę atsakinga už informacijos apie susidariusią ekstremaliąją situaciją pateikimą.

3. N u r o d a u raštinės vedėjai Irenai Pagalienei su patvirtintomis schemomis supažindinti atsakingus darbuotojus.

Direktorė

Jurgita Nemanienė

Susipažinau ir sutinku:

(parašas)

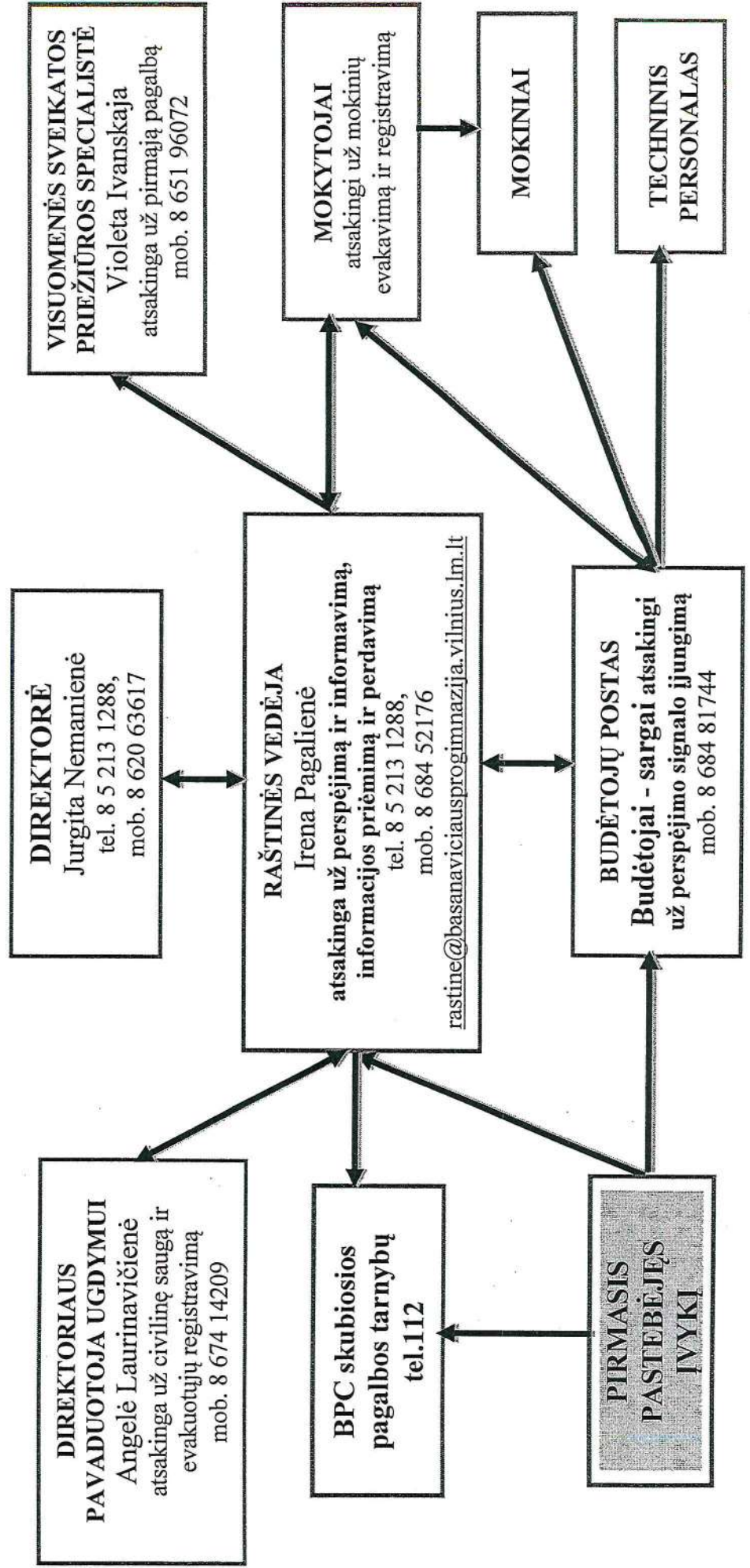
(vardas, pavardė)

2019-08-28

(data)

PATVIRTINTA
Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos
Direktoriaus
2019 m. rugpjūčio 28 d.
Įsakymu Nr. V-183-C

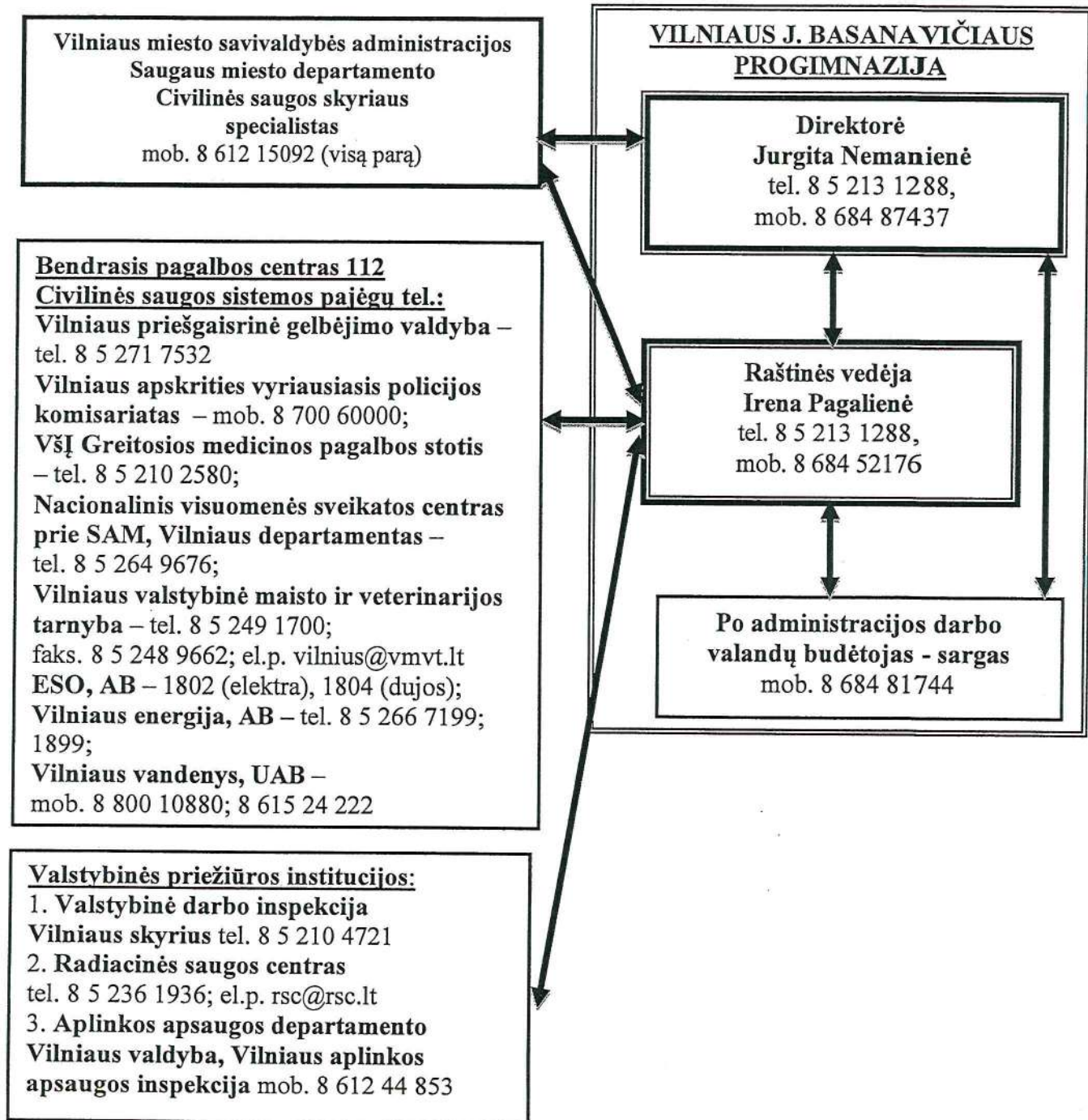
PERSPĖJIMO APIE ĮVYKĮ VILNIAUS J. BASANAČIAUS PROGIMNAZIOJE SCHEMA

PATVIRTINTA
Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos
Direktoriaus
2019 m. rugpjūčio 28 d.
Įsakymu Nr. V-183-C

**KEITIMOSI INFORMACIJA APIE ĮVYKĮ VILNIAUS J. BASANA VIČIAUS
PROGIMNAZIJOJE SCHEMA**

Su 2019 m. rugpjūčio 28 d. įsakymu Nr.183-C „Dėl informacijos apie ekstremaliąją situaciją Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijoje pateikimo“ ir patvirtintomis schemomis susipažinau:

R. Kull

(parašas)

Rita Krivickaitė

(vardas, pavardė)

2019-08-28

(data)

Just

(parašas)

Daiva Aleksandrovičė

(vardas, pavardė)

2019-08-28

(data)

Just

(parašas)

Jerobas Poluša

(vardas, pavardė)

2019-08-28

(data)

(parašas)

(vardas, pavardė)

(data)

(parašas)

(vardas, pavardė)

(data)

(parašas)

(vardas, pavardė)

(data)

**VILNIAUS JONO BASANAVIČIAUS PROGIMNAZIJOS
DIREKTORIUS**

**ĮSAKYMAS
DĖL EVAKAVIMO TVARKOS TVIRTINIMO**

2019 m. rugpjūčio 28 d. Nr.183-D
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos 1998 m. gruodžio 15 d. civilinės saugos įstatymo Nr. VIII - 971 (nauja įstatymo redakcija 2009 12 22 Nr. XI-635) 16 straipsnio 3 dalies 3 punktu ir Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie VRM direktoriaus 2011 m. vasario 23 d. įsakymo Nr. 1-70 „Dėl ekstremaliųjų situacijų valdymo planų rengimo metodinių rekomendacijų patvirtinimo“ (2016 m. sausio 14 d. įsakymo Nr.1-11 redakcija) reikalavimais:

1. S k i r i u Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos mokytojus atsakingais už viešosios tvarkos palaikymą ir mokinių evakavimą iš pastato ir teritorijos ekstremaliųjų įvykių atvejais.
2. N u r o d a u Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos darbuotojams (visiems) susipažinti su evakavimo planais, žinoti evakavimo maršrutus ir evakuotų žmonių susirinkimo vietą.
3. T v i r t i n u Darbuotojų veiksmų evakuacijos metu tvarką (pridedama).

Direktorė

Jurgita Nemanienė

DARBUOTOJŲ VEIKSMŲ EVAKUACIJOS METU TVARKA

Mokytojų, turinčių pamoką, veiksmai evakuacijos metu

Išgirdę garsinį signalą:

1. nutraukia ugdymo procesą;
2. suskaičiuoja mokinius (patariame užsirašyti);
3. išjungia kompiuterį(-ius);
4. uždaro langus;
5. paruošia mokinius evakuacijai (rekomenduojame sustatyti mokinius po du);
6. išeidami iš kabineto uždaro duris (neužrakina);
7. koridoriaus pusėje šalia durų pastato kėdę (sutartinis ženklas, kad kabinetas tuščias ir visi evakavosi);
8. per arčiausiai esantį išėjimą (aplenkiant gaisro židinį) su mokiniais išeina iš pastato į numatytą susibūrimo vietą – progimnazijos teritorijoje pagrindinis (išorinis) kiemas;
9. suskaičiuoja evakuotus savo klasės mokinius;
10. įgaliotam asmeniui, apsirengusiam signaline liemene, pateikia evakuotų klasės mokinių skaičių: 1-4 klasės Angelei Laurinavičienei, 5-8 klasės Ritai Krinickaitei;
11. su mokiniais laukia vadovo leidimo grįžti į patalpas, **užtikrina mokinių saugumą.**

Mokytojų, neturinčių pamokų, ir kitų progimnazijos darbuotojų veiksmai evakuacijos metu

Išgirdę garsinį signalą:

1. nutraukia savo darbus;
2. kabinetuose išjungia kompiuterius, uždaro langus;
3. išeidami iš kabineto uždaro duris (neužrakina);
4. koridoriaus pusėje šalia durų pastato kėdę (sutartinis ženklas, kad kabinetas tuščias ir visi evakavosi);
5. **padeda** evakuoti mokinius;
6. susibūrimo vietoje užsiregistruoja pas įgaliotą asmenį, apsirengusį signaline liemene; valgyklos, ūkio dalies darbuotojai – Angelė Laurinavičienė, administracijos darbuotojai, pagalbos mokiniui specialistai, mokytojai – Rita Krinickaitė);
7. **padeda užtikrinti mokinių saugumą susibūrimo vietoje.**

12 PRIEDAS
CIVILINĒS SAUGOS SIGNALAI

CIVILINĖS SAUGOS SIGNALAI

Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2015 m. rugpjūčio 27 d. įsakymu Nr. 1-244 „Dėl civilinės saugos signalų ir jų panaudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ yra patvirtinti civilinės saugos signalai:

Ispėjamasis garsinis signalas „Dėmesio visiems“:

Ispėjamasis 3 min. trukmės pulsuojančio kaukimo *garsinis* signalas, skelbiamas gyventojams apie gresiančią ar susidariusią ekstremaliąją situaciją perspėti arba apie būsimą **svarbų pranešimą** informuoti atliekant perspėjimo sirenomis sistemos patikrinimą ar vykstant civilinės saugos pratyboms. Išgirdę signalą, gyventojai privalo įsijungti radijo imtuvą ar televizorių ir išklaudyti informaciją, kuri leistų imtis priemonių, siekiant apsaugoti save ir išvengti galimos žalos ar ją sušvelninti.

Ispėjamieji balsu signalai skelbiami iš anksto įrašyti į sirenų valdiklius per elektronines sirenas pakaitomis su ispėjamoju garsiniu signalu tokia tvarka: 45 sek. – ispėjamasis garsinis signalas, 15 sek. – ispėjamasis balsu skelbiamas signalas. Tai kartojama 3 kartus. Bendra trukmė ne ilgesnė kaip 3 min.

Ispėjamieji balsu signalai

Eil. Nr.	Civilinės saugos signalo pavadinimas	Civilinės saugos signalo reikšmė	Civilinės saugos signalo turinys
1.	„Dėmesio visiems“	Balsu skelbiamas signalas, kuriuo pranešama apie netrukus būsimą svarbų pranešimą	„Dėmesio visiems. Dėmesio visiems. Dėmesio visiems. Svarbus pranešimas. Gyventojai, įsijunkite Lietuvos radiją ar televiziją“
2.	„Cheminis pavojus“	Balsu skelbiamas signalas, kuriuo ispėjama apie realų ar gresiantį cheminės taršos pavojų atitinkamoje teritorijoje	„Cheminis pavojus. Cheminis pavojus. Cheminis pavojus. Gyventojai, eikite į patalpas, jas užsandarinkite, įsijunkite Lietuvos radiją ar televiziją, laukite nurodymų“
3.	„Radiacinis pavojus“	Balsu skelbiamas signalas, kuriuo ispėjama apie realų ar gresiantį radioaktyviosios taršos pavojų atitinkamoje teritorijoje	„Radiacinis pavojus. Radiacinis pavojus. Radiacinis pavojus. Gyventojai, eikite į patalpas, jas užsandarinkite, įsijunkite Lietuvos radiją ar televiziją, laukite nurodymų“

Eil. Nr.	Civilinės saugos signalo pavadinimas	Civilinės saugos signalo reikšmė	Civilinės saugos signalo turinys
4.	„Katastrofinis užtvindymas“	Balsu skelbiamas signalas, kuriuo įspėjama apie katastrofinio užtvindymo grėsmę dėl galimos avarijos Kauno hidroelektrinėje. Šis signalas skelbiamas Kauno m. ir Kauno r., Šakių, Jurbarko, Šilutės r., Pagėgių sav. gyventojams, savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, kitoms įstaigoms, ūkio subjektams, kuriems gresia tiesioginis užtvindymas	„Katastrofinis užtvindymas. Katastrofinis užtvindymas. Katastrofinis užtvindymas. Gyventojai, nedelsdami pasitraukite į aukštesnes vietas, perspėkite kitus“
5.	„Potvynio pavojus“	Balsu skelbiamas signalas, kuriuo įspėjama apie potvynio grėsmę dėl polaidžio ar intensyvių liūčių pakilus upėse vandens lygiui iki pavojingos ribos	„Potvynio pavojus. Potvynio pavojus. Potvynio pavojus. Gyventojai, saugokite save ir artimuosius, įsijunkite Lietuvos radiją ar televiziją, laukite nurodymų“
6.	„Uragano pavojus“	Balsu skelbiamas signalas, kuriuo įspėjama apie artėjantį hidrometeorologinį reiškinių, galintį sukelti ekstremaliąją situaciją	„Uragano pavojus. Uragano pavojus. Uragano pavojus. Gyventojai, eikite į patalpas, uždarykite langus ir duris, įsijunkite Lietuvos radiją ar televiziją, laukite nurodymų“
7.	„Oro pavojus“	Balsu skelbiamas signalas, kuriuo įspėjama apie gresiantį oro antpuolį	„Oro pavojus. Oro pavojus. Oro pavojus. Gresia oro antpuolis. Gyventojai, slėpkitės rūsiuose ar kitose priedangose, įsijunkite Lietuvos radiją ar televiziją, laukite nurodymų“

13 PRIEDAS
CIVILINĒS SAUGOS REKOMENDACIJOS

CIVILINĖS SAUGOS REKOMENDACIJOS

PATVIRTINTA

Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo
departamento prie Vidaus reikalų
ministerijos direktoriaus

2010 m. gruodžio 8 d. įsakymu Nr. 1-341

CIVILINĖS SAUGOS REKOMENDACIJOS, KAIP ELGTIS KILUS GAISRUI MIŠKE AR DURPYNE

1. Kilus miško ar durpyno gaisrui:

1.1. užsidegusį nedidelį miško paklotės ar durpyno plotą bandykite gesinti patys: plakite liepsną medžio šaka, drabužiais, trypkite kojomis, gesinkite vandeniu arba užberkite žemėmis ar smėliu;

1.2. nepavykus ugnies užgesinti savo jėgomis, nedelsdami skambinkite bendruoju pagalbos telefono numeriu 112 ir mėginkite neleisti ugniai toliau plisti – sukaskite ne siauresnį kaip 0,5 m žemės ruožą;

1.3. jei liepsna tapo nevaldoma ir matote, kad jos neįveiksite, pasišalinkite į tą pusę, iš kur vėjas pūstų į šoną, bėkite iš degančio miško ar durpyno į kelią, proskyną, prie vandens. Eikite pasilenkę kuo arčiau prie žemės, ten švaresnis oras. Jei įmanoma, užsidenkite drėgnais drabužiais, burną ir nosį pridenkite nosine ar darbužiais;

1.4. kreipkitės pagalbos į artimiausius vietinius gyventojus. Jie padės greičiau susisiekti su specialiosiomis tarnybomis.

2. Arti liepsnojančio miško ar durpyno gyvenantiems žmonėms kyla didelis pavojus dėl nudegimų ir apsinuodijimo, įkvėpus nuodingų dujų, todėl gyventojams patariama:

2.1. išjunkite vėdinimo, oro tiekimo, kondicionavimo sistemas, uždarykite langus, orlaides, dūmtraukių sklendes, uždenkite vėdinimo angas drėgnu audiniu, patikrinkite, ar nėra plyšių;

2.2. nesiartinkite prie degančio miško ar durpyno, nes galite apsinuodyti;

2.3. nukentėjusį nuo nuodingų dujų kuo greičiau išveskite ar išneškite iš gaisro židinio į gryną orą;

2.4. jei išnešus į gryną orą nukentėjusiojo būklė negerėja ar blogėja, kuo skubiau kreipkitės į asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros specialistus.

3. Vykdykite kitus miškininkų, ugniagesių gelbėtojų ir visuomenės sveikatos specialistų nurodymus ar patarimus.

CIVILINĖS SAUGOS REKOMENDACIJOS, KAIP ELGTIS PAVOJINGOS AR YPAČ PAVOJINGOS UŽKREČIAMOSIOS LIGOS (EPIDEMIJOS AR PANDEMIJOS) METU

1. Kilus pavojui užsikrėsti pavojinga ar ypač pavojinga užkrečiamąja liga:

1.1. griežtai vykdykite asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros specialistų ir (ar) Valstybinės

maisto ir veterinarijos tarnybos nurodymus bei rekomendacijas;

1.2. be reikalo neikite iš namų, prireikus išeiti, jei turite, dėvėkite respiratorių arba vienkartinę kaukę;

1.3. venkite masinio susibūrimo vietų ir artimo kontakto su kitais asmenimis;

1.4. jei Jūsų darbas reikalauja nuolatinio kontakto su klientais ar pirkėjais, dėvėkite vienkartinę kaukę;

1.5. venkite naudotis viešuoju keleiviniu transportu, eikite pėsčiomis arba važiuokite savo transportu, jei vykstate viešuoju transportu – dėvėkite respiratorių arba vienkartinę kaukę;

1.6. griežtai laikykitės asmens higienos reikalavimų, dažnai plaukite rankas su muilu tekančiu šiltu vandeniu, ypač prieš valgymą;

1.7. stebėkite savo bei artimųjų sveikatos būklę, pvz., matuokite kūno temperatūrą rytais ir vakarais;

1.8. vartokite gerai termiškai apdorotą maistą, maisto produktus laikykite tinkamoje temperatūroje, venkite kryžminio maisto užterštumo;

1.9. kiekvieną dieną vėdinkite patalpas, valykite grindis ir liečiamus paviršius drėgna šluoste, jei yra, naikinkite vabzdžius ir graužikus;

1.10. išpėkite vaikus, kad neliestų nugaišusių paukščių ir graužikų, nežaistų su sergančiais ar net sveikai atrodančiais paukščiais, naminiais gyvūnais, neneštų jų į namus.

2. Pajutę pavojingos ar ypač pavojingos užkrečiamosios ligos požymius:

2.1. jei pradėjote karščiuoti, pajutote nuovargį, galvos ir kūno raumenų skausmus, nedelsdami kreipkitės į asmens sveikatos priežiūros specialistus;

2.2. ligonį izoliuokite nuo šeimos narių atskirame gerai vėdinamame kambaryje arba 1 m atstumu atitverkite nuo aplinkinių ligonio lovą užuolaidomis ar pan.;

2.3. su ligoniu turėtų bendrauti tik vienas šeimos narys, jis privalo dėvėti vienkartinę kaukę;

2.4. ligonio slaugai naudokite vienkartinės slaugos priemones, skirkite jam atskirus indus, patalynę, rankšluosčius, drabužius.

CIVILINĖS SAUGOS REKOMENDACIJOS, KAIP ELGTIS KAITROS METU

1. Artėjant kaitrai:

1.1. apsirūpinkite šviesiais, natūralios medžiagos, laisvais, prakaitą sugeriančiais drabužiais;

1.2. jei turite galimybę, įsirenkite namuose kondicionierių arba įsigykite ventiliatorių;

1.3. pasirūpinkite geriamojo vandens atsargomis;

1.4. jei gyvenate nuosavame name ir dažnai tenka būti lauke, pasirūpinkite pavėšine;

1.5. pratinkite organizmą prie karščio palaipsniui, tai labai svarbu kūdikiams ir vaikams (iki 4 metų), vyresnio amžiaus, turintiems antsvorio, sergantiems širdies ir kraujagyslių ligomis žmonėms;

1.6. jei turite galimybę, išvažiuokite iš didmiesčio, ypač tai patartina mamoms su kūdikiais ir vaikais (iki 4 metų), vyresnio amžiaus, turintiems antsvorio, sergantiems širdies ir kraujagyslių ligomis žmonėms;

1.7. pratinkite odą prie tiesioginių saulės spindulių palaipsniui ilgindami buvimo atokaitoje trukmę.

2. Kaitros metu laikykitės bendrų rekomendacijų:

2.1. dienos metu namuose langus uždenkite tamsiomis užuolaidomis, žaliuzėmis ar ritininėmis užuolaidomis. Vėdinti patalpas rekomenduojama nakties metu;

2.2. daugiau laiko praleiskite vėsiose patalpose, be reikalo neikite į lauką, prireikus išeiti,

stenkitės būti šešėlyje;

2.3. ribokite buvimo karštyje trukmę, venkite saulėkaitos, tiesioginių saulės spindulių poveikio, ypač pavojinga užmigti saulės atokaitoje;

2.4. ribokite fizinį aktyvumą, pasivaikščiojimams rinkitės rytinį ar vakarinį laiką;

2.5. atviras kūno vietas tepkite apsauginiu kremu nuo saulės, nešiokite akinius su ultravioletinių spindulių filtrais;

2.6. dėvėkite šviesius, natūralaus pluošto, laisvus, prakaitą sugeriančius drabužius. Lauke būtinai pridenkite galvą apdangalu arba dėvėkite kepurę, avėkite odinę avalynę;

2.7. gerkite dažniau nei troškina, geriausiai tinka stipresnės mineralizacijos be angliarūgšties vanduo (mineralinis, mineralizuotas ar pasūdytas). Smarkiai išprakaitavus patartina vartoti pomidorų, citrusinių vaisių, slyvų sulčių;

2.8. venkite alaus ir kitų alkoholinių gėrimų, skysčių su kofeinu, cukrumi ar saldikliais;

2.9. valgykite lengvai pasisavinamą maistą, geriausiai – daug vaisių ir daržovių;

2.10. jei turite gyvūnų, pasirūpinkite, kad jie neliktų be vandens ir pavėsio, nelaikykite jų atokaitoje.

3. Patarimai darbdaviams:

3.1. atkreipkite ypatingą dėmesį į darbuotojus, dirbančius lauko sąlygomis: parūpinkite natūralios medžiagos, prakaitą sugeriančių darbo drabužių, neleiskite darbuotojams dirbti išsirengus iki pusės, be galvos apdangalų;

3.2. asmenims, dirbantiems fizinį darbą, patarkite judėti gerokai lėčiau negu paprastai. Sumažinkite darbo krūvį žmonėms, dirbantiems lauke, nes kuo sunkesnis darbas, tuo daugiau šilumos pasigamina žmogaus organizme;

3.3. darbuotojams, dirbantiems karštyje, darykite specialias pertraukas vėsioje vietoje, kurių trukmę ir dažnumą nustatykite savo nuožiūra, tačiau ne rečiau nei kas 1,5 val.;

3.4. atkreipkite dėmesį, kad nuo perkaitimo dėl didelio fizinio krūvio karštyje daugiausia nukenčia žemdirbiai, statybininkai, kelininkai, sportininkai, kariai, pratybų metu dirbantys lauko sąlygomis.

4. Per karščius žmonės dažniausiai nukenčia dėl nudegimų nuo saulės, perkaitimo, saulės smūgio:

4.1. perkaitimo simptomai:

4.1.1. aukšta kūno temperatūra (gali pakilti iki 38–41°C);

4.1.2. odos paraudimas ir karščiavimas (oda neprakaituoja);

4.1.3. galvos skausmas ir svaigimas, spengimas ausyse, pusiausvyros sutrikimas;

4.1.4. stiprus ir padažnėjęs (iki 110–160 k/min.) pulsas ir kvėpavimas (per 20 k/min.);

4.1.5. troškulys;

4.1.6. mieguistumas, vangumas, nenoras judėti;

4.1.7. tokiai būklei užsitęsus, blogėja smegenų kraujotaka, gali aptemti sąmonė, atsiranda insulto rizika.

4.2. Pirmoji pagalba perkaitus:

4.2.1. jei pajutote perkaitimo požymius ar pastebėjote kito žmogaus blogą savijautą, nelikite vienas ir nepalikite kito žmogaus vieno, o pasitelkite į pagalbą kitus asmenis;

4.2.2. pajutę perkaitimo simptomus būtina kuo griečiau kviesti greitąją medicinos pagalbą arba nukentėjusįjį gabenti į artimiausią asmens sveikatos priežiūros įstaigą (ligoninę);

4.2.3. apklokite ar įvyniokite nukentėjusįjį į sudrėkintą vandeniu (37°C) antklodę, paklodę, rankšluostį, nuolat juos drėkinkite, jo veidą vilgykite vėsiu vandeniu;

4.2.4. kai kūno temperatūra nukris iki 37,5°C, drėgną antklodę, paklodę, rankšluostį pakeisite

sausa ir duokite išgerti ko nors vėsaus;

4.2.5. labai patogu naudoti specialią antklodę iš kelių motorinės transporto priemonės pirmosios pagalbos rinkinio, bet paguldyti ir apkloti nukentėjusįjį reikia taip, kad auksinė pusė šios antklodės būtų prie kūno (vėsintų jį), jei sidabrinė bus prie kūno, jį šildys;

4.2.6. jei nukentėjusysis be sąmonės, guldykite jį ant šono, vėdinkite, niekuo negirdykite ir skubiai kvieskite greitąją medicinos pagalbą ar vežkite į artimiausią asmens sveikatos priežiūros įstaigą (ligoninę);

4.3. saulės smūgio simptomai:

4.3.1. galvos skausmas ir svaigimas, spengimas ausyse, mirgėjimas akyse;

4.3.2. išbalusi oda, šaltas prakaitas, bendras silpnumas;

4.3.3. pykinimas, vėmimas;

4.3.4. padažnėjęs kvėpavimas ir pulsas;

4.3.5. aukšta kūno temperatūra (gali pakilti iki 41°C);

4.3.6. sąmonės netekimas, apalpinimas;

4.3.7. galima mirtis nuo edemos (smegenų paburkimo), jei nukentėjusiajam nesuteikiama pirmoji pagalba;

4.4. pirmoji pagalba esant saulės smūgiui:

4.4.1. skubiai išveskite ar išneškite nukentėjusįjį iš karštos aplinkos į pavėsį ar vėsią vietą;

4.4.2. paguldykite jį truputį pakelta galva arba pasodinkite;

4.4.3. atsagstykite ir atlaisvinkite drabužius, ypač apykaklę;

4.4.4. vėdinkite vėduokle, ventiliatoriumi ar kita priemone;

4.4.5. apipurškite ar suvilgykite veidą vandeniu;

4.4.6. ant galvos dėkite šaltą kompresą, jei yra galimybė, su ledu;

4.4.7. pasiūlykite atsigerti;

4.4.8. jei nukentėjusįjį pykina, duokite išgerti ko nors rūgštaus (pvz., vandens su citrinos sultimis);

4.4.9. jei nukentėjusysis be sąmonės, guldykite ant šono, vėdinkite, niekuo negirdykite ir skubiai kvieskite greitąją medicinos pagalbą ar vežkite į artimiausią asmens sveikatos priežiūros įstaigą (ligoninę).

CIVILINĖS SAUGOS REKOMENDACIJOS, KAIP ELGTIS SPEIGO METU

1. Artėjant dideliam speigui:

1.1. pasirūpinkite vandens, maisto ir kuro atsargomis;

1.2. jei turite galimybę, įsigykite šildymo prietaisus;

1.3. pasirūpinkite šiltais drabužiais ir avalyne.

2. Jei oras labai atšąla ir pučia stiprus vėjas:

2.1. be reikalo neikite į lauką, stenkitės likti šiltose patalpose. Prireikus išeiti, būkite kuo trumpiau;

2.2. be reikalo nevykite į tolimas keliones, jei vykstate, važiuokite ne vienas;

2.3. venkite didelio fizinio krūvio, nedirbkite jokių sunkių darbų šaltyje, ypač jei sergate širdies ligomis ar turite padidėjusį kraujospūdį;

2.4. jei einate į lauką, patepkite nepridengtas kūno vietas (ausis, nosį, skruostus) riebiu kremu, į kurio sudėtį neįeina vanduo. Anksčiau nušalusias kūno vietas ypač gerai saugokite. Neikite į lauką ką tik nusiprausę ar išsimaudę. Apsirenkite šiltai ir patogiai (geriausiai tinka drabužiai iš vilnos),

viršutinis drabužių sluoksnis turėtų būti neperpučiamas vėjo. Avėkite šiltą ne per ankštą avalynę, mėvėkite vilnones kojines, tinkamai apsaugokite rankas (venkite pirštuotų pirštinių);

2.5. jei šaltyje tenka ko nors laukti, negalima stovėti ar sėdėti ramiai, reikia kuo daugiau judėti, mosuoti rankomis, šokinėti ar pan.;

2.6. pajutę, kad šąla veidas, darykite grimasas, t. y. mankštinkite veido raumenis, patrinkite šalančius skruostus, ausis, nosį, judinkite kojų pirštus;

2.7. stenkitės nesuprakaituoti ir nesušlapti, jei drabužiai sušlapo, nedelsdami pakeiskite juos sausais;

2.8. valgykite šiltą, kaloringesnę maistą, gerkite šiltų skysčių, venkite alkoholio;

2.9. nesinaudokite savos gamybos elektros šildymo prietaisais, nejunkite kelių elektros prietaisų į vieną elektros lizdą ir nepalikite jų įjungtų į tinklą be priežiūros;

2.10. sušalimo simptomai:

2.10.1. šiurpulis;

2.10.2. kūno temperatūros sumažėjimas (mažiau kaip $+35^{\circ}\text{C}$);

2.10.3. žmogus tampa abejingas, mieguistas, sustingęs, nebegali aiškiai mąstyti ir gerai judėti;

2.10.4. sulėtėja širdies veikla ir kvėpavimas;

2.11. pirmoji pagalba sušalus:

2.11.1. eikite (neškite sušalusį) kuo greičiau į kambario temperatūros patalpą;

2.11.2. nusirenkite (nurenkite) drabužius;

2.11.3. pamatuokite kūno temperatūrą, jei ji žemesnė nei $+35^{\circ}\text{C}$, nedelsdami kvieskite greitąją medicinos pagalbą;

2.11.4. pirmiausia sušildykite krūtinę, kaklą, galvą, kirkšnis. Sušalus galima šildytis vonioje $+20^{\circ}\text{C}$ vandens temperatūroje, per 10–30 min. vandens temperatūrą keliant iki $+37^{\circ}\text{C}$. Jei vonios nėra, dėkite šiltus kompresus ant viso kūno (sudrėkinta drungname vandenyje antklodė arba tvarsčiai keičiami kas 2–3 min.). Ypač gerai sušildo kito, nesušalusio žmogaus, kūno šilumą. Po to sušalusį užklokite šilta sausa antklode;

2.12. nušalimo simptomai – neprisidengtų kūno vietų (dažniausiai – ausys, nosis, skruostai) audinių pakenkimas. Nušalusi vieta praranda jautrumą, pakinta jos spalva;

2.13. pirmoji pagalba nušalus:

2.13.1. kuo greičiau eikite (arba padėkite nukentėjusiajam patekti) į šiltą patalpą;

2.13.2. sušildykite nušalusią kūno dalį: įmerkite pažeistą vietą į kambario temperatūros vandenį arba dėkite ant jos kambario temperatūros tvarsčius (pakanka 20–30 min.). Jei žmogus nušalo rankas, numaukite žiedus ir nusekite laikrodžius;

2.13.3. gerkite šiltus ir saldžius gėrimus;

2.13.4. nedaug nušalusias kūno vietas, kai arti nėra šiltų patalpų, šildykite delnais arba glauskite prie šiltos kūno dalies;

2.13.5. nušalusią vietą netrinkite (ypač sniegu). Draudžiama nušalusias vietas šildyti tiesiogine šiluma (glausti prie radiatorių, guminių šildyklių, merkti į karštą vandenį ir pan.);

2.13.6. atšildymą galima užbaigti, kai nušalusią kūno dalį oda suminkštėja ir grįžta jutimai;

2.13.7. jei šildant atsiranda pūslių, nustokite šildyti. Nušalusią vietą uždenkite steriliu tvarsčiu ir sutvarstykite. Sutvarstytą kūno dalį (jei tai įmanoma) susukite į minkštą, storą audinį. Malšinkite skausmą, skubiai kreipkitės į greitąją medicinos pagalbą ar nukentėjusį vežkite į artimiausią asmens sveikatos priežiūros įstaigą (ligoninę);

2.13.8. jei nušalusi vieta neatgauna jautrumo, kvieskite asmens sveikatos priežiūros specialistus.

CIVILINĖS SAUGOS REKOMENDACIJOS, KAIP ELGTIS KILUS URAGANUI

1. Artėjant uraganui (labai stipriam vėjui):
  - 1.1. uždarykite duris, langus, orlaides, dūmtraukių sklendes, uždenkite vėdinimo angas;
  - 1.2. užgesinkite ugnį krosnyje, išjunkite iš elektros tinklo naudojamus elektros prietaisus ir dujas, pasiruoškite galimiems elektros tiekimo sutrikimams;
  - 1.3. iš balkonų išneškite lengvus daiktus arba juos gerai pritvirtinkite;
  - 1.4. sutvirtinkite laikinus pastatus, statinius, mechanizmus, laikinas konstrukcijas, įrenginius, pavėjinėje namo pusėje sutvirtinkite stogą;
  - 1.5. atidėkite planuotas keliones;
  - 1.6. nepalikite automobilių prie didelių medžių;
  - 1.7. jei gyvenate kaime, gyvulius nuveskite į tvartus, uždarykite tvartų duris;
  - 1.8. pasirūpinkite maisto ir vandens atsargomis 2–3 dienoms, taip pat namuose turėkite mobilųjį telefoną, žibintuvėlį, atsarginių elementų, radijo imtuvą, žvakių.
2. Uragano (labai stipraus vėjo) metu:
  - 2.1. likite uždaroje patalpose arba, jei esate lauke, eikite į vidų;
  - 2.2. nepalikite gyvenamosios vietos be ypatingos priežasties;
  - 2.3. jei esate pastate, pasitraukite nuo langų į mažiau pavojingas vietas: prie vidinės pastato sienos, į koridorių, vonios kambarį ir pan.;
  - 2.4. jei esate gatvėje, laikykitės kaip galima toliau nuo lengvos konstrukcijos pastatų, tiltų, estakadų, elektros perdavimo linijų, medžių, upių, ežerų ir pramonės objektų. Kad apsisaugotumėte nuo lekiančių nuolaužų, naudokitės faneros, kartono ar plastikinėmis dėžėmis, lentomis ar kitais pasitaikiusiais daiktais. Neikite į apgriautus pastatus;
  - 2.5. jei gyvenate mediniuose ar lengvos konstrukcijos namuose, slėpkitės rūsiuose;
  - 2.6. nesiartinkite prie nutrūkusių elektros laidų.
3. Patarimai darbdaviams:
  - 3.1. perspėkite darbuotojus apie artėjantį pavojingą hidrometeorologinį reiškinių ir informuokite, kokie darbai turi būti nutraukti;
  - 3.2. pasirūpinkite, kad būtų sutvirtinti laikini pastatai ir konstrukcijos, taip pat mechanizmai ir įrenginiai;
  - 3.3. sustabdykite krovos darbus su kranais ir kituose objektuose, nedirbkite su atvira ugnimi;
  - 3.4. svarbesniuose objektuose patikrinkite avarinius elektros energijos šaltinius, pasirūpinkite kuro atsargomis ir pasirenkite gamybos proceso avariniam sustabdymui.

CIVILINĖS SAUGOS REKOMENDACIJOS, KAIP ELGTIS KILUS POTVYNIUI

1. Iškilus potvynio grėsmei:
  - 1.1. būkite pasirengę apsaugoti savo gyvybes, gyvulius ir turtą (esant galimybei, iš anksto apdrauskite savo ir šeimos narių gyvybę bei turtą, gerai izoliuokite visus elektros laidus, kad neįvyktų trumpasis jungimas, paruoškite gyvuliams ir baldams pakylas, užsandarinkite šulinius);
  - 1.2. paruoškite visas turimas plaukiojimo priemones, apsirūpinkite paprasčiausiais plaustais;
  - 1.3. apsirūpinkite neperšlampama apranga (žvejų batais, apsiaustais ir kt.);
  - 1.4. sutvarkykite vandens nutekėjimo sistemas, išvalykite lietaus nutekėjimo groteles;
  - 1.5. parūpinkite ne mažiau kaip 10-čiai parų:
    - 1.5.1. ilgai negendančių maisto produktų,

- 1.5.2. būtinausių medikamentų,
- 1.5.3. geriamojo vandens,
- 1.5.4. degtukų, žvakių, žibalinių lempų, žibalo, žibintų, malkų,
- 1.5.5. mobiliojo ryšio telefoną;
- 1.6. iš rūsių išneškite daržoves, maisto atsargas, vertingus daiktus sukelkite kuo aukščiau;
- 1.7. lengvesnius daiktus, kuriuos gali sugadinti vanduo, nuneškite į viršutinius aukštus, pastoges;
- 1.8. apsaugokite namą nuo ledo lyčių, įkalkite apsauginius stulpus;
- 1.9. pažymėkite vėliavėlėmis ar kitais ženklais, kaip privažiuoti nuo pagrindinio kelio iki namų;
- 1.10. patikrinkite, kad garažuose, ūkiniuose pastatuose, sandėliukuose neliktų cheminių medžiagų (dažų, tepalų, degalų, chemikalų ir kt.), kurie gali užteršti aplinką;
- 1.11. jei nutarėte išvykti į saugesnę vietovę, prieš palikdami namus, užsukite vandens, dujų sklendes, išjunkite elektrą, užrakinkite duris, uždarykite (užkalkite) langus. Pasiimkite būtinausius daiktus:
  - 1.11.1. pirmosios medicinos pagalbos vaistinėle. Nepamirškite reguliariai vartojamų vaistų;
  - 1.11.2. dokumentus (pasas, gimimo ir santuokos liudijimas, atestatas, diplomai, nuosavybės dokumentai);
  - 1.11.3. pinigus (gryniesi pinigai, kreditinės kortelės, vertybiniai popieriai, brangenybės);
  - 1.11.4. šeimos relikvijas, kelias nuotraukas;
  - 1.11.5. ilgai negendančių maisto produktų (2–3 dienoms);
  - 1.11.6. geriamojo vandens;
  - 1.11.7. reikalingų drabužių (pagal sezoną);
  - 1.11.8. tualetinius reikmenis;
  - 1.11.9. asmeninės apsaugos priemonės (jei turite);
  - 1.11.10. nešiojamąjį radijo imtuvą ir žibintuvėlį, atsarginius elementus, degtukus;
  - 1.11.11. mobilųjį telefoną.
2. Jei kilus potvyniui nusprendėte nesikelti iš savo gyvenamosios vietos, patariama:
  - 2.1. jei apie namus jau kyla vanduo, pakilkite į viršutinius aukštus, jeigu namas vienaukštis – įsitaisykite pastogėje esančiose patalpose;
  - 2.2. mokėkite pagalbos ženklus:
    - 2.2.1. ant stogo stovintis žmogus, V raidės forma pakėlęs rankas – gelbėkite;
    - 2.2.2. iškeltas audeklo gabalas (naktį – žibinto šviesa) – reikalinga pagalba;
    - 2.2.3. mosavimas audeklo gabalu (naktį – mirksinti žibinto šviesa: trys trumpi, trys ilgi, trys trumpi, SOS) – reikalinga skubi pagalba;
  - 2.3. brisdami užlietomis vietovėmis, kad neįsmuktumėte į atvirą šulinį, vandens išplautą duobę, kelią tikrinkite kartimi;
  - 2.4. jei tektų eiti keliese per užtvindytą vietovę, patartina susirišti virve;
  - 2.5. jei įkristumėte į vandenį, nusimeskite sunkius drabužius ir apavą, bandykite įsikibti į netoliese plaukiojančius ar virš vandens kyšančius daiktus, kuo tvirčiau laikykitės ir laukite pagalbos;
  - 2.6. neišleiskite iš namų vienu mažamečių vaikų, pagyvenusių ir neįgalių žmonių;
  - 2.7. atsargiai naudokitės elektros ir dujiniais prietaisais;
  - 2.8. palaikykite ryšį su kaimynais ir būkite pasiruošę padėti vieni kitiems;
  - 2.9. padėkite laukiniams žvėrimis, iš pavienių sausumos salelių perkelkite juos į laukus.
3. Atslūgus potvyniui:
  - 3.1. griežtai draudžiama liesti nutrukusius laidus, patiems atlikti elektros tinklų ir elektros įrenginių remonto darbus, įjungti agregatus, stakles ir kitus įrenginius;
  - 3.2. praneškite atitinkamoms tarnyboms apie elektros tinklų, vandentiekio ir dujų sistemų

gedimus ir laukite jų pagalbos;

3.3. nevirtokite šulinio vandens, kuris gali būti užterštas;

3.4. nevalgykite vandenyje mirkusių maisto produktų;

3.5. išvalykite šulinius (ištraukite šiukšles, pagalius, išsemkite nešvarų vandenį). Po paros atsiradusį vandenį išsemkite. Vartoti vandenį galėsite pagal kompetentingų institucijų nurodymus pašalinus chlorą iš šulinių vandens ir atlikus laboratorinius tyrimus.

CIVILINĖS SAUGOS REKOMENDACIJOS, KAIP ELGTIS ĮVYKUS CHEMINEI AVARIJAI

1. Kilus cheminiam pavojui:

1.1. klausykite pranešimų per Lietuvos nacionalinio radijo ar televizijos programą;

1.2. napanikuokite, perspėkite artimuosius, kaimynus;

1.3. esant cheminės taršos pavojui, labai svarbu veikti greitai;

1.4. negalima valgyti, gerti, rūkyti, jei esate pavojingomis cheminėmis medžiagomis užterštoje teritorijoje.

2. Jei nurodyta pasišalinti (evakuotis) iš pavojingomis medžiagomis užterštą teritoriją:

2.1. pavojingos cheminės medžiagos yra itin lakios ir stipriai dirgina kvėpavimo takus, akių gleivinę, odą, todėl būtinai saugokite šias kūno dalis:

2.1.1. kvėpavimo takams ir akims apsaugoti, jei turite, dėvėkite viso veido panoraminę kaukę su sudėtinu filtru arba pusės veido kaukę ir apsauginius akinius. Jei turite, lauke dėvėkite respiratorių, užsiriškite sudrėkintą vatos ir marlės raištį arba pridenkite burną ir nosį drėgnu rankšluosčiu;

2.1.2. odai apsaugoti geriausiai tinka vandens nepraleidžiantys drabužiai ir avalynė (vandeniui nepralaidžios sintetinės striukės, lietpalčiai, polietileniniai apsiaustai, guminiai batai), užsimaukite pirštines, užsidėkite kepurę, apsivyniokite kaklą šaliku, stenkitės nepalikti neapsaugotų kūno vietų;

2.2. nedelsdami pasišalinkite iš užterštos teritorijos nurodyta kryptimi vengdami žemesnių vietų. Jei kryptis nenurodyta, judėkite statmenai vėjo kryptčiai, kad vėjas pūstų į šoną ir tik atviromis vietomis (venkite daubų, uždarytų kiemų, siaurų gatvelių, tankiai krūmais apaugusių vietų);

2.3. eidami per užterštą vietovę nekelkite dulkių, nesilieskite prie pastatų sienų, tvorų, kitų daiktų;

2.4. nesislėpkite rūsiuose, duobėse, grioviuose ar kitose žemose vietose, nes ten labai kaupiasi pavojingos medžiagos, pasitraukite į aukštesnes vietas, lipkite į viršutinius aukštus;

2.5. išeidami iš namų (ar kitų patalpų) išjunkite vėdinimo, oro tiekimo, kondicionavimo ir šildymo oru sistemas, dujas, uždarykite langus, orlaides, dūmtraukių sklendes, uždenkite vėdinimo angas. Pasiimkite būtiniausias daiktus:

2.5.1. pirmosios medicinos pagalbos vaistinėle. Nepamirškite reguliariai vartojamų vaistų;

2.5.2. dokumentus (pasas, gimimo ir santuokos liudijimas, atestatas, diplomas, nuosavybės dokumentai);

2.5.3. pinigus (grynieji pinigai, kreditinės kortelės, vertybiniai popieriai, brangenybės);

2.5.4. šeimos relikvijas, kelias nuotraukas;

2.5.5. ilgai negendančių maisto produktų (2–3 dienoms);

2.5.6. geriamojo vandens;

2.5.7. reikalingų drabužių (pagal sezoną);

2.5.8. tualetinius reikmenis;

2.5.9. asmeninės apsaugos priemonės (jei turite);

2.5.10. nešiojamąjį radijo imtuvą ir žibintuvėlį, atsarginius elementus, degtukus;

2.5.11. mobilųjį telefoną.

2.6. neužmirškite savo kaimynų, pasiteiraukite, ar jie girdėjo pranešimus. Pasidomėkite, ar yra kam pasirūpinti neįgaliaisiais, vienišais seneliais ar mažamečiais vaikais, esančiais namuose be tėvų, jei ne – padėkite jiems arba praneškite bendruoju pagalbos telefonu;

2.7. išėję iš užterštos zonos, prieš įeidami į švarias patalpas, nusivilkite viršutinius drabužius, nusiaukite batus ir sudėkite viską į polietileninį maišą ir išneškite jį iš gyvenamųjų patalpų. Nusiprauskite duše ir persirenkite švariais drabužiais. Ką daryti su sudėtais į maišą užterštais drabužiais, jums patars savivaldybės civilinės saugos skyriaus specialistai.

3. Jei gyventojams rekomenduojama likti namuose, kuo skubiau:

3.1. išjunkite vėdinimo, oro tiekimo, kondicionavimo sistemas, dujas, uždarykite langus, orlaides, dūmtraukių sklendes, uždenkite vėdinimo angas, patikrinkite, ar nėra plyšių, sandarinkite būsto langus ir duris;

3.2. pakilkite į viršutinius namo aukštus, nes daugelis pavojingų cheminių medžiagų kaupiasi žemose vietose.

4. Dažniausiai inhaliacinius (pro kvėpavimo takus) apsinuodijimus sukeliančios medžiagos yra amoniakas ir chloras:

4.1. apsinuodijimo amoniako garais požymiai:

4.1.1. kosulys;

4.1.2. akių perštėjimas, ašarojimas;

4.1.3. nosies gleivinės dirginimas, sloga;

4.1.4. seilėtekis;

4.1.5. galvos skausmas ir svaigimas;

4.1.6. pasunkėjęs kvėpavimas, dusulys;

4.1.7. užkimimas, visiškas balso išnykimas;

4.1.8. spaudimo jausmas krūtinės ląstoje;

4.1.9. sujaudinimas;

4.1.10. traukuliai;

4.2. pirmoji pagalba apsinuodijus amoniako garais:

4.2.1. kuo skubiau išeikite iš užterštos aplinkos (sąmoningus nukentėjusiuosius – išvesti, nesąmoningus – išnešti);

4.2.2. užtikrinkite kvėpavimą (atsagstykite drabužius, atlaisvinkite kvėpavimo takus);

4.2.3. praradusius sąmonę nukentėjusiuosius paguldykite ant šono, stebėkite, kad neužspringtų skrandžio turiniu;

4.2.4. išnykus kvėpavimui ir širdies veiklai – pradėkite gaivinti;

4.2.5. teikiantis pagalbą asmuo turi dėvėti asmeninės apsaugos priemones;

4.2.6. sąmoningiems pacientams rekomenduojama tekančiu vandeniu 15–20 minučių plauti akis, burną ir nosį;

4.2.7. kuo skubiau kvieskite greitąją medicinos pagalbą arba nukentėjusįjį gabenkite į artimiausią asmens sveikatos priežiūros įstaigą (ligoninę);

4.3. apsinuodijimo chloro garais požymiai:

4.3.1. kosulys;

4.3.2. akių perštėjimas, ašarojimas;

4.3.3. nosies gleivinės dirginimas;

4.3.4. galvos skausmas ir svaigimas;

4.3.5. vėmimas;

4.3.6. dažnas kvėpavimas;

- 4.3.7. dažnas pulsas, širdies plakimas;
- 4.3.8. užkimimas;
- 4.3.9. sujaudinimas;
- 4.3.10. žemas kraujospūdis;
- 4.3.11. miokardo infarktas;
- 4.4. pirmoji pagalba apsinuodijus chloro garais:
  - 4.4.1. kuo skubiau išeikite iš užterštos aplinkos (sąmoningus nukentėjusiuosius – išveskite, nesąmoningus – išneškite);
  - 4.4.2. užtikrinkite kvėpavimą (atsagstykite drabužius, atlaisvinkite kvėpavimo takus);
  - 4.4.3. sąmonę praradusius nukentėjusiuosius paguldykite ant šono, stebėkite, kad neužspringtų skrandžio turiniu;
  - 4.4.4. išnykus kvėpavimui ir širdies veiklai – pradėkite gaivinti;
  - 4.4.5. teikiantis pagalbą asmuo turi dėvėti asmeninės apsaugos priemones;
  - 4.4.6. sąmoningiems pacientams rekomenduojama tekančiu vandeniu 10–15 minučių plauti akis, burną, nosį;
  - 4.4.7. kuo skubiau kvieskite greitąją medicinos pagalbą arba nukentėjusįjį gabenkite į artimiausią asmens sveikatos priežiūros įstaigą (ligoninę).

CIVILINĖS SAUGOS REKOMENDACIJOS, KAIP ELGTIS KILUS RADIACINIAM PAVOJUI

1. Kilus radiaciniam pavojui dėl branduolinės avarijos ar panaudoto branduolinio ar radiologinio sprogstamojo įtaiso ar bombos, dėl kurio susidarė radioaktyviųjų medžiagų dalelių debesys:
  - 1.1. klausykite pranešimų per Lietuvos nacionalinio radijo ar televizijos programą;
  - 1.2. nepasiduokite panikai, perspėkite artimuosius, kaimynus;
  - 1.3. jei važiuojate automobiliu – sandariai uždarykite langus, išjunkite vėdinimo ir šildymo sistemas, ventiliatorius, užsidenkite kvėpavimo takus. Skubėkite namo ar į darbą, ar į kitą visuomeninį pastatą, jei esate netoli. Jei visuomeninių pastatų pasiekti neįmanoma, sustokite saugioje vietoje, jei karšta – pavėsyje ir, išjungę automobilio variklį, klausykite radijo pranešimų. Toliau važiuoti ar išlipti galite, tik kai bus paskelbtas atitinkamas pranešimas;
    - 1.4. jei esate netoli nelaimės, sprogimo vietos – nelieskite jokių daiktų, jie gali būti radioaktyvūs;
    - 1.5. negerkite, nevalgykite, nerūkykite užterštoje vietoje ar šalia jos;
    - 1.6. jei esate lauke, eikite į vidų;
    - 1.7. jei esate uždaroje patalpose, kurių sienos ir langai nepažeisti, pasirinkite slėptuve vidinėje pastato dalyje esančią patalpą su kuo mažiau langų arba eikite į rūšį. Jei langai išdužę – pagal galimybę pasirinkite kitą saugų kambarį, esantį pastato gilumoje;
    - 1.8. išjunkite vėdinimo, oro tiekimo, kondicionavimo sistemas, uždarykite langus, orlaides, dūmtraukių sklendes, uždenkite vėdinimo angas, patikrinkite, ar nėra plyšių, užsandarinkite lipnia juosta būsto langus ir duris;
    - 1.9. pasirūpinkite vaikais ir kitais artimaisiais, kuriems reikia pagalbos;
    - 1.10. jei būtina išeiti į lauką, saugokite kvėpavimo takus nuo dulkių ir dūmų: užsidenkite vienkartinę kaukę, nosinę ar rankšluosčiu. Jei turite, dėvėkite dujokaukę ar respiratorių;
    - 1.11. suvarkite netoli esančius gyvulius, naminius gyvūnus į tvartus, pastatus, uždarykite šiltnamius, uždenkite šulinius;
    - 1.12. grįžę iš lauko, būtinai nusivilkite viršutinius drabužius, nusiaukite batus ir, sudėję juos į

polietileninį maišą, išneškite iš gyvenamųjų patalpų. Tada kruopščiai su muilu nusiprauskite duše, ypač atidžiai būtina išsitrinkti galvą;

1.13. kruopščiai nuprauskite lauke buvusius naminius gyvūnus (kates, šunis ir kt.);

1.14. valgyti ir gerti galima tik maistą ir gėrimus, kurie buvo sandariai uždaryti – konservus, gėrimus buteliuose, sandariose pakuotėse. Kitą maistą ir vandenį bus galima vartoti leidus visuomenės sveikatos specialistams;

1.15. jei nurodyta evakuotis, pasiimkite būtiniausius daiktus:

1.15.1. pirmosios medicinos pagalbos vaistinėle. Nepamirškite reguliariai vartojamų vaistų;

1.15.2. dokumentus (pasas, gimimo ir santuokos liudijimas, atestatas, diplomai, nuosavybės dokumentai);

1.15.3. pinigus (gryniesi pinigai, kreditinės kortelės, vertybiniai popieriai, brangenybės);

1.15.4. šeimos relikvijas, kelias nuotraukas;

1.15.5. ilgai negendančių maisto produktų (2–3 dienoms);

1.15.6. geriamojo vandens;

1.15.7. reikalingų drabužių (pagal sezoną);

1.15.8. tualetinius reikmenis;

1.15.9. asmeninės apsaugos priemonės (jei turite);

1.15.10. nešiojamąjį radijo imtuvą ir žibintuvėlį, atsarginius elementus, degtukus, konservų atidarytuvą;

1.15.11. mobilųjį telefoną ir jo įkroviklį;

1.16. jei radioaktyviajame debesyje ar jo iškritose yra radioaktyviojo jodo, civilinės saugos specialistai, siekdami apsaugoti skyd liaukę, rekomenduoja atlikti jodo profilaktiką. Jodo tabletes pradėkite vartoti tik tuomet, kai apie tai bus paskelbta per visuomenės informavimo priemones. Jodo profilaktika – tai kalio jodido (KI) arba kalio jodato (KIO₃) tablečių (kai jų nėra, tinka 5 % jodo tinktura) vartojimas. Stabiliojo jodo preparatų vienkartinė paros dozė žmonių grupėms:

1.16.1. suaugusieji iki 40 metų (tarp jų nėščios ir maitinančios moterys) ir 13–16 metų paaugliai išgeria 130 mg kalio jodido arba 170 mg kalio jodato;

1.16.2. vaikams nuo 3 iki 12 metų skiriama 65 mg kalio jodido arba 85 mg kalio jodato, tai sudaro pusė suaugusiųjų dozės;

1.16.3. kūdikiams nuo 1 mėnesio iki 3 metų duodama 30–35 mg kalio jodido arba 40–45 mg kalio jodato. Tai ketvirtis suaugusiųjų dozės;

1.16.4. naujagimiams iki 1 mėnesio skiriama 15 mg kalio jodido arba 20 mg kalio jodato. Tai aštuntadalio suaugusiųjų dozės;

1.17. vienkartinė stabiliojo jodo dozė apsaugo skyd liaukę 24 valandas. Naujagimiams iki 1 mėnesio amžiaus skiriama vienkartinė stabiliojo jodo dozė. Nėščioms ir maitinančioms moterims – ne daugiau kaip dvi vienkartinės dozės. Kitoms gyventojų grupėms gali būti skiriamos kelios vienkartinės dozės, bet ne daugiau kaip 10. Geriausia jodo tabletes gerti po valgio. Vaikams patogiau jas duoti ištirpintas bet kokiame gėrime ar skystuose vaikų maisto produktuose. Ištirpintos tabletės išgeriamos nedelsiant, nes greitai tampa neaktyvios.

1.18. neturint tablečių, galima vartoti 5 % jodo tinkturą: vaikams iki 2 metų 1–2 lašai 5 % jodo tinktūros skiriami 3 kartus per dieną ne ilgiau kaip 7 paras. Vaikams nuo 2 metų ir suaugusiesiems skiriami 3–5 lašai 5 % jodo tinktūros 3 kartus per dieną ne ilgiau kaip 7 paras;

1.19. stabiliojo jodo preparatai veikia tik skyd liaukę, bet neapsaugo nuo kitų jonizuojančiosios spinduliuotės rūšių poveikio. Be to, dalis žmonių yra alergiški jodui ar turi skyd liaukės susirgimų. Tokiu atveju siūlome iš anksto pasikonsultuoti su gydytoju;

1.20. būkite įsijungę Lietuvos nacionalinio radijo ar televizijos programą, klausykite skelbiamų

pranešimų bei vykdykite civilinės saugos rekomendacijas.

2. Jei radote neįprastomis aplinkybėmis (transporto avarijos metu, viešoje vietoje ir t.t.) ar pamatėte daiktą, pažymėtą radioaktyvumo ženklu:

2.1. nedelsdami skambinkite bendruoju pagalbos telefono numeriu 112 ir informuokite apie radinį;

2.2. laikykitės kuo toliau nuo daiktų, pažymėtų radioaktyvumo ženklu, bet kokio regimo dūmų ar garų šaltinio;

2.3. nelieskite jokių daiktų, esančių aplinkui, nes jie gali būti radioaktyvūs;

2.4. kuo skubiau išeikite iš pavojingos zonos. Eikite prieš vėją nuo įvykio vietos. Saugus nuotolis nuo galimai užterštos zonos ribos – mažiausiai 30–50 metrų;

2.5. patarkite žmonėms kuo toliau pasitraukti nuo įvykio vietos, kol atvyks specialiosios tarnybos;

2.6. sužeistieji įvykio vietoje taip pat gali būti užteršti radioaktyviosiomis medžiagomis;

2.7. negerkite, nevalgykite, nerūkykite zonoje, kurioje esate, nes ji gali būti užteršta;

2.8. laukite, jei įmanoma, saugioje vietoje atvykstančių tarnybų ir informuokite jas apie įvykio aplinkybes;

2.9. jei išėjote anksčiau nei atvyko specialistai, grįžę namo, pasikeiskite viršutinius drabužius ir sudėkite juos į polietileninį maišą, nusiplaukite rankas, nusiprauskite veidą, jei turite galimybę – nusiprauskite dušą ir klausykite skelbiamų per Lietuvos nacionalinį radiją ar televiziją pranešimų ir vykdykite civilinės saugos rekomendacijas.

PATVIRTINTA

Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento

prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus

2010 m. gruodžio 8 d. įsakymu Nr. 1-341

(Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento

prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus

2015 m. gruodžio 31 d.

įsakymo Nr. 1-407 redakcija)

CIVILINĖS SAUGOS REKOMENDACIJOS, KAIP ELGTIS KILUS ORO PAVOJUI, KITOMS KARINĖMS GRĖSMĖMS

1. Kilus priešo užpuolimo iš oro pavojui ar kitoms karinėms grėsmėms:

1.1. klausykitės pranešimų per Lietuvos nacionalinio radijo ar televizijos programą;

1.2. tikrinkite pranešimus mobiliajame telefone;

1.3. jei civilinės saugos signalas „Oro pavojus“ užklumpa gatvėje ar kitoje vietoje, kuo skubiau susiraskite priedangą (daubą, griovį ir pan.), požeminę pėsčiųjų perėją, tunelį, rūšį ir ten pasislėpkite;

1.4. nepasiduokite panikai, elkitės ramiai, nesinervinkite, susikaupkite ir nurimkite, perspėkite artimuosius, kaimynus;

1.5. be ypatingos priežasties nepalikite gyvenamosios vietos, nevaikščiokite gatvėmis ir atviromis teritorijomis;

1.6. gavę nurodymą slėptis, apsirenkite ir skubėkite į nurodytą, apsaugai nuo karo grėsmių pritaikytą, kolektyvinės apsaugos statinį ar kitą priedangą. Su savimi pasiimkite dokumentus, pinigus, negendančių maisto produktų, vandens, turimas asmeninės apsaugos priemones, būtiniausių medikamentų, tualetinius reikmenis, nešiojamąjį radijo imtuvą, mobilųjį telefoną, kuriuo galėsite siųsti ir gauti pranešimus;

1.7. jei liekate namuose, imkitės apsaugos priemonių: užgesinkite šviesą, užtraukite užuolaidas, lipnia juosta ar kt. apklijuokite langų stiklus, įleiskite į vidų savo augintinius, būkite kambaryje be langų (jei toks yra) arba slėpkitės rūsyje ar kitoje priedangoje;

1.8. automobilyje įsijunkite radiją, klausykitės informacinių pranešimų ir rekomendacijų;

1.9. gavę nurodymą evakuotis ar išvykti, išjunkite elektrą, užsukite dujų, vandens sklendes, uždarykite langus, langines, užrakinkite duris ir atlikite visus įprastus veiksmus, kuriuos darote išvykdami bent kelioms dienoms;

1.10. stenkitės be būtino reikalo neskambinti savo artimiesiems, draugams ir pažįstamiems mobiliojo ar fiksuoto ryšio telefonais, kad ryšio linijos nebūtų perkrautos ar užblokuotos. Skambinkite tik norėdami pranešti apie būtiną pagalbą, sužeistuosius ar netikėtą pavojų.

2. Sprogimo vietoje (arba po sprogimo):

2.1. kriskite ant žemės ir rankomis prisidenkite galvą, jei yra galimybė, pasinaudokite priedanga. Priedangą šiuo atveju reikėtų rinktis iš arčiausiai esančių daiktų, tai gali būti pastatas, griovys, dauba, medis ar net šaligatvio bortelis;

2.2. nugriaudėjęs sprogimui neskubėkite palikti priedangos, kai kurios skeveldros nukrinta netoli sprogimo vietos po keliolikos sekundžių, taip pat gali sprogti kiti (antriniai) sprogstamieji užtaisai;

2.3. įsitikinę, kad skeveldros daugiau nekrinta, nedelsdami pasišalinkite saugiu atstumu. Jei sprogimas įvyko pastate, naudokitės avariniais išėjimais. Naudotis liftais griežtai draudžiama;

2.4. jei yra sužeistų asmenų, padėkite jiems evakuotis į saugią vietą ir suteikite pirmąją medicinos pagalbą. Pasirinkdami saugią vietą, atkreipkite dėmesį į pažeistas pastatų konstrukcijas, nes pastatas ar jo dalis gali sugriūti;

2.5. nelieskite įtartino daikto ar sprogmenų;

2.6. padėkite valyti griuvėsius, kelius, šalinti oro antpuolio padarinius.

3. Jeigu jūs mieste ar gyvenvietėje pasirodė priešiški kariai:

3.1. stenkitės išlikti ramūs. Bandykite išsiaiškinti, kas vyksta ir tik tuomet spęskite, ką daryti;

3.2. jeigu matote kieme kareivius, nesiartinkite prie jų, būdami šalia galite tapti taikiniu ar atsitiktinės kulkos auka;

3.3. nebūkite smalsūs, nepasiduokite pagundai pasižiūrėti į karinę techniką, ginklus ar ginkluotus žmones iš arčiau – smalsuoliai gali būti palaikyti šnipais;

3.4. neleiskite vaikų į gatves, jie smalsūs ir gali patekti po tanko vikšrais, rasti sprogmenį ar neiššovusių sprogmenų;

3.5. nefilmuokite ir nefotografuokite priešo kareivių arba darykite tai nepastebimai;

3.6. kalbėdami su ginkluotu žmogumi, nelaikykite rankų kišenėse, nedarykite staigių judesių. Nesiginčykite su žmogumi, kurio rankose ginklas;

3.7. jeigu į jūsų namus įeina ginkluoti žmonės ir ketina juose įsikurti, išėikite iš namų;

3.8. jeigu jums reikia į miestą, verčiau eikite pėsčiomis, o ne važiuokite automobiliu.

4. Kai šalia aidai šūviai ar vyksta susišaudymas:

4.1. jeigu esate lauke, nebėkite, o nedelsdami griūkite ant žemės ir rankomis prisidenkite galvą. Griūkite ten, kur stovite, neieškokite švaresnės vietos;

4.2. kol aidai šūviai, stenkitės kuo labiau prisispauti prie žemės, o jiems nutilus šliaužkite į patikimesnę vietą (požeminę perėją, rūšį, pastato pirmą aukštą, griovį, už šiukšlių konteinerio ir pan.);

4.3. pasigirdus šūviams jūsų name, nesiartinkite prie langų;

4.4. jeigu pasigirsta susišaudymas, o jūs esate namuose, nedelsdami griūkite ant grindų, nušliaužkite iki jungiklio ir išjunkite šviesą, kad nebūtumėte matomi, šluotos kotu (ar kuo nors panašiu) užtraukite užuolaidas, šliaužkite į patalpą be langų (pvz., vonios kambarį);

4.5. jeigu namuose nesaugu, eikite į artimiausią, apsaugai nuo karo grėsmių pritaikytą, kolektyvinės apsaugos statinį, kur jums bus suteiktas prieglobstis ir pagalba.

PATVIRTINTA

Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo
departamento prie Vidaus reikalų
ministerijos direktoriaus

2010 m. gruodžio 8 d. įsakymu Nr. 1-341

CIVILINĖS SAUGOS REKOMENDACIJOS, KAIP ELGTIS ESANT BIOLOGINEI TARŠAI

1. Esant biologinei taršai:

- 1.1. klausykite pranešimų per Lietuvos nacionalinio radijo ar televizijos programą;
- 1.2. nepasiduokite panikai;
- 1.3. nevirtokite produktų, kurie nėra termiškai apdoroti, arba naudokite tik tuos produktus, kurie buvo sandariai uždaryti, vartokite tik virintą vandenį;
- 1.4. laikykitės asmens higienos reikalavimų;
- 1.5. patalpas ir liečiamus paviršius valykite drėgna šluoste;
- 1.6. pajutę pirmuosius sveikatos sutrikimus: pykinimą, vėmimą, viduriavimą, kylančią temperatūrą – tuoj pat kreipkitės į asmens sveikatos priežiūros specialistus.

2. Kilus įtarimui, kad į aplinką pateko biologinis agentas:

- 2.1. išjunkite patalpoje ar teritorijoje esančius ventiliatorius ir pastato oro kondicionavimo sistemą;
- 2.2. nedelsdami palikite patalpą ar teritoriją;
- 2.3. patalpoje sandariai uždarykite duris ir langus arba aptverkite vietovę, kur gali būti biologinis agentas, stenkitės, kad į patalpą ar teritoriją niekas neįeitų;
- 2.4. nedelsdami praneškite savo institucijos vadovui ir skambinkite bendruoju pagalbos telefono numeriu;
- 2.5. surašykite visus kambaryje, patalpoje ar teritorijoje buvusius asmenis, kad atsakingų institucijų specialistai galėtų nedelsdami vykdyti židinio lokalizavimo, padarinių šalinimo darbus ir teikti skubią medicinos pagalbą.

CIVILINĖS SAUGOS REKOMENDACIJOS, KAIP ELGTIS GAVUS ĮTARTINĄ LAIŠKĄ AR PAKETĄ SU MILTELIAIS IR JIEMS IŠSIBARSČIUS

1. Gavus įtartiną laišką ar paketą su milteliais ir jiems išsibarsčius:

- 1.1. nekratykite, nepurtykite, neprakirpkite ir neišimkite laiško ar paketo turinio;
- 1.2. nbandykite valyti miltelių, jų uostyti, liesti;
- 1.3. išjunkite ventiliatorius ir pastato oro kondicionavimo sistemą;
- 1.4. užsimaukite apsaugines pirštines;
- 1.5. nedelsdami uždenkite išsibarsčiusius miltelius drabužiais, popieriumi, šiukšlių dėže ar kt.;
- 1.6. išeikite iš patalpos ir sandariai uždarykite duris ir langus arba aptverkite vietovę, kurioje rastas įtartinas laiškas ar paketas, neleiskite įeiti kitiems asmenims;
- 1.7. nusiplaukite rankas su muilu;
- 1.8. kuo greičiau nusivilkite užterštus drabužius ir sudėkite juos į plastikinį maišą;

1.9. kuo greičiau nusiprauskite duše su muilu. Nenaudokite chlorkalkių ar kitų dezinfekavimo medžiagų;

1.10. surašykite visus žmones, buvusius tame kambaryje ar teritorijoje, ypač tuos, kurie turėjo tiesioginį kontaktą su milteliais;

1.11. jei esate namie, skambinkite bendruoju pagalbos telefono numeriu;

1.12. jei esate darbovietėje, praneškite apie įvykį savo institucijos vadovui ir skambinkite bendruoju pagalbos telefono numeriu.

2. Įtartinio paketo ar laiško požymiai:

2.1. pernelyg didelės pašto išlaidos;

2.2. ranka rašytas ar prastai išspausdintas adresas;

2.3. iškirptos ir priklijuotos spausdintos raidės;

2.4. rašybos klaidos;

2.5. nėra atgalinio adreso;

2.6. riebalinės dėmės, išblukusios spalvos;

2.7. didelis svoris;

2.8. kreivas ar grublėtas vokas;

2.9. išsikišę laidai ar aliuminio folija;

2.10. pernelyg didelės saugos medžiagos (maskuojamosios juostos, virvės ir pan.);

2.11. tikėjimo garsas;

2.12. pažymėtas užrašu „personalinis“ arba „konfidencialus“.

---

14 PRIEDAS
VILNIAUS MIESTO VISUOMENĖS SVEIKATOS CENTRO SPECIALISTŲ
REKOMENDACIJOS PAVOJINGŲ UŽKREČIAMŲ LIGŲ ATVEJ AIS

**VILNIAUS MIESTO VISUOMENĖS SVEIKATOS CENTRO SPECIALISTŲ
REKOMENDACIJOS PAVOJINGŲ UŽKREČIAMŲ LIGŲ ATVEJAIS**

1. Vengti masinių susibūrimų vietų ir artimo kontakto su kitais asmenimis.
2. Griežtai laikytis asmens higienos reikalavimų, dažnai plauti rankas su muilu po tekančiu šiltu vandeniu, ypač prieš valgymą.
3. Vartoti gerai termiškai apdorotą maistą, maisto produktus laikyti tinkamoje temperatūroje, vengti kryžminio maisto užterštumo.
4. Tikrinama vandens kokybė.
5. Vykdomi visi higieniniai - sanitariniai ir priešepideminiai reikalavimai.
6. Kiekvieną dieną vėdinti patalpas, valyti grindis ir liečiamus paviršius drėgna šluoste, jei yra, naikinti vabzdžius ir graužikus.
7. Pajutę pavojingos ir ypač pavojingos užkrečiamos ligos požymius, nedelsiant kreiptis į asmens sveikatos priežiūros specialistus.
8. Susirgę darbuotojai atleidžiami nuo darbo, izoliuojami nuo sveikų, jiems suteikiama būtinoji medicininė pagalba.
9. Kai tik nustatomas ligos sukėlėjas, atliekama skubi profilaktika, t.y. vartojami specialūs tam susirgimui preparatai. Iškilus grėsmei įvykti ekstremaliai sveikatai situacijai, būtina vadovautis medikų teikiamomis rekomendacijomis.
10. Iškilus grėsmei sveikatai būtina vadovautis medikų teikiamomis rekomendacijomis.

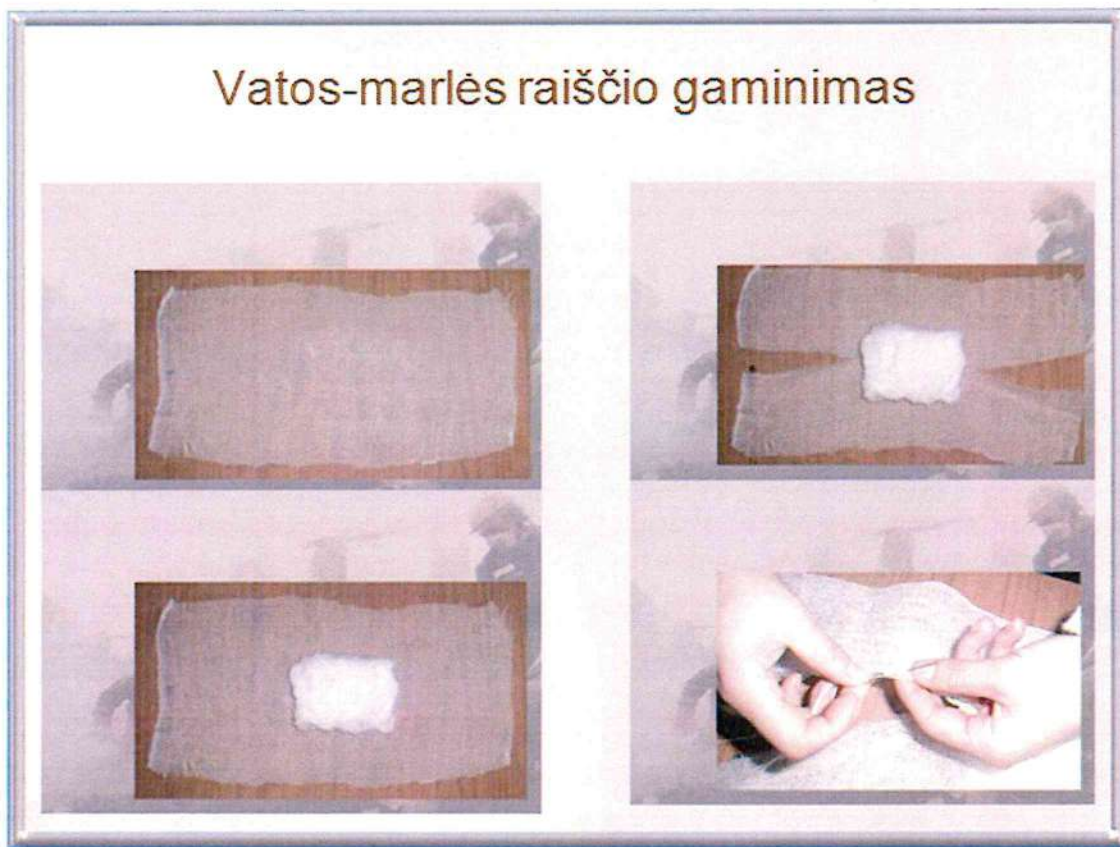
15 PRIEDAS

KAIP PASIGAMINTI SAVADARBES ASMENINES APSAUGOS PRIEMONES

KAIP PASIGAMINTI SAVADARBES ASMENINES APSAUGOS PRIEMONES

Raištis daromas taip: 1m ilgio ir 0,5 m pločio marlės ar kito turimo audinio viduryje, 30x20 cm plote, paklojamas 2 cm storio vatos sluoksnis. Marlės kraštai per visą ilgį iš abiejų pusių užlenkiami ant vatos, o marlės galai (apie 30 - 35 cm) įkerpami per vidurį, kad iš kiekvieno galo pasidarytų po du raiščius (žiūr. Pav. 1). Apatiniai raiščio galai surišami ant viršugalvio, viršutiniai - ant pakaušio/sprando (žiūr. Pav. 2).

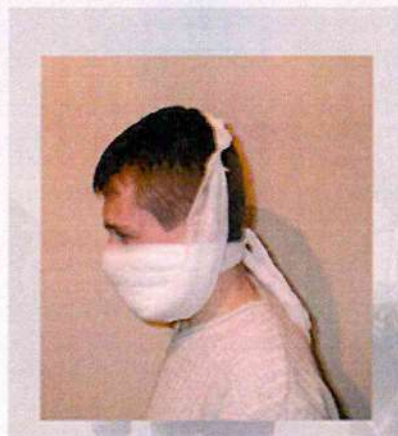
Jei neturite vatos ir marlės, tinka ir keliais sluoksniais sulankstytas rankšluostis, skarelė ar medžiagos skiautė.

Pav.1

Vatos-marlės raiščio gaminimas

Pav.2

PATVIRTINTA
Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos
direktorius 2020 m. lapkričio 3 d.
įsakymu Nr. V-137

16 PRIEDAS

INFORMACINĖS PRIEMONĖS DĖL PASIRENGIMO BALATARUSIJOS RESPUBLIKOS BRANDUOLINĖS JĖGAINĖS AVARIJAI

DAŽNIAUSIAI UŽDUODAMI KLAUSIMAI IR ATSAKYMAI APIE BRANDUOLINES AR RADIOLOGINES AVARIJAS

APSAUGOMŪJŲ VEIKSMŲ TAIKYMAS

1. *Kas yra apsaugomieji veiksmai?*

Apsaugomieji veiksmai – veiksmai, taikomi siekiant išvengti apšvitos dozių arba jas sumažinti, kurios, netaikant tokių veiksmų, galėtų būti gaunamos įvykus branduolinei ar radiologinei avarijai. Žmonių apsaugomieji veiksmai pradami taikyti prognozuojant, kad įvyks branduolinė ar radiologinė avarija arba jai įvykus, ir baigiami taikyti, kai pavojus gyventojams jau nebegresia.

Taikomi šie apsaugomieji veiksmai: žmonių slėpimasis (rekomenduojama likti uždaroje patalpose), evakavimas, skydliaukės blokavimas jodu, radioaktyviosiomis medžiagomis užterštų žmonių švarinimas (dezaktyvacija) (toliau – švarinimas), laikinas jų perkėlimas, radioaktyviosiomis medžiagomis užterštų daržovių, pieno, vandens ir kitų produktų vartojimo apribojimas ir kt.

2. *Kaip visuomenė sužino, kokių apsaugomųjų veiksmų reikia imtis?*

Pirmoji gyventojų apsaugos priemonė yra jų perspėjimas ir informavimas. Lietuvoje veikia gyventojų perspėjimo ir informavimo sistema, kurią sudaro:

- ✓ sirenos;
- ✓ trumpieji perspėjimo pranešimai į mobiliuosius telefonus;
- ✓ Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija.

Kai kyla pavojus gyventojų sveikatai, gyvybei, turtui ir aplinkai:

- ✓ įjungiamos sirenos;
- ✓ išsiunčiami trumpieji perspėjimo pranešimai;
- ✓ per Lietuvos nacionalinį radiją ir televiziją ir kitas visuomenės informavimo priemones

paskelbiama informacija apie pavojų;

- ✓ teikiamos rekomendacijos, kaip apsisaugoti.

Išgirdus įspėjimą garsinį civilinės saugos signalą „Dėmesio visiems“, reikia nedelsiant įsijungti Lietuvos nacionalinį radiją ar televiziją, išklausti skelbiamą informaciją ir rekomendacijas, kaip elgtis. Svarbiausia – išklausti jas, vykdyti pareigūnų nurodymus ir pasirūpinti savo bei artimųjų saugumu.

Toliau būtina sekti informaciją per radiją ir televiziją, nes keičiantis situacijai, gali būti rekomenduojama imtis kitų apsaugomųjų veiksmų, kurie padėtų sumažinti pavojų.

3. *Kaip pareigūnai priims sprendimą, kokius apsaugomuosius veiksmus rekomenduoti gyventojams?*

Įvykus branduolinei ar radiologinei avarijai, pareigūnai naudojami turima informacija apie avariją, prognozavimo įrankiais ir apsaugomųjų veiksmų taikymo kriterijais, kad galėtų kuo greičiau nustatyti, kokių apsaugomųjų veiksmų reikia imtis, siekiant apsaugoti gyventojus nuo jonizuojančiosios spinduliuotės.

Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija, Aplinkos apsaugos agentūra, Radiacinės saugos centras, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos vertins gautą informaciją apie gresiančią ar įvykusią branduolinę ar radiologinę avariją. Bus dažniau atliekami oro taršos radionuklidais tyrimai, pagal radionuklidų išmetimų į aplinką charakteristikas ar jų prognozes bus atliekama radionuklidų pernašos, jų sklaidos šalies teritorijoje prognozė, vykdoma radiacinė žvalgyba. Atsižvelgdamos į stebėsenos rezultatus ir gyventojų apšvitos prognozę, kompetentingosios institucijos priims sprendimą ir parengs rekomendacijas, kokioje teritorijoje ir kokius konkrečius gyventojų apsaugomuosius veiksmus būtina taikyti.

Gyventojų apsaugomieji veiksmai nustatyti Lietuvos higienos normoje HN 99:2011 „Gyventojų apsauga įvykus radiologinei ar branduolinei avarijai“.

4. Kokie apsaugomieji veiksmai gali būti rekomenduojami įvykus branduolinei ar radiologinei avarijai?

Apsaugomieji veiksmai, atsižvelgiant į avarijos sudėtingumą, meteorologines sąlygas, pradedami taikyti vadovaujantis nustatytais apsaugomųjų veiksmų taikymo kriterijais, kompetentingosioms institucijoms rekomendavus.

Radioaktyviosioms medžiagoms patekus į aplinką, nedidelis jų kiekis žmonių sveikatai žymios žalos nepadarytų, tačiau galėtų turėti ekonominių padarinių žemės ūkiui, nes būtų uždrausta vartoti kai kuriuos vietinius maisto produktus, auginamus radioaktyviosiomis medžiagomis užterštoje teritorijoje, apribota medžioklė ar žvejyba.

Aplinkoje pasklidus dideliame radioaktyviųjų medžiagų kiekiui, būtų taikomi šie apsaugomieji veiksmai:

- ✓ žmonių evakavimas (evakuojami žmonės, gyvenantys iki 30 kilometrų spinduliu nuo atominės elektrinės);
- ✓ slėpimasis sandariose patalpose;
- ✓ skydliaukės blokavimas jodu;
- ✓ laikinas žmonių perkėlimas;
- ✓ kvėpavimo takų apsauga (į lauką galima eiti dėvint vienkartinį respiratorių ar ryšint pasigaminatą vatos ir marlės raištį).

Gali būti ribojamas radioaktyviosiomis medžiagomis užteršto maisto ir geriamojo vandens vartojimas. Laiku pradėjus taikyti apsaugomuosius veiksmus, žmonėms, gyvenantiems kelių kilometrų atstumu nuo avarijos vietos, negresia gyvybei pavojingos apšvitos dozės.

Kiekvienas atvejis skiriasi, yra kitoks, todėl būtina sekti per radiją ir televiziją pareigūnų skelbiamą informaciją ir rekomendacijas.

5. Kas yra gyventojų evakavimas? Kaip apibūdinamas slėpimasis?

Gyventojų evakavimas – dėl gresiančios ar susidariusios ekstremaliosios situacijos (įvykus branduolinei ar radiologinei avarijai) organizuotas gyventojų perkėlimas iš teritorijų, kuriose pavojinga gyventi ir dirbti, į kitas teritorijas, laikinai suteikiant jiems gyvenamąsias patalpas.

Gyventojų evakavimas gali būti išankstinis ir skubus:

- ✓ išankstinis evakavimas vykdomas gresiant ekstremaliajai situacijai, jeigu pagal turimą informaciją ir situacijos analizę matyti, kad gresia realus pavojus ir saugiausia bus iš anksto gyventojus perkelti į nepavojingą teritoriją;
- ✓ skubus evakavimas vykdomas susidarius ekstremaliajai situacijai, kai padėtis pavojinga ir reikia nedelsiant evakuoti gyventojus iš pavojingos teritorijos.

Branduolinės ar radiologinės avarijos atveju gyventojų evakavimas organizuojamas, kol dar radioaktyviosios medžiagos nepateko į aplinką, taip pat ankstyvojoje avarijos fazėje (praslinkus radioaktyviajam debesiai), o evakavimas planuojamas tik tų žmonių, kurie gyvena iki 30 km spinduliu nuo atominės elektrinės.

Slėpimasis reiškia, kad gyventojams reikia eiti į sandarų pastatą, kurio sienos ir langai nepažeisti: gyvenamąjį namą, biurą, mokyklą, ar kitą pastatą. Jeigu įvykus avarijai asmuo yra pastate, ten jis ir turėtų likti.

Patalpose būtina nedelsiant:

- ✓ uždaryti visus langus, orlaides, duris, dūmtraukius, ventiliacijos kanalus;
- ✓ išjungti vėdinimo, oro tiekimo, kondicionavimo ir šildymo sistemas, kurios naudoja išorės orą;
- ✓ uždaryti židinio sklendes.

Radioaktyviosios medžiagos nusėda pastatų išorėje, todėl saugiausia būti kuo giliau pastato viduje ir kuo toliau nuo pastato išorinių sienų ir stogo (rekomenduojama likti pastato centre ar rūsyje). Patalpoje būtina likti tol, kol bus paskelbta kita informacija.

Slėpimasis apsaugo gyventojus nuo išorinės apšvitos, skleidžiamos jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinio, radioaktyviojo debesies, vidinės apšvitos nuo įkvepiamų radioaktyviųjų aerozolių ir radioaktyviųjų medžiagų patekimo ant atvirų kūno vietų, drabužių.

6. Kaip dar apsisaugoti branduolinės ar radiologinės avarijos atveju?

Pareigūnai, atsižvelgdami į susidariusią situaciją, gali rekomenduoti gyventojams ne tik slėptis ar evakuotis, bet ir:

- ✓ nesiartinti prie teritorijos, apie kurią informuota, kad dėl įvykusios branduolinės ar radiologinės avarijos yra padidėjusi jonizuojančioji spinduliuotė;
- ✓ sumažinti radioaktyvųjų užterštumą – pašalinti radioaktyviasias medžiagas nuo vilkimų drabužių;
- ✓ suvaryti netoli esančius ūkinius ir naminius gyvūnus į tvartus, pastatus;
- ✓ kruopščiai nuprausti lauke buvusius naminius gyvūnus (kates, šunis);
- ✓ uždaryti šiltnamius, uždengti šulinius;
- ✓ vartoti tik tokį maistą ir gėrimus, kurie buvo sandariai įpakuoti;
- ✓ nevartoti vietinių maisto produktų (uogų, vaisių, daržovių, žuvies, žvėrienos, pieno), kurie galėjo būti užteršti radioaktyviosiomis medžiagomis;
- ✓ negerti ir buitiniams reikmėms nevartoti vandens iš atvirųjų telkinių (šulinio);
- ✓ vartoti stabiliojo jodo preparatus;
- ✓ naudoti kvėpavimo takų apsaugos priemonės.

7. Gal visus apsaugomuosius veiksmus tikslinga atlikti iškart įvykus branduolinei ar radiologinei avarijai?

Iš karto pradėti taikyti visus apsaugomuosius veiksmus yra netikslinga. Esant skirtingoms avarinėms situacijoms (įvykus branduolinei ar radiologinei avarijai), taikomi ir kitokie apsaugomieji veiksmai.

Pavyzdžiui, negalima tuo pačiu metu rekomenduoti žmonėms slėptis uždaroje patalpose ir evakuotis arba žmones evakuoti, kai nebūtina. Nepagrįstas evakavimas gali padaryti daugiau žalos žmonių sveikatai, nei duoti naudos.

Atsižvelgiant į avarinės situacijos aplinkybes, meteorologines sąlygas, apsaugomųjų veiksmų taikymo kriterijus, taip pat kompetentingosioms institucijoms rekomendavus, apsaugomieji veiksmai taikomi pasirinktinai arba kompleksiskai.

8. Kodėl kompetentingosios institucijos nesiūlo automatiškai evakuoti visus gyventojus iš teritorijų, kurios, įvykus branduolinei ar radiologinei avarijai, gali būti užterštos?

Gyventojų apsaugos priemonės taikomos remiantis šiais pagrindiniais radiacinės saugos principais:

- ✓ pritaikius apsaugos priemones nauda žmonėms būtų didesnė už galimą žalą;
- ✓ apsaugos priemonės turi būti taikomos pačiu optimaliausiu būdu.

Pareigūnai sprendimą vykdyti evakavimą priima atsižvelgdami į prognozuojamą avarijos mastą, radioaktyviųjų medžiagų pernašą ore, atliktų matavimų vertinimus, jonizuojančiosios spinduliuotės poveikio gyventojams riziką, meteorologines sąlygas ir kitus veiksnius. Gyventojai evakuojami, kol dar radioaktyviosios medžiagos nepateko į aplinką arba ankstyvojoje avarijos fazėje (praslinkus radioaktyviajam debesiai). Nepagrįstas evakavimas gali padaryti daugiau žalos žmonių sveikatai, nei duoti naudos.

Per radiją ir televiziją bus pranešta, iš kurių teritorijų ir kada bus vykdomas gyventojų evakavimas į kitas teritorijas, suteikiant jiems laikinas gyvenamąsias patalpas. Patariama elgtis ramiai, nepanikuoti, vykdyti pareigūnų nurodymus.

9. Ar vykdoma maisto kontrolė?

Prireikus pareigūnai gali atlikti įvairius maisto tvarkymo subjektų patikrinimus, sustabdyti arba uždrausti tam tikrų maisto produktų patekimą į rinką ir atlikti kitus prevencinius veiksmus, siekdami apsaugoti gyventojus nuo radioaktyviųjų medžiagų patekimo su maistu. Pareigūnai gali pateikti įvairių rekomendacijų dėl maisto vartojimo, taip pat ir dėl branduolinės ar radiologinės

avarijos metu galimai radioaktyviosiomis medžiagomis užterštų vaisių, daržovių, kuriuos gyventojai užsiaugino patys savo soduose, vartojimo apribojimo.

10. Ar vykdoma geriamojo vandens kontrolė?

Prireikus pareigūnai gali atlikti įvairius geriamojo vandens tiekėjų patikrinimus ir sustabdyti arba uždrausti radioaktyviosiomis medžiagomis užteršto geriamojo vandens tiekimą gyventojams. Tokiu atveju būtų organizuojamas geriamojo vandens tiekimas gyventojams kitais būdais (pvz., vanduo išpilstomas į butelius).

11. Kada reikia vartoti kalio jodido tabletes?

Įvykus branduolinei avarijai, aplinkoje gali pasklisti radioaktyvusis jodas, kuris kaupiasi skyd liaukėje ir ją žaloja. Todėl labai svarbu apsaugoti skyd liaukę vartojant stabiliojo jodo preparatus.

Kalio jodido tabletėse yra stabiliojo jodo, kuris prisotina skyd liaukę ir neleidžia patekti į ją radioaktyviajam jodui. Tai sumažina skyd liaukės ligų ir vėžio išsivystymo riziką. Kalio jodido tabletės neapsaugo nuo išorinės ar vidinės apšvitos, kurią lemia kiti nei radioaktyvusis jodas aplinkoje pasklidę radionuklidai.

Kalio jodido tabletes galima vartoti tik gavus tokį nurodymą ir griežtai laikantis Sveikatos apsaugos ministerijos rekomendacijų.

12. Ar apsaugomųjų veiksmų taikymo rekomendacijos išlieka svarbios saugant žmones net ir pasibaigus avarijai?

Avarija yra laikoma pasibaigusia, kai užbaigiamas apsaugomųjų veiksmų taikymas ir neberibojama žmonių ūkinė ir kitokia veikla. Apsaugomųjų veiksmų taikymas gali tęstis savaites, mėnesius, kelerius metus. Tuo laikotarpiu vis dar yra aktualu teikti žmonėms rekomendacijas dėl aplinkos švarinimo (dezaktyvacijos), maisto, geriamojo vandens ir pašarų radioaktyviojo užterštumo ir jų vartojimo apribojimų, žmonių perkėlimo į saugią gyvenimo aplinką ir kt.

13. Kada ir kaip nusprendžiama taikyti apsaugomuosius veiksmus?

Apsaugomieji veiksmai, atsižvelgiant į avarijos sunkumą, meteorologines sąlygas, pradedami taikyti vadovaujantis nustatytais apsaugomųjų veiksmų taikymo kriterijais, kompetentingosioms institucijoms rekomendavus.

Apsaugomųjų veiksmų taikymas turi būti pagrįstas, t. y. apsaugomieji veiksmai ar jų taikymo tęsimas turi duoti daugiau naudos žmogui ar visuomenei, nei atsisakymas juos taikyti.

14. Kur galima rasti daugiau informacijos apie apsaugomuosius veiksmus?

Daugiau informacijos galima rasti:

✓ Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos interneto svetainėje <http://pagd.lrv.lt/>;

✓ Sveikatos apsaugos ministerijos interneto svetainėje <http://sam.lrv.lt/>;

✓ Radiacinės saugos centro interneto svetainėje <http://www.rsc.lt/>;

✓ Lietuvos pasiruošimo ekstremaliosioms situacijoms interneto svetainėje <http://www.lt72.lt/>;

✓ Ekstremalių sveikatai situacijų centro tinklalapyje <http://www.essc.sam.lt/> arba paskambinus Ekstremalių sveikatai situacijų centro visą parą būdinčiam specialistui tel. (8 5) 261 9888.

NUKENTĖJUSI BENDRUOMENĖ: SKUBŪS APSAUGOMIEJI VEIKSMAI

15. Kokių veiksmų reikia imtis būnant lauke, siekiant apsaugoti artimuosius ir patiems apsisaugoti?

Jeigu avarijos metu esate lauke:

- ✓ saugokite kvėpavimo takus: nosį ir burną užsidenkite nosine, šaliku ar drabužio, kurį tuo metu dėvite, dalimi. Taip per kvėpavimo takus į organizmą pateks mažiau radioaktyviųjų medžiagų. Jeigu turite, galite naudoti ir vienkartinius respiratorius nuo dulkių;
- ✓ nelieskite daiktų ar nuolaužų, kurie gali būti užteršti radioaktyviosiomis medžiagomis;
- ✓ kuo greičiau eikite į pastatą, kurio langai ir sienos nėra pažeisti. Uždarykite visus langus ir duris, būkite atokiau nuo sienų. Esant galimybei užsandarinkite duris, langus, vėdinimo angas, dūmtraukius ir kt. Avarijos metu būti patalpoje yra saugiau nei lauke.

Jeigu įtariate, kad buvote užterštas radioaktyviosiomis medžiagomis, grįžę į namus:

- ✓ atsargiai nusivilkite viršutinius drabužius, jų nepurtykite ir nevalykite, stenkitės kuo mažiau liestis prie jų paviršiaus. Sudėkite viršutinius drabužius į plastikinį arba kitokį maišą, jį sandariai užriškite ir padėkite į atokią nuo kitų žmonių ir gyvūnų vietą;
- ✓ jeigu galite naudotis dušu, nusiprauskite tekančiu kambario temperatūros vandeniu su muilu. Odos stipriai netrinkite, tik gerai nuplaukite raukšles ir linkius. Plaukus plaukite muilu ar šampūnu, nenaudokite kondicionieriaus. Stenkitės, kad užterštas vanduo nepatektų į akis, burną, nosį ir ant žaizdų. Smulkias žaizdas ir nubrozdinimus užklijuokite pleistru, kad prausiantis radioaktyviosios medžiagos nepatektų į organizmą;
- ✓ jeigu negalite naudotis dušu, nusiplaukite rankas, veidą ir kitas kūno dalis, kurios nebuvo uždengtos drabužiais, tekančiu vandeniu su muilu;
- ✓ jeigu neturite galimybės nusiprausti, sudrėkintu švariu audiniu ar drėgnomis servetėlėmis nusivalykite atviras kūno vietas, kurios nebuvo uždengtos drabužiais, ypač rūpestingai valykite rankas ir veidą. Išsipūskite nosį, nusišluostykite akis ir išsivalykite ausis drėgna servetėle, švaria drėgna šluoste arba drėgnu rankšluosčiu;
- ✓ persivilkite švariais drabužiais. Saugu dėvėti švarius drabužius, kurie kabėjo spintoje ar buvo laikomi stalčiuje.

Suaugusieji turi padėti visa tai atlikti vaikams.

Sekite pranešimus per radiją ir televiziją ar kompetentingųjų institucijų interneto svetainėse.

16. Kokių veiksmų reikia imtis būnant pastato viduje, siekiant apsaugoti save ir artimuosius?

Nuo radioaktyviųjų dulkių debesies galima apsaugoti būnant sandariuose pastatuose.

Nedelsdami uždarykite visus patalpos langus, orlaides, duris, dūmtraukius, ventiliacijos kanalus. Uždarykite židinio sklendes.

Išjunkite vėdinimo, oro tiekimo, kondicionavimo ir šildymo sistemas, kurios naudoja išorės orą. Kambarių ventiliatoriai gali likti įjungti, jeigu jie nenaudoja išorės oro, o didelių pastatų oro kondicionavimo sistemos gali būti naudojamos, jeigu jose nustatytas oro recirkuliacijos režimas.

Eikite į pastato centrą ar rūsį. Radioaktyviosios medžiagos nusėda pastatų išorėje, todėl saugiausia likti kuo giliau pastato viduje ir toliau nuo pastato išorinių sienų ir stogo.

Likite patalpoje, kol bus paskelbta kita informacija. Sekite pranešimus per radiją ir televiziją ar kompetentingųjų institucijų interneto svetainėse.

Jeigu jums būtina išeiti į lauką, užsidėkite vienkartinį respiratorių ar kitą kvėpavimo takų apsaugos priemonę ir apsivilkite polietileno apsiaustą. Taip apsaugosite kvėpavimo takus ir viršutinius drabužius nuo radioaktyviųjų dulkių.

17. Kokių veiksmų reikia imtis būnant transporto priemonėje (pavyzdžiui, automobilyje), siekiant apsaugoti artimuosius ir patiems apsisaugoti?

Transporto priemonės mažai apsaugo nuo radioaktyviųjų dulkių debesies ir jonizuojančiosios spinduliuotės poveikio.

Jei branduolinės ar radiologinės avarijos metu esate transporto priemonėje:

- ✓ uždarykite langus, išjunkite ventiliatorių, oro kondicionierių ar šildymą, jeigu oro sąlygos leidžia;

- ✓ saugokite kvėpavimo takus: nosį ir burną užsidenkite nosine, šaliku ar drabužiu, kurį tuo metu dėvite, dalimi. Taip per kvėpavimo takus į organizmą pateks mažiau radioaktyviųjų medžiagų. Jeigu turite, galite naudoti vienkartinius respiratorius nuo dulkių;
- ✓ stenkitės kuo greičiau patekti į sandaraus pastato vidų ir ten būkite;
- ✓ jeigu aplinkui nėra pastatų, sustokite saugioje pakelėje. Būkite transporto priemonėje tol, kol bus pranešta, kad galite tęsti kelionę. Transporto priemonės viduje yra saugiau nei lauke;
- ✓ jeigu yra karšta ir saulėta diena, kad neperkaistumėte, stenkitės sustoti po tiltu ar pavėsyje;
- ✓ sekite pranešimus per radiją ir televiziją ar kompetentingųjų institucijų interneto svetainėse.

18. Kokių veiksmų reikia imtis būnant tarp žmonių, kurie galimai yra užteršti radioaktyviosiomis medžiagomis, siekiant apsaugoti artimuosius ir patiems apsisaugoti?

Jeigu esate tarp žmonių, kurie galimai yra užteršti radioaktyviosiomis medžiagomis:

- ✓ venkite tiesioginio sąlyčio su jais;
- ✓ rekomenduokite, kad jie šalintų radioaktyvųjų užterštumą, kaip pateikta 15 klausimo aprašyme.

19. Ką turėtų daryti gyventojai, jei pareigūnai nurodė jiems evakuotis?

Gyventojų evakavimą organizuoja savivaldybės, kurios iš anksto numatytose patalpose ir vietose įkuria gyventojų surinkimo, tarpinio evakavimo ir priėmimo punktus.

Paskelbus gyventojų evakavimą, teikiama ši informacija:

- ✓ laikas, per kurį privaloma išvykti iš nesaugios teritorijos;
- ✓ gyventojų, kurie neturi nuosavo transporto, evakavimo būdai;
- ✓ gyventojų evakavimo punktai (gyventojų surinkimo punktai);
- ✓ kur yra tarpiniai gyventojų evakavimo punktai (jeigu reikia);
- ✓ kur reikia evakuotis ir kur yra gyventojų priėmimo punktai (tiems, kurie evakuojasi nuosavu transportu);
- ✓ ką pasiimti;
- ✓ kokių saugumo priemonių imtis prieš paliekant namus;
- ✓ kokiais keliais (evakavimosi maršrutais) vykti.

Nusprendusieji evakuotis nuosavomis transporto priemonėmis, tai daryti gali tik nurodytais maršrutais. Šeima turėtų išvykti vienu automobiliu (mažesnė tikimybė pasimesti jos nariams, mažiau transporto priemonių keliuose).

Jeigu neturite galimybių išvykti nuosavu automobiliu, eikite į artimiausią evakavimo punktą, iš kur gyventojai bus evakuojami organizuotai, savivaldybės transporto priemonėmis.

Išvykdami iš namų pasiimkite būtiniausius daiktus:

1. Svarbiausius dokumentus (pasą, asmens tapatybės kortelę, nuosavybės dokumentus)
2. Negendančių maisto produktų 2–3 dienoms
3. Geriamojo vandens
4. Pinigų
5. Vaistų
6. Drabužių
7. Higienos reikmenų
8. Nešiojamąjį radijo imtuvą
9. Žibintuvėlį
10. Atsarginių elementų
11. Degtukų
12. Žvakių
13. Mobilųjį telefoną ir jo įkroviklį.

Sukraukite reikalingus daiktus į lagaminus, kelioninius krepšius, kuprines, prie kiekvieno jų pritvirtinkite kortelę su savo vardu, pavarde.

Svarbu pasirūpinti naminiiais gyvūnais. Jei yra galimybė, pasiimkite juos kartu, jei nėra – paruoškite jiems vandens, ėdalo ir palikite juos namuose ar uždarykite tvartuose.

Prieš išvykdami iš namų užsukite vandens ir dujų sklendes, visus elektros prietaisus išjunkite iš elektros lizdų (nepalikite veikti elektros prietaisų miego ar budėjimo režimu), išimkite produktus iš šaldytuvų ir šaldiklių, uždarykite langus, įneškite į namus lauko baldus, vaikų žaislus, uždarykite ir užrakinkite duris.

Su artimaisiais stenkitės susisiekti trumposiomis žinutėmis mobiliuoju telefonu. Taip bus kur kas greičiau, nei skambinti.

20. Ar evakuotiems gyventojams yra suteikiamas prieglobstis?

Taip, suteikiamas.

Pareigūnų nurodytose vietose gyventojams bus suteiktas prieglobstis ir teikiama būtina pagalba. Evakuoti gyventojai gali būti apgyvendinti iš anksto savivaldybių numatytuose kolektyvinės apsaugos statiniuose ar stovyklose.

Laikiniai apgyvendintiems gyventojams bus organizuotai teikiamos gyvybiškai būtinos paslaugos:

- ✓ maitinimas;
- ✓ aprūpinimas geriamuoju vandeniu, švariais drabužiais, higienos reikmenimis;
- ✓ nemokamas elektros, vandens ir kitų komunalinių, socialinių bei būtiniausių paslaugų teikimas;
- ✓ pirmosios psichologinės, socialinės ir medicinos pagalbos teikimas;
- ✓ galimybė informuoti artimuosius, giminaičius apie buvimo vietą.

Šių ir kitų būtiniausių paslaugų teikimą, gautos humanitarinės pagalbos paskirstymą organizuos savivaldybės (į kurią evakuojami žmonės) gyventojų evakavimo ir priėmimo komisija.

Suteiktame prieglobstyje žmonės gyvena tol, kol bus priimtas sprendimas, leidžiantis grįžti į nuolatinę gyvenamąją vietą, arba kol naujoje vietoje žmonės bus aprūpinti kitu laikinu gyvenamuoju būstu.

21. Gretimoje gatvėje imamasi apsaugomųjų veiksmų, tačiau mano gatvėje nematyti jokių pasikeitimų. Kaip sužinoti, ar esu saugus?

Ivykus branduolinei ar radiologinei avarijai pareigūnai remiasi turima informacija apie avariją, naudojasi prognozavimo įrankiais ir operatyviaisiais apsaugomųjų veiksmų taikymo lygiais, kad greitai nustatytų, kokius apsaugomuosius veiksmus reikia taikyti, siekiant apsaugoti gyventojus nuo jonizuojančiosios spinduliuotės.

Atsakingosios institucijos, atlikusios oro taršos radionuklidais tyrimus, pagal radionuklidų išmetimų į aplinką charakteristikas ar jų prognozes, atlikusios radionuklidų pernašos, jų sklaidos šalies teritorijoje prognozes, remdamosi radiacinės žvalgybos duomenimis ir atsižvelgusios į stebėsenos rezultatus ir gyventojų apšvitos prognozę, patikslina, kuri teritorija yra ar gali būti užteršta radioaktyviosiomis medžiagomis, kurioje iš jų būtina taikyti apsaugomuosius veiksmus. Jeigu pareigūnai nerekomenduoja imtis apsaugomųjų veiksmų, vadinasi, jūsų gyvenamoji vieta yra saugi.

Sekite perduodamą informaciją per radiją ir televiziją ar kompetentingųjų institucijų interneto svetainėse, nes pasikeitus situacijai, gali būti rekomenduojama ir jums imtis apsaugomųjų veiksmų.

22. Į aplinką pateko radioaktyviųjų medžiagų. Kodėl man nebuvo išduotos apsaugos priemonės?

Gyventojai apsaugos priemonėmis turėtų patys pasirūpinti iš anksto. Tiems, kurie gyvena iki 100 km atstumu nuo atominės elektrinės, rekomenduojama įsigyti vienkartinį respiratorių, marlinių kaukių (arba patiems pasigaminti priemonių iš minkšto popieriaus, marlės ir kt.) ir polietileno apsiaustų, juos laikyti namuose, o prireikus – naudoti.

23. Kodėl rekomenduojami apsaugomieji veiksmai kinta? Kaip žinoti, kuriais apsaugomaisiais veiksmais reikėtų vadovautis?

Atsižvelgiant į naujesnę ir (ar) patikimesnę informaciją apie branduolinę ar radiologinę avariją, kompetentingųjų institucijų rekomenduojami apsaugomieji veiksmai gali keistis. Todėl reikia nuolat sekti pranešimus per radiją ir televiziją ir taikyti naujausius kompetentingųjų institucijų rekomenduojamus apsaugomuosius veiksmus.

KALIO JODIDO TABLETĖS: SVARBI INFORMACIJA

24. Kas yra kalio jodido tabletės? Kaip jos veikia?

Kalio jodido tabletėse yra stabiliojo jodo, kuris prisotina skydliaukę ir neleidžia į ją patekti radioaktyviajam jodui. Tai sumažina skydliaukės įvairių ligų ir vėžio išsivystymo riziką. Kalio jodido tabletės neapsaugo nuo išorinės ar vidinės apšvitos, kurią lemia kiti nei radioaktyvusis jodas aplinkoje pasklidę radionuklidai.

Kalio jodido tabletes galima vartoti tik gavus tokį nurodymą ir griežtai laikantis Sveikatos apsaugos ministerijos rekomendacijų.

25. Ar mano šeima turėtų vartoti kalio jodido tabletes?

Jūs ir Jūsų šeimos nariai kalio jodido tabletes turite vartoti tiktai gavę tokį nurodymą ir griežtai laikydamiesi Sveikatos apsaugos ministerijos rekomendacijų.

26. Kokių avarijų metu radioaktyvusis jodas gali patekti į aplinką?

Radioaktyvusis jodas į aplinką gali patekti kartu su kitais radionuklidais, įvykus branduolinei avarijai atominėje elektrinėje ar branduolinio ginklo panaudojimo atveju.

27. Ar kalio jodido tabletės apsaugo nuo jonizuojančiosios spinduliuotės?

Kalio jodido tabletės nuo radioaktyviojo jodo ir jo skleidžiamos jonizuojančiosios spinduliuotės apsaugo tik skydliaukę ir visai neapsaugo žmogaus organizmo nuo kitų radionuklidų ir jų skleidžiamos jonizuojančiosios spinduliuotės.

28. Ar nereceptiniai vaistai, kurių sudėtyje yra jodo (pavyzdžiui, dezinfekcijos priemonės, gerklės purškalai ir pan.), galėtų būti tinkami kalio jodido tablečių pakaitalai?

Ne, negalėtų būti tinkami. Nereceptiniuose vaistuose stabiliojo jodo kiekis yra per mažas ir jų naudoti skydliaukės apsaugai negalima, nes jie gali turėti neigiamą poveikį sveikatai. Nereceptiniai vaistai, kurių sudėtyje yra stabiliojo jodo, nėra kalio jodido tablečių pakaitalai.

29. Ar būtinės dezinfekcijos priemonės ir antiseptikai, kuriuose yra jodo, galėtų būti tinkami kalio jodido tablečių pakaitalai?

Ne, negalėtų būti tinkami. Būtinės dezinfekcijos priemonės ir antiseptikai, kurių sudėtyje yra stabiliojo jodo, neapsaugo skydliaukės nuo radioaktyviojo jodo ir jo skleidžiamos jonizuojančiosios spinduliuotės. Tokių priemonių vartojimas gali sukelti apsinuodijimą.

30. Ar didelis joduotosios druskos kiekis galėtų pakeisti kalio jodido tabletes?

Ne, negalėtų. Joduotoje druskoje esančio stabiliojo jodo kiekis yra per mažas skydliaukei nuo radioaktyviojo jodo apsaugoti, o suvartotas per didelis joduotosios druskos kiekis gali turėti neigiamą poveikį sveikatai.

31. Ar vaistažolės arba augaliniai produktai galėtų būti kalio jodido tablečių pakaitalu?

Ne, negalėtų. Kai kuriose vaistažolėse ir augaliniuose produktuose esančio stabiliojo jodo kiekis nėra tiksliai žinomas, todėl vaistažolės ir augaliniai produktai negali būti naudojami kaip kalio jodido tablečių pakaitalai.

32. Ar yra kitų vaistų ar papildų, kuriuos galima vartoti, siekiant sumažinti jonizuojančiosios spinduliuotės poveikį?

Kitų vaistų ar papildų vartojimas, siekiant sumažinti jonizuojančiosios spinduliuotės poveikį, galimas tik gydytojo nurodymu arba pagal Sveikatos apsaugos ministerijos rekomendacijas.

Pasaulio sveikatos organizacija skydliaukės apsaugai nuo radioaktyviojo jodo nerekomenduoja vartoti kitokių stabiliojo jodo preparatų, išskyrus kalio jodidą (KI) ir kalio jodatą (KIO₃).

33. Ar reikia turėti receptą, kad būtų galima įsigyti kalio jodido tablečių?

Receptas nereikalingas. Kalio jodido tabletės yra nereceptinis farmakologinis preparatas.

PAPILDOMA INFORMACIJA: KONKREČIOS SITUACIJOS

34. Kaip galėčiau gauti informaciją apie situaciją?

Įvykus branduolinei ar radiologinei avarijai, naujausia ir aktualiausia informacija apie situaciją gyventojus pasieks per visuomenės informavimo priemones (radiją, televiziją, spaudą, kompetentingųjų institucijų interneto svetaines (pvz. <http://pagd.lrv.lt/>, <http://sam.lrv.lt/>, <http://www.lt72.lt/>, <http://www.rsc.lt/>, <http://www.essc.sam.lt/>). Jei kyla abejonių dėl informacijos patikimumo, visada rekomenduojama ją patikrinti kituose informacijos šaltiniuose.

35. Interneto svetainėse galima rasti daug informacijos ir nurodymų, kaip reikėtų elgtis. Ar galima pasikliauti šiais šaltiniais?

Labai dažnai ekstremaliųjų situacijų atvejais interneto erdvėje pasklinda daug ir skirtingos informacijos apie įvykį, nepagrįstų interpretacijų apie situacijos rimtumą, įvairių raginimų, patarimų, kaip elgtis. Vis dėlto labai svarbu mokėti pasirinkti tinkamus ir kompetentingus informacijos šaltinius. Lietuvoje teisiškai reglamentuota įvairių institucijų atsakomybė skirtingų ekstremaliųjų situacijų atvejais, todėl įvykus nelaimėi visada reikėtų pasikliauti valstybės institucijų teikiama informacija apie įvykius ir laikytis jų rekomendacijų dėl būtinų veiksmų, kuriais galima apsaugoti save nuo galimų neigiamų pasekmių. Pavyzdžiui, branduolinės avarijos atveju patikimą informaciją gyventojams teiks Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija, Sveikatos apsaugos ministerija, Vidaus reikalų ministerija, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, Radiacinės saugos centras, Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija, savivaldybių administracijos.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad nelaimių atvejais netikslinga ieškoti atsakymų įvairiuose mėgėjiškuose diskusijų forumuose, kur sunku patvirtinti informacijos teisingumą. Taip galima netgi pakenkti sau ir artimiesiems.

Norėdami įsitikinti, kad informacija yra tikrai patikima, tikrinkite ją bent keletą kartų skirtinguose informacijos šaltiniuose: sekite nuolat atnaujinamą informaciją per radiją ar televiziją, skaitykite skelbiamus pranešimus valstybės institucijų interneto svetainėse (pvz. <http://pagd.lrv.lt/>, <http://sam.lrv.lt/>, <http://www.lt72.lt/>, <http://www.rsc.lt/>, <http://www.essc.sam.lt/>).

36. Gavau trumpąjį perspėjimo pranešimą į mobiliųjį telefoną, nurodantį kaip elgtis. Kaip žinoti ar ši informacija yra oficiali, o gal tai klastotė?

Kilus grėsmei ar susidarius šalyje ekstremaliajai situacijai, gyventojai yra perspėjami sirenomis ir trumpaisiais perspėjimo pranešimais į mobiliuosius telefonus. Tačiau šiuos pranešimus gauna tik tie asmenys, kurių telefonuose yra suaktyvinta korinio transliavimo funkcija – šių pranešimų priėmimo funkcija. Trumpuosius perspėjimo pranešimus gali išsiųsti tik Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos ir savivaldybių administracijos.

Jeigu į mobiliųjį telefoną gavote trumpąjį perspėjimo pranešimą, vadinasi, jūsų mobiliajame telefone ši funkcija yra suaktyvinta, o jei kilo abejonių dėl informacijos patikimumo, ją patikrinkite Lietuvos pasiruošimo ekstremaliosioms situacijoms interneto svetainėje <http://www.lt72.lt/>. Šios

svetainės skiltyje „Sužinok apie gresiančią nelaimę pirmas“ pasirinkę „Išsiųsti pranešimai“, matysite visus iki tol išsiųstus trumpuosius perspėjimo pranešimus.

Pažiūrėkite, ar jūsų mobiliajame telefone yra suaktyvinta korinio transliavimo funkcija. Jei ne, aktyvinkite ją nedelsdami. Instrukciją, kaip aktyvinti šią funkciją, rasite Lietuvos pasiruošimo ekstremaliosioms situacijoms interneto svetainėje <http://www.lt72.lt/>. Ši paslauga yra nemokama.

37. Kur gali būti radioaktyviųjų medžiagų?

Kompetentingosios institucijos branduolinės ar radiologinės avarijos atveju nustato oro, vandens, grunto, maisto produktų ir geriamojo vandens užterštumą radioaktyviosiomis medžiagomis ir teikia žmonėms informaciją apie užterštas teritorijas.

Sekite pranešimus per radiją ir televiziją ar kompetentingųjų institucijų interneto svetainėse.

38. Kas yra radioaktyvusis debesis? Kaip jis juda?

Radioaktyvusis debesis yra branduolinės ar radiologinės avarijos metu į aplinką išmestos radioaktyviosios medžiagos, susimaišiusios su dulkėmis ar dūmais. Radioaktyvusis debesis juda kartu su oro masėmis.

39. Ką daryti ir kur kreiptis radus jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinį arba įtarus, kad rasta nežinomos kilmės medžiaga (daiktas, prietaisas ar kt.) skleidžia jonizuojančiąją spinduliuotę?

Pamačius daiktus ar nuolaužas, kurie gali būti užteršti radioaktyviosiomis medžiagomis, jokių būdu negalima prie jų artintis, juos liesti, imti į rankas. Tokie daiktai ar nuolaužos, jeigu yra randami netoli avarijos vietos, gali būti pavojingi.

Radus daiktą, pažymėtą įspėjamuoju jonizuojančiosios spinduliuotės ženklu, ar įtarus, kad jis gali būti užterštas radioaktyviosiomis medžiagomis, reikia skambinti skubiosios pagalbos tarnybų telefono numeriu 112 arba Radiacinės saugos centro specialistams tel. (8 5) 236 1936.

40. Kas gali grėsti žmonėms, esantiems netoli avarijos vietos?

Įvykus branduolinei ar radiologinei avarijai, žmonės, esantys netoli avarijos vietos, gali patirti jonizuojančiosios spinduliuotės avarinę apšvitą. Jonizuojančioji spinduliuotė – tai sklįstant radioaktyviosioms medžiagoms susidaranti energija, kuri sklinda elektromagnetinių bangų ar dalelių pavidalu.

Valstybės ir savivaldybių institucijos deda visas pastangas, kad padėtų žmonėms, kurie buvo paveikti įvykusios avarijos. Kol gelbėjama žmonių sveikata ir gyvybė, būtina laikytis kompetentingųjų institucijų rekomendacijų. Tai padės apsisaugoti patiems ir apsaugoti savo artimuosius.

41. Kaip gyventojai gali padėti vieni kitiems ir reaguojančioms institucijoms avarijos atveju?

Gyventojų sąmoningumas ir supratingumas gali tapti labai reikšminga pagalba avarijos atveju. Pagrindiniai veiksmai, kuriuos gali padaryti kiekvienas gyventojas, atsidūręs tokioje situacijoje:

✓ vykdyti atsakingų pareigūnų rekomendacijas ir nurodymus, neapsunkinti savo ir artimųjų padėties;

✓ nepalikti automobilio važiuojamojoje kelio dalyje. Visiškai suprantama, kad išgirdus pranešimą apie branduolinę avariją, ypač būnant ne su šeimos nariais, stengiamasi kuo greičiau su jais susisiekti, juos rasti ir apsaugoti nuo galimo pavojaus, tačiau net ir labai skubant („aš tik trumpam užbėgsiu į mokyklą pasiimti savo vaiko“), negalima pamiršti, kad gatvėje paliktas jūsų automobilis gali tapti rimta kliūtimi kitiems eismo dalyviams, ypač į nelaimes reaguojančių institucijų atstovams (greitosios medicinos pagalbos, policijos ir pan.), kurie taip pat skuba;

✓ nesiartinti prie teritorijos, kai pranešta, kad dėl įvykusios avarijos joje padidėjo jonizuojančioji spinduliuotė. Tai gali sukelti neigiamą poveikį Jūsų sveikatai, taip pat apsunkinti į

įvykį reaguojančių institucijų darbą, nes be jau atliekamų darbų, jie turės pasirūpinti, kad Jūs saugiai paliktumėte teritoriją;

✓ siųsti žinutes. Avarijos atveju su savo artimaisiais stenkitės susisiekti siųsdami trumpąsias žinutes mobiliuoju telefonu. Taip bus kur kas greičiau, nei skambinant, nes labai dažnai ekstremaliųjų situacijų atvejais dėl skambučių gausos perkraunamos komunikacijos linijos ir adresatai gali būti tiesiog nepasiekiami;

✓ stengtis netrukdyti reaguojančioms institucijoms suteikti pagalbą tiems, kam jos iš tikrųjų reikia. Į įvykį reaguojančios civilinės saugos sistemos pajėgos (priešgaisrinės gelbėjimo pajėgos, policijos pajėgos, greitosios medicinos pagalbos įstaigų atstovai ir kt.) avarijos metu susitelkia padėti nukentėjusiems asmenims, todėl labai svarbu, kad pagalba būtų tikslinga ir pasiektų būtent tą, kuriam jos labiausiai reikia;

✓ sekite informaciją. Nuo pirmojo pranešimo apie avariją nuolat sekite per televiziją, radiją ir oficialiose kompetentingųjų institucijų interneto svetainėse skelbiamą naujausią informaciją.

42. Kada žmonėms bus saugu grįžti į jų namus ir darbovietes?

Jeigu iš avarijos paveiktos teritorijos buvote evakuoti (evakavotės), grįžti bus galima tik kompetentingosioms institucijoms atlikus radiologinę žvalgybą ir patvirtinus, kad žmonėms grįžti yra saugu. Nerekomenduojama grįžti anksčiau, nei nurodo kompetentingosios institucijos, nes taip galite pakenkti sau ir savo artimiesiems.

Per radiją ir televiziją bus pranešta, kada vėl galėsite grįžti į avarijos paveiktas teritorijas.

43. Ar tokia situacija paveiks oro, vandens, geležinkelių ir kitą transportą?

Tikėtina, kad oro, vandens, geležinkelių ir kitas transportas avarijos paveiktoje teritorijoje bus ribojamas dėl keleivių saugumo ir siekiant palengvinti civilinės saugos sistemos pajėgoms patekti į paveiktą teritoriją.

JONIZUOJANČIOSIOS SPINDULIUOTĖS POVEIKIS SVEIKATAI

44. Kas yra jonizuojančioji spinduliuotė?

Jonizuojančioji spinduliuotė yra dalelių srautas (alfa ar beta dalelių arba neutronų) arba tam tikro ilgio ir dažnio elektromagnetinės bangos (gama spinduliai), kurių energijos pakanka aplinkai jonizuoti. Veikiant jonizuojančiajai spinduliuotei gali pakisti atomų, molekulių, ląstelių struktūra ir dėl to atsirasti audinių ir organų pažeidimų.

Norint apsisaugoti nuo jonizuojančiosios spinduliuotės apšvitos, reikia laikytis šių pagrindinių taisyklių:

✓ kuo trumpiau būti prie jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinio ar radioaktyviosiomis medžiagomis užterštoje teritorijoje;

✓ būti kuo toliau nuo jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinio ar radioaktyviosiomis medžiagomis užterštos teritorijos;

✓ slėptis sandariose patalpose;

✓ stengtis neįkvėpti radioaktyviųjų medžiagų ir negauti jų su maistu ar geriamuoju vandeniu.

45. Kas yra radioaktyvioji medžiaga?

Medžiaga yra radioaktyvi, kai jos atomų branduoliai yra nestabilūs ir spontaniškai spinduliuoja jonizuojančiąją spinduliuotę virsdami stabilesniais. Šis virsmo procesas vadinamas radioaktyvumu. Nestabiliems atomams tapus stabiliais, medžiagos atomai daugiau nėra radioaktyvūs. Kai kurios radioaktyviosios medžiagos greitai tampa stabiliomis, o kitos būna nestabilios šimtus tūkstančių metų.

46. Ar yra būdų aptikti jonizuojančiąją spinduliuotę ir nustatyti, ar patiriama apšvita?

Taip, yra, tačiau aptikti jonizuojančiąją spinduliuotę ir nustatyti patiriamą apšvitą be specialių tam tikslui skirtų matavimo prietaisų yra neįmanoma, nes žmogaus jutimo organai tam nėra pritaikyti. Kompetentingosios institucijos, kurios dalyvauja reaguojant į įvykusią avariją, naudoja matavimo prietaisus, skirtus jonizuojančiajai spinduliuotei aptikti, ir apie tai informuoja visuomenę.

47. Kas yra sivertas (Sv) ir milisivertas (mSv)?

Sivertas (Sv) – lygiavertės ar efektinės dozės matavimo vienetas. Vienas sivertas atitinka vieną džaulį kilogramui: $1 \text{ Sv} = 1 \text{ J} \cdot \text{kg}^{-1}$. $1 \text{ Sv} = 1000 \text{ mSv}$.

Vadovaujantis tarptautiniais saugumo standartais, branduolinės ar radiologinės avarijos atveju mažesnis už 100 mSv apšvitos dozės lygis (įvertinant skyd liaukės, vaisiaus ir kaulų čiulpų apšvitos dozes) yra įvardijamas kaip saugus visiems – nėščiosioms, vaisiui, kūdikiams, vaikams ir suaugusiesiems.

48. Kas yra bekerelis (Bq)?

Bekerelis (Bq) – aktyvumo matavimo vienetas. Vienas bekerelis yra lygus vienam branduoliniam virsmui per sekundę: $1 \text{ Bq} = 1 \text{ s}^{-1}$.

49. Ar patyrę jonizuojančiosios spinduliuotės apšvitą žmonės suserga vėžiu?

Jonizuojančioji spinduliuotė veikia kūno ląsteles – jos yra pažeidžiamos arba žūva. Pažeistų ląstelių dalijimasis gali sutrikti ir pradėti vystytis vėžiniai susirgimai. Tokia tikimybė yra nedidelė, nes žmogaus organizmas turi apsaugos mechanizmų, skirtų pažeistoms ląstelėms neutralizuoti. Vėžinių susirgimų gali atsirasti ir esant mažoms apšvitos dozėms, tačiau apšvitos dozei didėjant, didėja ir tikimybė susirgti vėžiu. Laikoma, kad apšvitos dozė, mažesnė už 100 mSv, nekelia rizikos susirgti vėžiu.

50. Kokią vienkartinę didžiausią sveikatai nepavojingą apšvitos dozę gali gauti žmogus?

Vadovaujantis tarptautiniais saugumo standartais, branduolinės ar radiologinės avarijos atveju mažesnis už 100 mSv apšvitos dozės lygis (įvertinant skyd liaukės, vaisiaus ir kaulų čiulpų apšvitos dozes) yra įvardijamas kaip saugus visiems – nėščiosioms, vaisiui, kūdikiams, vaikams ir suaugusiesiems.

Reaguojant į branduolinę ar radiologinę avariją turi būti imamasi visų priemonių, kad žmonių apšvitos dozės būtų kuo mažesnės. Per trumpą laiką gavus didelę apšvitos dozę, didesnę negu 1 000 mSv, atsiranda sunkių sveikatos pakenkimų, pavyzdžiui, ūmus radiacinis sindromas.

51. Ar jonizuojančiosios spinduliuotės apšvita yra užkrečiama?

Ne, jonizuojančiosios spinduliuotės apšvita nėra užkrečiama, tačiau žmogus gali užsiteršti radioaktyviosiomis medžiagomis ir tapti pavojingu sau ir aplinkiniams. Išorinis užterštumas radioaktyviosiomis medžiagomis gali plisti kontakto metu ir lemti aplinkos ir kitų žmonių užterštumą. Neužterštas radioaktyviosiomis medžiagomis, o tik apšvitintas iš išorės žmogus nespinduliuoja jonizuojančiosios spinduliuotės ir nėra pavojingas kitiems.

52. Kaip atpažinti avarinės apšvitos sukeltus sveikatos pakenkimus?

Jonizuojančiosios spinduliuotės poveikis sveikatai neturi ypatingų požymių, tačiau pasireiškus keliems toliau išvardytiems apšvitai būdingiems požymiams, būtina kreiptis į artimiausią asmens sveikatos priežiūros įstaigą.

Jonizuojančiosios spinduliuotės poveikis gali būti jaučiamas ne iš karto. Mažos apšvitos dozės pastebimų reiškinį nesukelia, o esant didelėms apšvitos dozėms, pasireiškia tam tikrų sveikatos pakenkimų požymių.

Viso kūno apšvitai būdingi požymiai:

- ✓ pykinimas;
- ✓ vėmimas;
- ✓ silpnumas;

- ✓ karščiavimas;
- ✓ infekciniai susirgimai;
- ✓ kraujavimas ir viduriavimas, kurie pasireiškia dėl kraujo gamybos sistemos pakitimų ir virškinimo trakto ląstelių žūties.

Lokaliai kūno apšvitai būdingi požymiai: apšvitą patyrusios kūno dalies niežulys, dilgčiojimas, praeinantis paraudimas, patinimas, sausas ir šlapias pleiskanojimas, plaukų slinkimas, pūslės, nekrozė, gangrena. Vietiniai odos pakenkimai vystosi lėtai, atsiranda per kelias savaites ar mėnesius, yra labai skausmingi ir sunkiai gydomi įprastais metodais.

Vidinei apšvitai (jei ji nėra labai didelė) būdingi ankstyvieji požymiai pasireiškia retai.

MAISTAS, VANDUO IR ORO ŠVARA

53. *Kaip maitintis, esant radioaktyviojo užterštumo rizikai aplinkoje?*

Įvykus branduolinei avarijai ir praslinkus radioaktyviajam debesiui, saugu vartoti maisto produktus ir gėrimus, esančius sandariose pakuotėse (plastikiniai maišeliai, indeliai, buteliai, stiklo ir metalinės pakuotės), taip pat jeigu jie buvo kitaip apsaugoti nuo galimo radioaktyviojo užterštumo. Įsidėmėtina, kad prieš atidarant bet kokią pakuotę, rekomenduojama ją nušluostyti šluoste ar popieriniu rankšluosčiu (panaudotos šluostės ir popieriniai rankšluosčiai turėtų būti sudedami į plastikinį maišelį).

54. *Ar gyventojai gali valgyti vaisius ir daržoves, užaugintus savo soduose, arba gyvenamojoje vietoje sugautą žuvis?*

Rekomenduojama nevalgyti avarijos paveiktoje teritorijoje užaugintų vaisių, daržovių, žuvies, žvėrienos, negerti pieno, kuris surinktas minėtoje teritorijoje, nes jie gali būti užteršti radioaktyviosiomis medžiagomis.

Kompetentingosios institucijos branduolinės ar radiologinės avarijos atveju nustato oro, vandens, grunto, maisto produktų ir geriamojo vandens užterštumą radioaktyviosiomis medžiagomis ir teikia žmonėms informaciją apie užterštas teritorijas ir prireikus atitinkamas rekomendacijas.

55. *Ar saugu gerti vandenį?*

Įvykus branduolinei avarijai ir praslinkus radioaktyviajam debesiui, svarbu negerti ir nevartoti buitiniams reikmėms vandens iš atvirų vandens telkinių (iš šulinio), lietaus vandens, kol bus paskelbtas oficialus kompetentingosios institucijos pranešimas. Būtina žinoti, kad vandens, kuriame yra radionuklidų, virinimas nesumažina radioaktyviojo užterštumo.

Saugu vartoti centralizuotai tiekiamą vandenį, jeigu kompetentingosios institucijos nenurodė kitaip, taip pat vandenį iš butelių ar kitų talpyklų. Įsidėmėtina, kad prieš atidarant bet kokią pakuotę, rekomenduojama ją nušluostyti šluoste ar popieriniu rankšluosčiu (panaudotos šluostės ir popieriniai rankšluosčiai turėtų būti sudedami į plastikinį maišelį).

56. *Ką ūkininkams reikėtų daryti su derliumi?*

Jei įvykus branduolinei avarijai ir praslinkus radioaktyviajam debesiui derlius jau buvo nuimtas ir apsaugotas nuo galimos taršos radioaktyviosiomis medžiagomis (sandariai uždengtas ar supakuotas ir pan.), jį saugu vartoti maistui.

Jeigu derlius radioaktyviosiomis medžiagomis užterštoje teritorijoje nebuvo nuimtas, tvarkyti jį ir vartoti maistui gali būti nesaugu. Todėl pirmiausia būtina sulaukti kompetentingųjų institucijų nurodymų dėl galimų maisto produktų vartojimo apribojimų.

57. *Ką ūkininkams reikėtų daryti su ūkiniais ir naminiais gyvūnais?*

Norint apsaugoti ūkinius gyvūnus nuo jonizuojančiosios spinduliuotės apšvitos, reikia laikytis šių pagrindinių taisyklių:

- ✓ suvartyti ūkinius gyvūnus į sandarius tvartus, pastatus, kuo toliau nuo radioaktyviosiomis medžiagomis užterštų teritorijų;

- ✓ uždaryti visus langus ir duris, užsandarinti vėdinimo angas, kad kuo mažiau patektų oro iš lauko;
- ✓ naudoti tik sandariai sandėliuotus pašarus, ūkinius gyvūnus girdyti vandeniu iš uždarytų vandens talpyklų ar tiekiamų centralizuotai;
- ✓ nenaudoti pašarų ir vandens, kurie buvo laikomi lauke ir galimai yra užteršti radioaktyviosiomis medžiagomis.

Ūkininkų prašoma netransportuoti ūkinių gyvūnų ir nevirtoti ar neplatinti pieno iš ūkių, kol bus paimti mėginiai ir atlikti užterštumo radioaktyviosiomis medžiagomis tyrimai, nebent pareigūnai nurodė elgtis kitaip.

Jei auginate pieninius galvijus, ožkas ir avis, susisiekite su Valstybine maisto ir veterinarijos tarnyba dėl konsultacijos.

58. Ar saugu kvėpuoti avarijos paveiktoje teritorijoje?

Kompetentingosios institucijos kontroliuoja aplinkos ir oro užterštumą radioaktyviosiomis medžiagomis ir nustato jonizuojančiosios spinduliuotės apšvitos lygius avarijos paveiktoje teritorijoje.

Jei nustatoma, kad radioaktyviųjų medžiagų yra aplinkos ore, juo kvėpuoti nesaugu. Todėl reikia kuo trumpiau būti lauke ir naudoti kvėpavimo takų apsaugos priemonės. Taip pat būtina pasirūpinti, kad į patalpas patektų kuo mažiau oro iš lauko: uždaryti visus langus, orlaides, duris, dūmtraukius, ventiliacijos kanalus, išjungti vėdinimo, oro tiekimo, kondicionavimo ir šildymo oru sistemas, kurios naudoja išorės orą. Uždarykite židinio sklendes.

Kompetentingosios institucijos nuolat stebi aplinkos oro užterštumą radioaktyviosiomis medžiagomis ir prireikus papildomai informuos žmones, kokius papildomus apsaugomuosius veiksmus reikia taikyti.

ŠVARINIMAS (DEZAKTYVACIJA)

59. Kaip elgtis, kai sveikatos priežiūros specialistai ar pareigūnai nurodo gyventojams savarankiškai atlikti švarinimą?

Radioaktyviosios dulkės nuo kūno paviršiaus lengvai pašalinamos plaunant tekančiu kambario temperatūros vandeniu su muilu.

Jeigu įtariate, kad buvote užterštas radioaktyviosiomis medžiagomis:

- ✓ grįžę į namus, atsargiai nusivilkite viršutinius drabužius, jų nepurtykite ir nevalykite, stenkitės kuo mažiau liestis prie drabužių išorinio paviršiaus. Sudėkite juos į plastikinį maišelį ir laikykite atokiau nuo žmonių ir gyvūnų;

- ✓ nusiprauskite tekančiu kambario temperatūros vandeniu su muilu. Odos stipriai netrinkite, tik gerai ją nuplaukite. Plaukus plaukite muilu ar šampūnu, nenaudokite kondicionieriaus. Stenkitės, kad užterštas vanduo nepatektų į akis, burną, nosį, ant žaizdų. Smulkias žaizdas ir nubrozdinimus užklijuokite pleistru, kad prausiantis radioaktyviosios medžiagos nepatektų į organizmą. Tėvai ar kiti suaugusieji turėtų padėti nusiprausti vaikams;

- ✓ persivilkite švariais drabužiais. Saugu dėvėti švarius drabužius, kurie kabėjo spintoje arba buvo laikomi stalčiuje (taip jie buvo apsaugoti nuo radioaktyviojo užterštumo);

- ✓ kai bus paskelbta radioaktyviosiomis medžiagomis užterštų daiktų surinkimo vieta, nuvežkite ten drabužius, kuriuos nusirengėte;

- ✓ jeigu negalite naudotis dušu, tuomet sudrėkintu švariu audiniu ar drėgnomis servetėlėmis nusivalykite atviras kūno vietas, kurios nebuvo pridengtos drabužiais, kai buvote radioaktyviosiomis medžiagomis užterštoje aplinkoje. Daugiau dėmesio skirkite rankoms ir veidui. Išpūskite nosį, nusišluostykite akis ir išsivalykite ausis drėgna servetėle, švaria drėgna šluoste arba drėgnu rankšluosčiu;

- ✓ jeigu neturite švarių drabužių, nusivilkite dėvimus viršutinius drabužius, išpurtykite arba nušluostykite juos ir vėl apsivilkite. Tai atlikdami, stenkitės neįkvėpti radioaktyviųjų dulkių.

Nusiplaukite rankas, veidą ir kitas kūno dalis, kurios nebuvo pridengtos drabužiais, tekančiu vandeniu su muilu.

60. *Kaip greitai radioaktyviosios medžiagos turi būti pašalintos nuo asmens, kuris buvo užterštas šiomis medžiagomis?*

Nėra nustatyto laiko limito, per kurį turi būti pašalintos radioaktyviosios medžiagos, nusėdusios ant žmogaus drabužių ir atvirų kūno vietų. Tačiau suprantama, kad tai turi būti atlikta kuo greičiau (taip sumažinama galimybė per ilgesnį laiką įkvėpti radioaktyvių dulkių ar pan.).

61. *Ar saugu į namus įsileisti asmenį, kuris galimai buvo užterštas radioaktyviosiomis medžiagomis?*

Jei įtariama, kad ant svečio drabužių ar atvirų kūno vietų, plaukų galėjo nusėsti radioaktyviųjų dulkių, jas galima lengvai pašalinti atliekant 59 klausime minimus veiksmus. Nelaimės atveju reikėtų stengtis žmonėms suteikti pagalbą, taip sumažėtų radioaktyviojo užterštumo plitimas.

62. *Kaip reikėtų švarinti namus ir turtą?*

Vertindamas esamą situaciją, Radiacinės saugos centras teikia Sveikatos apsaugos ministerijai rekomendacijas dėl gyvenamosios aplinkos dezaktyvacijos poreikio ir apimties. Atitinkamai pagal šias rekomendacijas gyventojams būtų parengta informacija, kokių priemonių jie turėtų imtis, kad apsaugotų save ir savo aplinką nuo radioaktyviojo užterštumo ar jį sumažintų.

Neturėtumėte atlikti savo namų švarinimo, jei to nerekomenduoja pareigūnai ar už situacijos valdymą atsakingos kompetentingosios institucijos.

ASMUO PATYRĘS APŠVITĄ AR UŽTERŠTAS RADIOAKTYVIOSIOMIS MEDŽIAGOMIS

63. *Kaip sužinoti, ar patyriau apšvitą, ar esu užterštas radioaktyviosiomis medžiagomis?*

Pats žmogus negali aptikti jonizuojančiąją spinduliuotę ir nustatyti patiriamą apšvitą be specialių tam tikslui skirtų matavimo prietaisų, nes žmogaus jutimo organai tam neprisitaikę. Radioaktyviojo užterštumo įvertinimas branduolinės ar radiologinės avarijos atveju atliekamas dezaktyvacijos punktuose, kur galima kreiptis dėl galimo užterštumo nustatymo.

Mažos apšvitos dozės pastebimų reiškinį nesukelia ir jos yra nepavojingos, o esant didelėms apšvitos dozėms, pasireiškia šie simptomai: pykinimas, vėmimas, silpnumas, karščiavimas ir pan.

Žmonės, būdami aplinkoje, kurioje yra radioaktyviųjų medžiagų, gali jomis užsiteršti. Tuomet radioaktyviasias medžiagas būtina pašalinti, t. y. žmones dezaktyvuoti. Išvykti iš užterštų vietų galima tik per dezaktyvacijos punktus, kuriuose įvertinamas žmonių radioaktyvusis užterštumas. Ar reikia žmogų dezaktyvuoti, nustatoma specialiais matavimo prietaisais įvertinus radioaktyviojo užterštumo lygį.

Jei avarijos vietoje žmonės dėl radioaktyviojo užterštumo nebuvo patikrinti ir dezaktyvuoti, jiems siūloma grįžus namo pirmiausia nusiprausti po dušu, persirengti švariais drabužiais, prieš valgį plauti rankas.

64. *Kuo skiriasi apšvita nuo radioaktyviojo užterštumo?*

Žmogus gali patirti apšvitą, bet tuo pačiu metu jis nebus užterštas radioaktyviosiomis medžiagomis. Pavyzdžiui, kai atliekami rentgenodiagnostikos ar kompiuterinės tomografijos tyrimai, žmogus patiria apšvitą, tačiau nėra užteršamas radioaktyviosiomis medžiagomis.

Radioaktyvusis užterštumas galimas branduolinės ar radiologinės avarijos atveju aplinkoje pasklidus radioaktyviosioms medžiagoms, kurios gali nusėsti ant drabužių ir odos paviršiaus (išorinis užterštumas), taip pat jų gali patekti į žmogaus organizmą įkvėpus, su maistu ir vandeniu arba per žaizdas ar odą (vidinis užterštumas).

SPECIALŪS KLAUSIMAI: NĖŠTUMAS IR KŪDIKIO MAITINIMAS

65. *Jeigu esu nėščia, ar mano kūdikiui gresia pavojus?*

Įvykus branduolinei ar radiologinei avarijai susirūpinusios nėščios moterys turi konsultuotis su savo gydytoju, kuris galimą pavojų vaisiui turi vertinti kartu su radiacinės saugos specialistu.

Įtarus, kad vaisius patyrė apšvitą, atliekamas skubus sveikatos patikrinimas ir gautos apšvitos dozės įvertinimas. Nustačius gautą apšvitos dozę, nėščiajai toliau teikiama informacija ir konsultacijos.

Jeigu nustatoma, kad vaisiaus patirta apšvita yra mažesnė nei 100 mSv, laikoma, kad pavojaus vaisiui nėra. Jeigu apšvita yra nuo 100 iki 500 mSv, tikimybė, kad bus pakenkta vaisiui, padidėja.

66. *Ar saugu krūtimi maitinti kūdikį?*

Motinos, gyvenančios branduolinės ar radiologinės avarijos nepaveiktoje teritorijoje, ir toliau gali maitinanti kūdikius krūtimi be jokių apribojimų.

Motinių, kurios branduolinės ar radiologinės avarijos metu buvo netoli avarijos vietos, patyrė išorinį ar vidinį radioaktyvųjų užterštumą (pavyzdžiui, įkvėpė radioaktyviųjų medžiagų, gavo jų su maistu), pienas gali būti užterštas radioaktyviosiomis medžiagomis ir netikti kūdikiams maitinti.

Tokiais atvejais kompetentingosios institucijos rekomenduos kurį laiką nemaitinti kūdikio krūtimi, atlikti sveikatos patikrinimą, gautos dozės įvertinimą ir konsultuotis su gydytoju dėl tolesnių veiksmų.

67. *Ar nėščiosios gali vartoti kalio jodido tabletes?*

Taip, gali, jei Sveikatos apsaugos ministerija rekomendavo šias tabletes vartoti. Nėščiosioms skiriama tik viena kalio jodido preparato dozė, kuri apsaugo skydliaukę nuo radioaktyviojo jodo poveikio 24 valandas.

Kalio jodido tabletės apsaugo ne tik nėščiosios, bet ir besivystančio vaisiaus skydliaukę.

68. *Ar krūtimi maitinanti moteris gali vartoti kalio jodido tabletes?*

Taip, gali, jei Sveikatos apsaugos ministerija rekomendavo šias tabletes vartoti. Krūtimi maitinančioms moterims skiriama tik viena kalio jodido preparato dozė. Ji apsaugo skydliaukę nuo radioaktyviojo jodo poveikio 24 valandas.

Su motinos pienu gaunamo stabiliojo jodo nepakanka kūdikio skydliaukei nuo radioaktyviojo jodo poveikio apsaugoti, todėl ir kūdikiams yra skiriama viena kalio jodido preparato dozė.

69. *Bandau pastoti. Ar turėčiau nerimauti, kad vaisius patirs neigiamą jonizuojančiosios spinduliuotės poveikį?*

Vaisius gali patirti neigiamą jonizuojančiosios spinduliuotės poveikį branduolinės ar radiologinės avarijos atveju, jeigu nėščiosios apšvita viršija nustatytus leistinus lygius.

Įtarus, kad vaisius patyrė apšvitą, atliekamas skubus sveikatos patikrinimas ir gautos apšvitos dozės įvertinimas. Nustačius gautą apšvitos dozę, nėščiajai toliau teikiama informacija ir konsultacijos.

Jeigu nustatoma, kad vaisiaus patirta apšvita yra mažesnė nei 100 mSv, laikoma, kad pavojaus vaisiui nėra. Jeigu gauta apšvita yra nuo 100 iki 500 mSv, tikimybė, kad bus pakenkta vaisiui, padidėja.

SPECIALŪS KLAUSIMAI: VAIKAI

70. *Kaip elgtis, jei branduolinės avarijos atveju mano šeimos nariai yra skirtingose vietose? Gal turėčiau vykti į darželį ar mokyklą pasiimti savo vaikų? Ar jiems ten saugu?*

Žinoma, geriausia, jei branduolinės avarijos metu esate kartu su savo šeimos nariais. Stenkitės būti kartu, jei bus rekomenduota evakuotis.

Jei įvykus branduolinei avarijai Jūsų vaikai yra darželyje ar mokykloje, o kiti šeimos nariai yra darbovietėse, kitose vietose, bet ne namuose, visi jie, taip pat ir Jūs, turėtumėte likti ten, kur esate, iki kol bus paskelbta, kad yra saugu išeiti iš tų patalpų į lauką. Jei šios rekomendacijos nesilaikytumėte ir vis dėlto nuspręstumėte branduolinės avarijos metu vykti pasiimti savo vaikų ir kitų šeimos narių, tuomet padidintumėte riziką patirti apšvitą dėl aplinkos ore pasklidusių radioaktyviųjų medžiagų. Taip pat didelė tikimybė, kad kelyje iki vaikų darželių, mokyklų, kitų šeimos narių darboviečių užtruksite gerokai ilgiau, nei įprastai užtrunkate dėl susidariusių transporto spūsčių ir galimų eismo įvykių. Todėl rizikuojate praleisti daugiau laiko radioaktyviosiomis medžiagomis užterštoje aplinkoje. Nepamirškite, kad branduolinės avarijos metu saugiausia būti sandariuose pastatuose, kur ribojamas į pastato vidų iš išorės patenkantis oras. Patartina vengti kelionių automobiliu dėl jau minėtų priežasčių.

Jei visi liksime ten, kur esame, t. y. sandariose patalpose, apsisaugosime labiau, nei automobiliais skubėdami pasiimti savo vaikų ar šeimos narių, kuriems taip pat daug saugiau likti patalpose, kuriose jie tuo metu ir yra.

71. Ar vaikams saugu mokykloje branduolinės avarijos metu?

Mokyklos rengia ekstremaliųjų situacijų valdymo planus, kuriuose numatomos galimos ekstremaliosios situacijos mokyklos patalpose, jos teritorijoje ir numatomas atitinkamas reagavimas pagal situacijos pobūdį. Taip užtikrinamas moksleivių saugumas gresiant ar susidarius ekstremaliosioms situacijoms.

Įvykus branduolinei avarijai mokytojai užtikrins, kad vaikai liktų sandariose mokyklos patalpose, kol atsakingosios institucijos praneš, kad saugu išeiti į lauką.

72. Jeigu radioaktyviosios medžiagos pateko ant mano odos arba drabužių, ar tokiu atveju galiu užteršti ir savo vaiką? Ar saugu būti šalia vaiko?

Radioaktyviosios medžiagos lengvai sklinda ore, todėl būtina laikytis saugumo priemonių, kad neužterštumėte aplinkinių žmonių. Jei manote, kad ant jūsų drabužių ar atvirų kūno vietų, plaukų galėjo nusėsti radioaktyviųjų dulkių, jas lengvai pašalinsite atlikdami 59 klausime minimus veiksmus. Tik atlikę tokį švarinimą (dezaktyvaciją), nekelsite jokio pavojaus aplinkiniams ir bus visiškai saugu būti netoli vaiko.

73. Ar galima vaiką maudyti?

Taip, maudyti galima. Jei manote, kad vaikas užterštas radioaktyviosiomis medžiagomis, svarbiausias dalykas – pašalinti šias medžiagas. Vienas iš būdų tai padaryti – maudymas po dušu. Nuvilkite vaiko viršutinius drabužius taip, kad audinio išorėje esančios radioaktyviosios dulkės nepatektų ant vaiko veido (drabužius galite perkirpti ties kaklu). Paskui kruopščiai nuprauskite vaiką tekančiu šiltu vandeniu su muilu. Plaukus plaukite muilu ar šampūnu, nenaudokite kondicionieriaus. Odos stipriai netrinkite, tik gerai ją nuplaukite. Stenkitės, kad užterštas vanduo nepatektų į vaiko akis, burną, nosį, ant žaizdų. Smulkias žaizdeles ir nubrodinimus, kad radioaktyviosios medžiagos nepatektų į vaiko organizmą, plaukite užklijuotus pleistru. Apvilkite vaiką švariais drabužiais ir apaukite.

Jeigu kiltų įtarimas, kad vanduo gali būti užterštas radioaktyviosiomis medžiagomis, vis tiek galima prausti vaiką. Tai nesukels jokios papildomos rizikos, tačiau saugokite, kad vaikas šito vandens nenurytų.

Po visko nepamirškite gerai nusiplauti rankas, veidą ir kitas kūno dalis, kurios nebuvo pridengtos drabužiais, tekančiu vandeniu su muilu.

74. Ar galėsiu būti su savo vaikais, kol jiems bus atliekamas švarinimas, jeigu jis vykdomas išėjimo iš užterštos teritorijos įrengtuose dezaktyvacijos punktuose, tarpiniuose gyventojų evakuavimo punktuose arba kitame radioaktyviojo užterštumo kontrolės ir dezaktyvacijos punkte?

Branduolinės avarijos metu įrengiamos specialios švarinimo vietos (dezaktyvacijos punktai) išėjimo iš užterštos teritorijos vietose, tarpiniuose gyventojų evakuavimo punktuose ir prireikus – evakuojamų gyventojų priėmimo punktuose. Taigi, jei būsite evakuoti kartu su vaikais ir kitais šeimos nariais ir pateksite į tą patį dezaktyvacijos punktą, galėsite būti greta vieni kitų, kol Jūsų šeimos nariams bus atliekamas švarinimas.

75. Ar mano vaikui turi būti atliktas skydliaukės tyrimas dėl radioaktyviojo jodo nustatymo?

Skydliaukės tyrimas dėl radioaktyviojo jodo nustatymo atliekamas tik esant tikimybei, kad radioaktyvusis jodas pateko į vaiko organizmą.

Rekomendaciją atlikti skydliaukės tyrimą dėl radioaktyviojo jodo nustatymo, įvertinę galimą pavojų, teikia radiacinės saugos specialistai.

76. Kokį psichologinį poveikį vaikui gali turėti informacija apie branduolinę avariją? Į ką turėčiau atkreipti dėmesį?

Branduolinės avarijos atveju vaikai gali patirti nematomo pavojaus ir nežinomybės baimę. Tai gali sukelti itin stiprų nerimą: „Jei nematau to ir nežinau, kas tai yra, vadinasi, tai gali būti labai pavojinga“. Be to, jie taip pat gali patirti ir stiprią baimę išnykti, mirti ar netekti tėvų, kitų artimųjų.

Kaip gali padėti tėvai? Šeimos nariai ar kiti vaikams reikšmingi artimieji turėtų pabandyti švelniai išsiaiškinti, ką vaikai galvoja apie branduolinę avariją, ką dėl to jaučia, kokius jausmus išgyvena, ir pabandyti jiems padėti.

Kalbėdami su vaiku:

- ✓ nedemonstruokite, tačiau ir neneikite savo paties susijaudinimo;
- ✓ pokalbio metu palaikykite su vaiku akių kontaktą; pasakykite, kad kažko bijoti yra normalu; išsiaiškinkite, ko vaikas bijo labiausiai;
- ✓ skatinkite vaikus nugalėti savo baimes įvairiais žaidimais;
- ✓ venkite pasakoti apie nerimą keliančias detales;
- ✓ atsakinėkite į vaiko užduodamus klausimus;
- ✓ leiskite vaikams būti naudingiems, paprašykite, kad kuo nors jums padėtų.

Saugokite vaiką nuo neigiamos informacijos apie avariją: atkreipkite dėmesį ir į tai, kokia informacija apie branduolinę avariją vaikus pasiekia iš žiniasklaidos ir kritiškai įvertinkite, ar ji vaikams iš tiesų yra reikalinga, padeda išlaikyti ramybę ir emocinę pusiausvyrą. Rekomenduojama vaikus saugoti nuo neigiamos viešosios informacijos, nes moksliniai tyrimai atskleidžia, kad ji gali padidinti vaikų baimes ir nerimastingumą, sukelti miego ir kitų problemų, be to, dėl nuolat žiniasklaidoje kartojamos tos pačios informacijos apie avariją mažesni vaikai gali pradėti manyti, kad nelaimė vėl pasikartoją. Jei vaikas savarankiškai naudoja internetą, tėvai turėtų pasidomėti, kokiuose interneto puslapiuose lankosi jų vaikas, kokia informacija domisi ir kritiškai įvertinti jos poveikį vaikui. Vaikų ramybę ir emocinę pusiausvyrą padeda išlaikyti įprastas gyvenimo ritmas: svarbu sudaryti vaikams galimybes žaisti, atsipalaiduoti, užsiimti mėgstamomis veiklomis, laikytis įprasto dienos režimo ir elgesio taisyklių, vaikus reikia dažnai priglausti ir apkabinti.

77. Ar vaikams jonizuojančiosios spinduliuotės poveikis kelia didesnę grėsmę nei suaugusiesiems?

Vaikams jonizuojančiosios spinduliuotės daroma žala sveikatai yra didesnė nei suaugusiesiems, nes augančio vaiko ląstelės yra jautresnės jonizuojančiosios spinduliuotės poveikiui, taip pat įtaką daro tankesnis kvėpavimas ir kt.

Radiacinės saugos specialistai branduolinės ar radiologinės avarijos atveju nuolat vertina jonizuojančiosios spinduliuotės galimą poveikį vaikams ir teikia rekomendacijas dėl apsaugomųjų veiksmų taikymo.

78. Kartu su vaiku patyrėme jonizuojančiosios spinduliuotės apšvitą. Ar man ir vaikui gali išsivystyti vėžys?

Polinkis susirgti vėžiu gali būti paveldimas, taip pat nulemtas įvairų aplinkos veiksnių. Jonizuojančioji spinduliuotė yra vienas iš veiksnių, galinčių lemti vėžinių susirgimų atsiradimą.

Jonizuojančioji spinduliuotė veikia kūno ląsteles – jos yra pažeidžiamos arba žūva. Pažeistų ląstelių dalijimasis gali sutrikti ir pradėti vystytis vėžiniai susirgimai. Tokia tikimybė yra nedidelė, nes žmogaus organizmas turi apsaugos mechanizmų, skirtų pažeistoms ląstelėms neutralizuoti. Vėžiniai susirgimai gali atsirasti ir esant mažoms apšvitos dozėms, tačiau apšvitos dozei didėjant, didėja ir tikimybė susirgti vėžiu.

79. Ar mano vaikai turėtų vartoti kalio jodido tabletes?

Sveikatos apsaugos ministerijai rekomendavus, pirmiausia vaikai turi vartoti kalio jodido tabletes, nes jie ypač jautrūs radioaktyviojo jodo poveikiui.

Būtina atkreipti dėmesį į Sveikatos apsaugos ministerijos pateiktas rekomendacijas dėl kalio jodido preparato dozavimo.

SPECIALŪS KLAUSIMAI: ŽMONĖS SU NEGALIA AR SPECIALIAIS MEDICININIAIS POREIKIAIS

80. Man atliekamas švarinimas tarpiniame gyventojų evakavimo punkte arba kitame kontrolės punkte. Ar turėčiau nusiimti akinius, ar reikia išimti kontaktinius lęšius?

Akinius galite nešioti toliau, tačiau juos reikėtų nuplauti tekančiu vandeniu ir muilu. Jei yra būtina, galite ir toliau nešioti kontaktinius lęšius, kol galėsite juos pakeisti naujais.

81. Nešioju apatinės (viršutinės) galūnės protezą. Man atliekamas švarinimas. Ar protezas prieš procedūrą turi būti nuimamas?

Atliekant švarinimą protezą nusiimti nebūtina. Daugelį protezų galima sušlapinti, todėl švarinimas gali būti atliekamas tiek jį dėvint, tiek nusiėmus. Jei asmuo švarinamas nuėmus galūnės protezą, prieš uždedamas jis turi būti kruopščiai išvalytas.

82. Ką daryti, jeigu mano tarnybinis gyvūnas buvo užterštas radioaktyviosiomis medžiagomis?

Jei yra žinoma, ar tikėtina, kad jūsų gyvūnas buvo užterštas radioaktyviosiomis medžiagomis, jam turi būti atliktas švarinimas.

83. Kaip švarinami tarnybiniai ir pagalbą teikiantys gyvūnai?

Dauguma gyvūnų švarinami paprasčiausiai maudant. Gyvūną nuprauskite tekančiu kambario temperatūros vandeniu su muilu arba nuvalykite sudrėkintu švari audiniu. Jautrioms vietoms valyti – aplink akis, nosį, burną ir ausis – gali būti naudojami drėgni rankšluosčiai ar šluostės. Kai kuriais atvejais, kad šunys nelaktų užteršto vandens, gali būti uždedamas antsnukis.

Jeigu turite galimybę, dėvėkite gumines pirštines ir vienkartinį respiratorių ar medicininę veido kaukę. Nuprausę gyvūną, nusiplaukite rankas, veidą ir kitas kūno dalis, kurios nebuvo pridengtos drabužiais, tekančiu vandeniu su muilu.

84. Ką turėtų daryti gyventojai, jeigu jie negali gauti gyvybę palaikančių vaistų?

Radioaktyviosiomis medžiagomis užterštoje teritorijoje gyvenantis asmuo, pritrūkęs gyvybę palaikančių vaistų (pvz., insulinas ir kt., be kurių jo gyvybei grėstų pavojus), pagalbos gali kreiptis:

- ✓ skambindamas skubiosios pagalbos tarnybų telefono numeriu 112;
- ✓ prašydamas kaimynų;
- ✓ nuvykdamas į artimiausiai esančią asmens sveikatos priežiūros įstaigą.

Įsidėmėkite: į lauką eikite dėvėdami vienkartinį respiratorių ar kitą kvėpavimo takų apsaugos priemonę ir vilkėdami polietileno apsiaustą. Taip apsaugosite kvėpavimo takus ir viršutinius

drabužius nuo radioaktyviųjų dulkių. Grįžę į namus nepamirškite atlikti savarankiško švarinimo, kaip nurodyta 59 klausime.

85. Dėl sveikatos problemų man taikoma radioterapija. Ar turėčiau sustabdyti gydymą, nes branduolinės ar radiologinės avarijos metu galėjau patirti jonizuojančiosios spinduliuotės avarinę apšvitą?

Jei įtariate, kad avarijos metu buvote radioaktyviosiomis medžiagomis užterštoje teritorijoje ir patyrėte apšvitą, apie tai įspėkite savo gydytoją, kuris nuspręs dėl tolesnio radioterapijos taikymo. Paprastai tokiais atvejais gydymas nenutraukiamas.

SPECIALŪS KLAUSIMAI: NAMINIAI GYVŪNAI

86. Įvykus branduolinei ar radiologinei avarijai gyventojams buvo liepta likti namuose ir atlikti švarinimą savarankiškai, tačiau ką reikėtų daryti su augintiniais? Kaip atlikti švarinimą augintiniui?

Jei jums nurodyta likti pastate, naminius gyvūnus taip pat laikykite namuose. Jei avarijos metu jūsų augintinis buvo lauke, gyvūną reikia parvesti namo ir atlikti jo švarinimą. Užsimaukite vandeniui nelaidžias pirštines, užsidėkite veido kaukę (arba pridenkite burną medžiagos skiaute. Taip pat reikėtų laikyti uždengtas visas savo ir augintinio žaizdas ir įdrėskimus, kad ant atvirų žaizdų nepatektų radioaktyviosios medžiagos. Toliau reikėtų atsargiai nuprausti gyvūną šampūnu ar muilu ir vandeniu. Jautrioms vietoms valyti – aplink akis, nosį, burną ir ausis gali būti naudojami drėgni rankšluosčiai ar šluostės. Gerai juos išskalaukite. Nepamirškite patys nusiprausti, ypač kruopščiai nusiplaukite rankas ir veidą.

87. Ar mano augintiniui saugu lakti vandenį?

Saugu vartoti centralizuotai tiekiamą vandenį, jeigu kompetentingosios institucijos nenurodė kitaip, taip pat vandenį iš butelių ar kitų talpyklų. Įsidėmėtina, kad prieš atidarant bet kokią pakuotę, rekomenduojama ją nušluostyti šluoste ar popieriniu rankšluosčiu (panaudotos šluostės ir popieriniai rankšluosčiai turėtų būti dedami į plastikinį maišelį). Būtina išvalyti dubenėlį prieš pilant į jį vandenį.

88. Ar augintinio ėdalas yra saugus?

Uždaroje pakuotėje esantis gyvūnų ėdalas yra saugus. Kaip ir kitais atvejais, prieš atidarant bet kokią pakuotę, rekomenduojama ją nušluostyti šluoste ar popieriniu rankšluosčiu (panaudotos šluostės ir popieriniai rankšluosčiai turėtų būti dedami į plastikinį maišelį). Prieš dedant ėdalą būtina išvalyti dubenėlį.

89. Ką turėčiau daryti, jeigu augintinį reikia išvesti į lauką?

Jei įmanoma, likite viduje. Jei jūsų gyvūnas turi būti išvestas į lauką, ten stenkitės būti kuo trumpiau, o grįžę į namus pakartokite augintinio švarinimo procedūrą.

Atminkite, kad ir jūs turite apsisaugoti nuo radioaktyviojo užterštumo. Tad į lauką eikite užsidėję vienkartinį respiratorių ar kitą kvėpavimo takų apsaugos priemonę ir apsilvilkę polietileno apsiaustą. Taip apsaugosite kvėpavimo takus ir viršutinius drabužius nuo radioaktyviųjų dulkių. Grįžę į namus nepamirškite atlikti savarankiško švarinimo, kaip nurodyta 59 klausime.

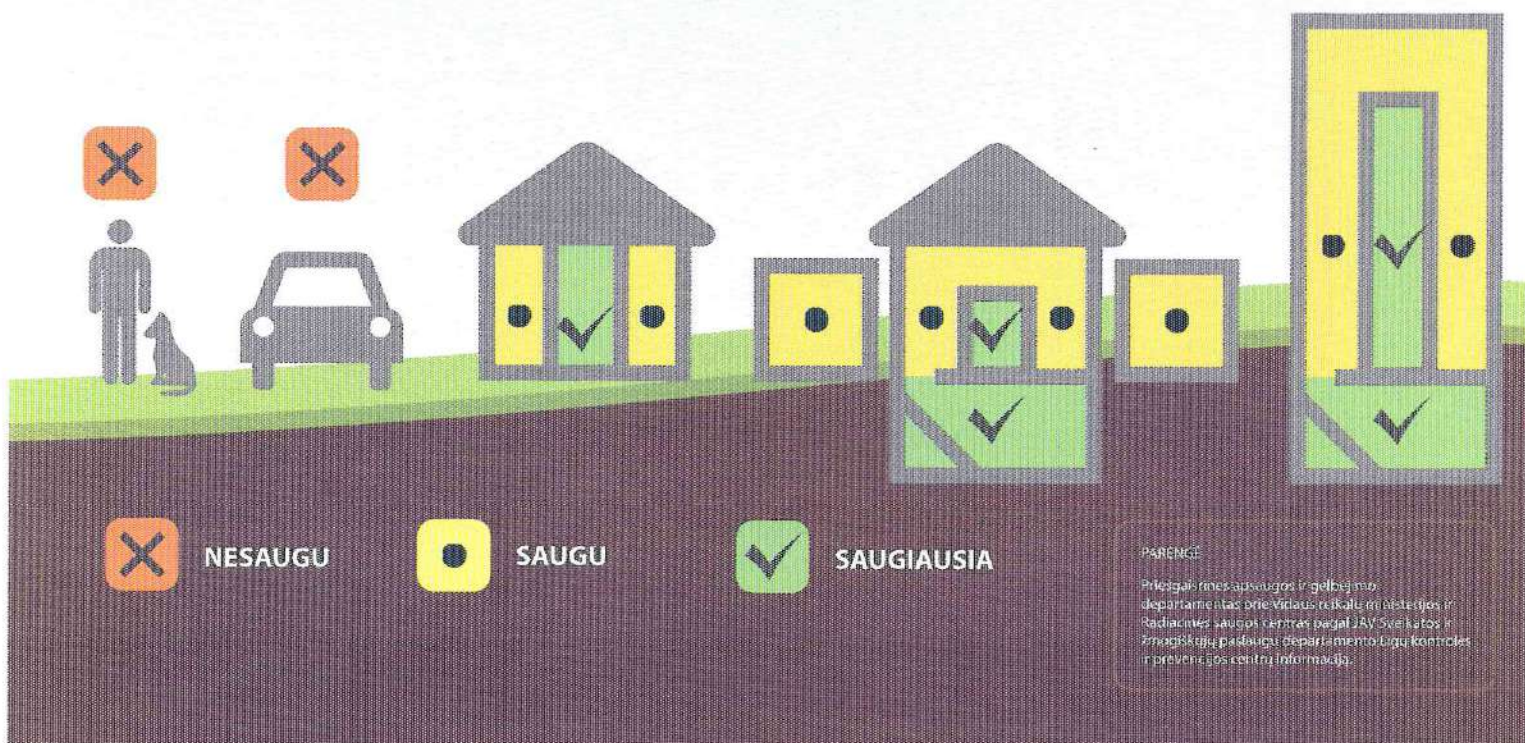
KAIP ELGTIS ĮVYKUS BRANDUOLINEI AVARIJAI?

Įvykus branduolinei ar radiologinei avarijai, jeigu perspėjimą apie radiacinį pavojų išgirdote būdami lauke, turite kuo greičiau eiti į artimiausią sandarų pastatą, kurio langai ir sienos nepažeisti.

Nepaisant to, kur esate, saugiausi veiksmai yra šie:

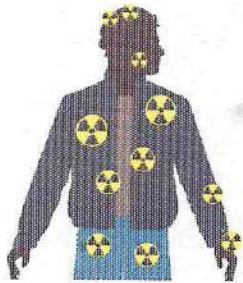
- Nedelsdami uždarykite visus langus, orlaides, duris, dūmtraukius, ventiliacijos kanalus. Išjunkite vėdinimo, oro tiekimo, kondicionavimo ir šildymo sistemas, kurios naudoja išorės orą. Uždarykite židinio sklendes.
- Eikite į pastato centrą arba į rūšį. Radioaktyviosios medžiagos nusėda pastatų išorėje, todėl saugiausia likti kuo giliau pastato viduje ir kuo toliau nuo pastato išorinių sienų ir stogo.
- Naminius gyvūnus parsiveskite namo, galvijus suvarykite į tvartą ir jį uždarykite. Parūpinkite jiems vandens ir pašaro kelioms dienoms.
- Likite patalpoje, kol bus paskelbta kita informacija. Sekite pranešimus per radiją ir televiziją.

KAIP SUMAŽINTI RADIOAKTYVŲJŲ UŽTERŠTUMĄ?

1 NUSIVILKITE VIRŠUTINIUS DRABUŽIUS

Atsargiai nusivilkite viršutinius drabužius, kartu su jais pašalinama iki 90 proc. radioaktyviųjų medžiagų.

Nusivilkdami viršutinius drabužius, jų nepurtykite ir nevalykite, stenkitės kuo mažiau liestis prie išorinio drabužių paviršiaus.

Sudėkite viršutinius drabužius į plastikinį arba kitokį maišą, kurį galima sandariai užrišti.

Supakuotus drabužius padėkite į atokią nuo žmonių ir gyvūnų vietą.

2 NUSIPRAUSKITE

Jeigu galite naudotis dušu:

Nusiprauskite duše tekančiu kambario temperatūros vandeniu su muilu. Plaukus plaukite muilu ar šampūnu, nenaudokite kondicionieriaus.

Odos stipriai netrinkite, tik gerai ją nuplaukite. Stenkitės, kad užterštas vanduo nepatektų į akis, burną, nosį, ant žaizdų.

Smulkias žaizdeles ir nubrozdinimus prausdamiesi palikite užklijuotus pleistru, kad radioaktyviosios medžiagos per žaizdą nepatektų į jūsų organizmą.

Jeigu negalite naudotis dušu:

Nusipiaukite rankas, veidą ir kitas kūno dalis, kurios nebuvo uždengtos drabužiais, tekančiu vandeniu su muilu.

Jeigu neturite galimybės nusiprausti:

Sudrėkintu švari audiniu ar drėgnomis servetėlėmis nusivalykite atviras kūno vietas, kurios nebuvo uždengtos drabužiais. Daugiau dėmesio skirkite rankoms ir veidui.

Išsipūskite nosį, nusišluostykite akis ir išsivalykite ausis drėgna servetėle, švaria drėgna šluoste arba drėgnu rankšluosčiu.

3 VILKĖKITE ŠVARIAIS DRABUŽIAIS

Jeigu turite švarių drabužių:

Saugu vilkėti švarius drabužius, kurie kabėjo spintoje arba gulėjo stalčiuje.

Jeigu neturite švarių drabužių:

Nusivilkite viršutinius drabužius, išpurtykite juos lauke pavėjui ir vėl apsivilkite. Tai atikdami stenkitės neįkvėpti radioaktyviųjų dulkių.

Nusiplaukite rankas, veidą ir kitas kūno dalis, kurios nebuvo pridengtos drabužiais, tekančiu vandeniu su muilu.

4 PADĖKITE KITIEMS ŽMONĖMS IR GYVŪNAMS

Jeigu turite galimybę, dėvėkite gumines pirštines ir vienkartinį respiratorių ar medicininę veido kaukę.

Padėkite nusiprausti tiems, kurie to negali atlikti savarankiškai, taip pat nuprauskite gyvūnus tekančiu kambario temperatūros vandeniu su muilu ar nuvalykite sudrėkintu švariu audiniu.

Smulkias žaizdeles ir nubrozdinimus palikite užklijuotus pleistru, kad radioaktyviosios medžiagos per žaizdas nepatektų į organizmą.

Nusiplaukite rankas, veidą ir kitas kūno dalis, kurios nebuvo pridengtos drabužiais, tekančiu vandeniu su muilu.

